

**PUHETTA LASTENSAAMISESTA JA TOIMEENTULOSTA
- luottamuskokemukset internetin äitikeskustelupalstoilla**

**Eekku Aromaa
Pro gradu-tutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
kevät 2008**

TIIVISTELMÄ

PUHETTA LASTENSAAMISESTA JA TOIMEENTULOSTA

- Luottamuskokemukset internetin äitikeskustelupalstoilla.

Eekku Aromaa

Yhteiskuntapolitiikka

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Raija Julkunen

Kevät 2008

sivumäärä: 71 sivua

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, kuinka äitikeskustelupalstoilla keskustellaan lasten saamisesta, työstä ja sosiaaliturvasta. Tutkimuksen analyysimenetelmänä olen käyttänyt teemoittelua, jonka avulla olen etsinyt aineistosta yhtäläisyyksiä kirjoitusten välille. Olen lähestynyt kysymystä luottamuksen teoriakehyksen kautta ja etsinyt aineistosta puhetta luottamuksen rakentumisesta tai sen puutteista.

Tutkimuksen aineiston muodostavat äitikeskustelupalstojen keskusteluketjut, jotka olen poiminut palstoilta aiheiden perusteella. Keskustelut jakautuivat analyysivaiheessa riskeihin, konflikteihin ja epävarmuuksiin, työnhaun moraalisiin ristiriitoihin ja luottamuksen rakentajiin eli puheeseen sosiaaliturvasta ja taloudesta.

Olen jäsenellyt ja tulkinnut asiaa teemoittelemalla keskusteluketjuja pienempiin teemakokonaisuuksiin ja analysoimalla niiden sisältöä, puhetta lastensaamisesta, uskaltamisesta, sosiaaliturvasta ja työstä.

Keskeisimmäksi keskustelunaiheeksi aineistossani nousee sosiaaliturvaan liittyvä vertaistiedotus. Palstoilla kysytään ja vaihdetaan tietoa sosiaaliturvasta ja Kelan kanssa asioinnista. Samantyyppisesti puhutaan työlainsäädännöstä, tietoa ja kokemuksia vaihtaen. Lisäksi puhutaan myös yleisemmin uskaltamisesta ja kypsyydestä äitiyteen. Vertaistuki liittyy olennaisesti kaikkiin tässä analysoituihin keskusteluihin, palstat ovat vertaisten kesken käytävää keskustelua.

Avainsanat: äitiys, vanhemmuus, luottamus, sosiaaliturva, työ, prekariaatti, keskustelupalstat

Sisällys

1 JOHDANTO.....	2
1.1 Itsestänselvyydestä dilemmaksi.....	3
1.2 Äidit netissä.....	5
1.3 Hyvä vanhemmuus.....	7
1.4 Äidiksi uskaltaminen.....	8
2 JÄLKITEOLLISEN YHTEISKUNNAN VANHEMMUUS.....	10
2.1 Miksi lapsia ylipäätään toivotaan?.....	12
2.2 Lapsettomuus vastuullisimpana vanhemmuuden muotona.....	13
2.3 Lasten hankintaan liittyvä päätöksenteko.....	14
2.4 Vauvakuume ja äitämisen halu.....	18
3 NUORI SUKUPOLVI TYÖN ODOTUSHUONEESSA TAI ODOTUSTILASSA.....	19
3.1 Työn muutos ja naisten siirtymä työmarkkinoille.....	19
3.2 Pätkätyösukupolvi.....	22
3.3 Työn ja perheen yhteensovittaminen.....	22
4 ÄITIYDEN JA TYÖN POLITIIKAT SUOMESSA – LUOTTAMUKSEN RAKENTAJAT.....	24
4.1 Valinnan politiikat.....	24
4.2 Perhepoliittinen tuki.....	27
4.3 Perhe ja työ.....	30
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA AINEISTO.....	33
5.1 Nettiaineisto.....	33
5.2 Luottamus tutkimusperspektiivinä.....	34
5.3 Metodi.....	35
5.4 Eettiset kysymykset tässä tutkimuksessa.....	36
6 ÄIDIKSI TULEMISEN RISKIT, EPÄVARMUUKSET JA KONFLIKTIT.....	38
6.1 Valmis äidiksi?.....	38
6.2 Työttömyys.....	39
7 TYÖLLISTYMISEN MORAALISET RISTIRIIDAT.....	41
7.1 Huolestuneet.....	41
7.2 Moralistit.....	42
7.3 Oikeudenmukaisuuden korostajat.....	43
7.4 Myötätuntoa ja toivoa välittävät.....	44
8 LUOTTAMUKSEN RAKENTAJAT – PUHETTA SOSIAALITURVASTA JA RAHASTA.....	45
8.1 Miten nuorten äitien rahat riittävät?.....	45
8.2 Miten tulla toimeen?.....	45
8.3 Neuvoja.....	46
8.4 Kertomuksia pärjäämisestä.....	47
8.5 Häiriköt.....	48
8.6 Sosiaaliturva ja lainsäädäntö.....	49
9 YHTEENVETO JA KESKUSTELUA.....	58
9.1 Sosiaaliturva, turvallisuutta vai satunnaisuutta ja lisähuolia?.....	58
9.2 Työ.....	62
9.3 Äitämisen vahva halu vai epävarmuus uskalluksesta ja valmiudesta.....	66
Lähteet.....	69

1 JOHDANTO

Lastensaamisesta on tullut itsestäänselvyyden sijaan valtavan pohdinnan ja ambivalenssin aihe ihmisten elämässä. Ehkäisyvälineiden kehitys, elämäntavan yksilöllistyminen ja työelämän muutos ovat muuttaneet perheellistymistä ja perheitä voimakkaasti (esim. Beck-Gernsheim 1990, 135, 137). Nykyisin ihmisten on mahdotonta toimia millään itsestäänselvällä ja perityllä tavalla lastensaannin suhteen. Valintojen tekeminen on välttämätöntä.

Jallinoja on kutsunut 1990–2000-luvun vaihdetta perheen ajaksi. Tällä Jallinoja tarkoittaa esimerkiksi perhettä koskevan lehtikirjoittelun lisääntymistä ja sen sävyn muutosta perhemyönteiseksi, vaikka teksteissä ongelmia käsitelläänkin paljon. Perhe nähdään hyvänä ja siitä keskustellaan runsaasti erilaisilla foorumeilla, esimerkiksi lehdistössä. (Jallinoja 2006.)

Perheen rooli ja perheellistyminen ovat erilaisia kuin ennen, mutta perhe on entistä keskeisempi teema keskusteluissa, niin yksityisesti kuin julkisissa keskusteluissakin. Julkisen keskustelun suuri määrä muokkaa myös käsityksiä perheestä ja ihmisten toiveita oman perheensä suhteen.

Sosiaaliturva vaikuttaa valintoihin voimakkaasti niin mahdollistaen valintoja kuin suunnaten ja tukien niitä. Paikoin sosiaaliturvan voidaan nähdä myös suuntaavan perheissä tehtäviä valintoja ihmisten kannalta väärään suuntaan: monet ihmiset eivät voi ottaa kaikkia mahdollisia pitkäaikaisvaikutuksia huomioon, vaan päätökset tehdään arjen kiireessä ja lyhyen tähtäimen vaikutuksia pohtien ja niitä tavoitellen. (Esim. Lammi-Taskula 2004.)

Työelämän muutos ja kasvaneet vaatimukset niin työn kuin perheenkin suhteen ovat muuttaneet voimakkaasti valintojen sisältöä ja sitä tilannetta, jossa ihmiset valintojaan tekevät. Kahden uran perheissä tehdään myös kaksia uravalintoja, kun yhden uran perheissä tehtiin vain ratkaisuja vain yhden uran näkökulmasta.

Pro gradu -tutkimukseni tarkoitus on selvittää äitien ja äitiyttä pohtivien naisten ajatuksia ja pelkoja lastenhankintaan liittyen. Keskityn tässä tutkimuksessa työhön, sosiaaliturvaan ja muihin tukiverkostoihin; lapsettomuuteen, terveyteen ja muihin asioihin liittyvät pelot jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle, vaikka ne ovatkin saman aiheen eri puolia ja vaikuttavat samojen ihmisten elämässä.

Tutkimuksessani perehdyn internetin keskustelupalstoilla käytäviin keskusteluihin ja niissä esiintyviin teemoihin uskaltamiseen, sosiaaliturvaan ja työntekoon liittyen. Internetin keskustelupalstat antavat mahdollisuuden tutustua luottamuksellisesti ja yleensä nimettöminä käytyihin keskusteluihin, joissa kuitenkin keskustelijat ovat yleensä keskustelleet samoista ja samankaltaisista aiheista keskenään enemmänkin ja jotkut keskustelijoista tuntevat toisensa joko palstalta tai muusta elämästä jo etukäteen. Internet on tarjonnut yhden lisäareenan keskusteluille ja näin kenties mahdollistanut sellaistenkin ihmisten äänen kuulumisen, joiden ääni on saattanut aikaisemmin jäädä julkisen keskustelun ulkopuolelle.

Tutkimuksessani näkyvät lähtökohtina ajatus familistisesta ajasta ja ajatus lastensaamiseen liittyvästä jatkuvasta reflektiosta ihmisten elämässä. Uskaltamista käyn läpi luottamuksen teoriakehyksen kautta erityisesti sosiaaliturvaan ja työelämään liittyvän luottamuksen kannalta.

1.1 Itsestänselvyydestä dilemmaksi

Beck-Gernsheim kirjoittaa, että vielä 1950-luvulla elämä oli lastensaannin suhteen hyvin yksinkertaista. Ihmiset tapasivat toisensa, rakastuivat, menivät naimisiin ja pian naimisiin menon jälkeen vauva saapui perheeseen. Samoin edellisinä vuosisatoina olivat avioliiton solmiminen ja vanhemmaksi tuleminen väistämättä sidottuja toisiinsa. Nykyisin naimisiin mentäessä toive lapsista ei ole enää samaan tapaan itsestänselvä ja mahdollisesta lastenhankinnasta päätetään erillään parinmuodostuksesta ja muusta yhteiselämästä. (Beck-Gernsheim 1990, 135, 137)

Vähemmän positiiviseen sävyyn itsestänselvyydestä äidiksi tulemisessa kirjoittaa Adrienne Rich, joka kertoo itse tulleensa äidiksi perhekeskeisellä 1950-luvulla. Hänen aviomiehensä puhui tulevista lapsista innokkaasti, hänen aviomiehensä vanhemmat odottivat lapsenlastaan mutta hän ei itse tiennyt lainkaan mitä hän olisi voinut elämältä tai perheeltä haluta tai olla haluamatta. Hän vain tiesi, että lapsi oli tarpeen, jotta täysi aikuisuus olisi mahdollista saavuttaa, jotta olisi mahdollista olla kuten ”muut naiset” olivat. (Rich 1976, 25.)

Itsestänselviä asioita ei liiemmin tarvitse pohtia. Ne tapahtuvat ja ongelmia seuraa vasta jos niitä asioita ei tapahdu. Koska lastensaaminen ei enää ole itsestänselvää, täytyy ihmisten pohtia siihen liittyviä kysymyksiä. Lastensaaminen valintana tekee ihmiset myös tietoisiksi vanhemmuuden ja kasvatustehtävän vaativuudesta ja tuottaa uudenlaisen

vaatimuksen täydellisyydestä äitiydessä. Esimerkiksi Beck-Gernsheim näkee yhtenä merkittävänä syynä olla hankkimatta lapsia sen, että nykyiset materiaaliset vaatimukset siitä, mitä lapsi tarvitsee ovat kovin suuret. Televisiossa ja lehdissä annetut ohjeet riittävästä elintasosta antavat varsin suurellisen käsityksen lapsen tarvitsemasta tilan ja tavarain määrästä. Tämä johtaa ihmisiä miettimään vanhemmuuttaan siitä näkökulmasta, että onko heillä varaa tarjota lapsilleen kaikki se, mitä yleisesti pidetään riittäväna materiaalisena hyvinvointina. Samoin suuret ovat vaatimukset siitä, millaista on muuten hyvä vanhemmuus. (Beck-Gernsheim 1990, 143.)

Ajatuksen lastenhankinnan lykkäämisestä täydellisen vanhemmuuden tavoitteen vuoksi esittää myös Oinonen tutkimuksensa pohjalta. Kun vanhemmuuden vaatimustaso nousee, nousee myös epäonnistumisen riski. Siksi monet haluavat lykätä lastensaamista aikaan, jolloin vaadittavat resurssit ovat käytössä ja riski epäonnistumiseen on pienempi. Epävarmuus, erityisesti taloudellinen epävarmuus näyttäytyvät Oinosen tutkimuksessa merkittäväksi syyksi lykätä lastenhankintaa tulevaisuuteen. (Oinonen 2001, 121.)

Beck-Gernsheim kirjoittaa lähinnä lasten kasvatuksen materiaalisista vaatimuksista, mutta uudemmassa keskustelussa yhä enemmän odotuksia latautuu myös ajankäyttöön ja kasvatuksen henkisiin vaatimuksiin (1990). Kulutuskulttuuri ei ole enää uusi ilmiö, vaan sen vaatimukseen on jo totuttu ja samaan monet muut vaatimukset ovat nousseet kulutukseen liittyviä tarpeita keskeisemmiksi huolenaiheiksi.

Lastensaamisessa kohtaavat aikuisten toiveet omalle elämälleen ja yhteiskunnallinen intressi väestön uusiutumiseen ja yhteiskunnalliseen jatkuvuuteen. Yhteiskunnan jatkuvuuden kannalta väestön uusiutuminen on olennaista, jotta jatkuvasti olisi niitä jotka huolehtivat huolenpitoa tarvitsevista. Esiteollisessa yhteiskunnassa lasten saaminen oli turva vanhuuden varalle ja lapset jatkoivat suvun nimeä ja erityisesti poikalapsia toivottiin täyttämään näitä tehtäviä. 1900-luvulla lapsista alkoi tulla enemmän kustannuksia kuin taloudellisia hyötyjä ja samaan aikaan valtio alkoi kompensoida lasten tuottamia kuluja perheille. Kulujen nousu on kuitenkin ollut sosiaaliturvan nousua nopeampaa. (Beck-Gernsheim 1990, 135, 138.)

Manuel Castells taas näkee, että patriarkaatin, miesvallan, murtuminen, avioerot ja se, että enää lapsia ei saada yhtä paljon kuin aikaisemmin, ovat osa samaa ilmiötä. Hän näkee, että syynä murrokseen on feminismin nousu ja sen aiheuttama patriarkaatin murtuminen seurauksineen. (Castells 1997, 138–156.)

Lastensaamisesta on tullut pohdinnan ja suunnittelun kohde. Iso osa ihmisistä haluaa kaiken olevan kunnossa, ennen kuin lapsia uskalletaan toivoa. Lastensaanti on yksi monista ihmiselämän valinnoista, joihin ladataan monenlaisia, usein ristiriitaisiakin odotuksia. Tämän ajan tunnusmerkiksi esimerkiksi Eeva Jokinen (1996) nostaa elämän ja kaikkien ratkaisujen jatkuvan reflektoinnin, jolloin ei tietenkään ole yllättävää, että myös lastensaannin kaltaista koko elämän mullistavaa ja elämänmittaista ratkaisua halutaan pohtia tarkkaan ja jokaiselta suunnalta.

1.2 Äidit netissä

Yhteisöllisyyden puutetta pidetään yleisesti nykyaikaisena ongelmana ja sen nähdään johtuvan erilaisista syistä, esimerkiksi perheiden hajautumisesta (esim. Jallinoja 2006, 209–210). Nettyhteisöjen muodostusta voi kuitenkin pitää yhteisöjen hajoamisen vastavoimana.

Nykyisin monet ihmiset tekevät ratkaisujaan eri vaiheissa elämäänsä, eikä omasta perhe- tai ystäväpiiristä välttämättä löydy muita samaa elämänvaihetta eläviä tai samojen pohdintojen kanssa kamppailevia ihmisiä. Internet mahdollistaa ihmisten ryhmittäytymisen tiettyjen asioiden ympärille, heidän maantieteellisestä sijainnistaan riippumatta.

Yleistä on myös, että muodostuu tiiviitäkin ryhmiä, joissa on ensin tutustuttu jonkin tietyn elämänvaiheen tai kiinnostuksen kohteen kautta ja sen jälkeen halutaan jakaa muitakin elämän osa-alueita. Usein netissä (kuten muissakin yhteisöissä, esimerkiksi järjestöissä) tiettyä elämäneluetta jakavien ihmisten yhteisöt ovat sellaisia, että vain osa yhteisön jäsenistä sitoutuu yhteisöön pidemmäksi aikaa ja muut ovat kuulolla tai yhteisön reunalla sen aikaa kun aihe heitä kiinnostaa. Putnam (2000) kirjoittaa silloittavasta sosiaalisesta pääomasta, joka mahdollistaa avoimen yhteisöllisyyden ja yksilöiden kohtaamisen erilaisissa tilanteissa. Tästä on kysymys myös äitien keskustelupalstoilla.

Internetin keskustelupalstoista ja muista nettiin perustuvista yhteisöistä ihmiset voivat löytää paikan oman elämänsä tapahtumien ja pohdintojen reflektoinnille. Äitipalstoilla tämä näkyy, kun kokemuksia ja ajatuksia jaetaan ja moniin kysymyksiin ja keskustelunavauksiin tulee runsaasti vastauksia. Erityisesti tässä keskustelupalstat näyttävät sosiaaliturvajärjestelmän vertaistiedottamisen paikkana. Palstoilla kysytään ja vastataan toisten kysymyksiin sosiaaliturvajärjestelmän toiminnasta ja työlainsäädännöstä. Näin myös rakentuu kokemus vertaisuudesta, jonka ansiosta muuten melko satunnaisesta

nettikeskustelusta voi syntyä jäsentensä tunnistama yhteisö (Mokka & Neuvonen 2006, vrt. myös Tuuva 2001, 64–70.)

Internetin keskustelupalstoilla ihmiset voivat keskustella anonyymisti, jolloin vaikeita asioita on helpompaa sanoa ja niille voi löytää purkamisväylän. Toisaalta sama anonyymiys saa osan kirjoittajista olemaan hyvin suoria ja jopa julmia toisilleen. Normaali sosiaalinen kontrolli ei toimi, koska toisen keskustelijan loukkaantumista ei voi nähdä välittömästi ja nonverbaali viestintä, jolla yleensä kasvokkain kohdattaessa pehmenetään viestiä, puuttuu.

Käytän tutkimukseni aineistona internetin lastensaamiseen liittyviä keskustelupalstoja (esimerkiksi www.vauva-lehti.fi). Kutsun näitä tässä äitikeskustelupalstoiksi, koska pääsääntöisesti niillä keskustelevat äidit tai äidiksi haluavat naiset. Isille on yleensä varattu jokin osa-alue, mutta isien keskustelupalstojen keskusteluja hallitsevat äitien kysymykset isille ”miesten asioista” eli esimerkiksi sopivan pesukoneen hankinnasta tai muista kodinkoneista ja niiden vioista, eikä niinkään isien välinen, tai edes lapsiin liittyvä keskustelu, vaikka se lieneekin ollut palstanpitäjän tarkoitus.

”Jääkaapin kilkattava ääni, mistä johtuu??

Meillä on Rosenlew-merkkinen jääkaappi-pakastinyhdistelmä ja se pitää sellaista todella rasittavaa pientä kilkattavaa ääntä. Olemme juuri muuttaneet asuntoon ja kone on ollut nyt päällä 2 vrk. Ennen tätä laite oli n. kuukauden poissa päältä.

Tietääkö joku mistä on kyse ja jos niin mitäköhän sille voisi tehdä. Alkaa niin rasittaa tuo ääni!”

Internetin äideille tarkoitetuilla keskustelupalstoilla äidit ja äitiyttä harkitsevat tai suunnittelevat naiset keskustelevat monenlaisista aiheista. Yleensä keskustelut vähintään sivuavat äitiyttä tai lapsia, mutta osa keskusteluista käsittelee myös muita elämän osa-alueita. Vertaisuus synnyttää yhteisön, jossa jaetaan paljon muutakin kuin palstan teemaan liittyviä kysymyksiä. Vertaisuudessa on kyse paljon muustakin kuin tietyn spesifin ongelman tai elämän osa-alueen ratkaisujen etsimisestä. Vertaisuudessa haetaan tukea omien valintojen rakentamalle elämäntyylille ja yksilön autenttisuudelle, johon tradition noudattaminen ei tuo enää varmuutta.

Keskustelut on yleensä jaettu otsikoiden alle, esimerkiksi Vauva-lehden palstalta löytyvät muiden muassa odotus, työ, raha, päivähoito ja opiskelu, kotiäitiys sekä nuoret äidit.

Useimmilla näistä alueista keskustelu on vilkasta ja enimmäkseen noudattelee otsikossa määriteltyä aihetta.

1.3 Hyvä vanhemmuus

Jallinojan Helsingin Sanomien kirjoituksista analysoima perhe- ja vanhemmuuspuhe käsittelee ensisijaisesti sitä, millaista hyvä vanhemmuus on ja miten hyvät vanhemmat hoitavat lapsiaan. Jallinojan tutkimalla puheella hyvästä vanhemmuudesta muokataan ihmisten ajatuksia siitä, millaista hyvä vanhemmuus on ja millaista sen pitäisi olla. Hän kutsuu puhetta perheestä perheasiaksi, joka vertautuu käsitteenä naisasiaan, ja näkee perheasian politisoituneen familistisesti vuosituhannen vaihteessa. (Jallinoja 2006, 19–20.)

Jallinojan mukaan suomalaisessa familistisessä keskustelussa keskiöön nousi lasten hoitaminen ja toisena aiheena oli vanhemmuus, johon liitettiin kolmas aihekokonaisuus, lasten ja nuorten pahoinvointi. Familismi rakentui kahdelle aihekokonaisuudelle, jotka olivat kotiäitiys ja hyvä vanhemmuus. (Jallinoja 2006, 26, 97.)

Kotiäitiys oli ollut mediassa esillä 1960-luvulta lähtien, lähinnä ansioäitiyden kiistakumppanina. Ansioäitiys näytti yli kolmenkymmenen vuoden ajan olevan julkisessa puheessa kotiäitiyttä paremmassa suosiossa. Vuosituhannen vaihteen jälkeen kotiäitiys näytti kuitenkin olevan uudessa nousussa ja kotiäidit kirjoittelivat runsaasti lehtien mielipidepalstoille ja järjestäytyivät yhdistyksiin. Lisäksi internetin keskustelupalstat loivat toimivia verkostoja, joista osa siirtyi yhdistyksiin. Vuoteen 2006 mennessä Lapsiperheiden etujärjestöllä oli toimintaa 40 paikkakunnalla eri puolilla maata. (Jallinoja 2006, 98–102.)

Jallinoja näkee, että familistinen ideologia näyttäytyy hänen tutkimuksessaan kaksijakoisena. Toinen pääjuonteista korosti oikeutta valita ja toisessa luotiin normatiivista ihannetta lasten hoitamisesta kotona. (Jallinoja 2006, 102–107.)

Oikeus valita näytti keskittyvän oikeuteen valita kotiäitiys, ja näissä kirjoituksissa tätä perusteltiin halulla hoitaa lapsia kotona ja oletettiin kotiäitiyden olevan alisteinen valinta. Samalla puolustauduttiin näitä väitteitä vastaan ja kerrottiin kuinka kotiäidit tekevät tärkeää työtä, jota ei arvosteta. (Jallinoja 2006, 102–107.)

Normatiivinen kotihoidon paremmuuden ihanne perusteltiin lapsen parhaalla. Kirjoituksissa kerrottiin, kuinka omat vanhemmat ovat parempia hoitajia lapselle kuin muut. Tätä kantaa perusteltiin tutkimuksiin vedoten ja niitä välillä vapaastikin tulkiten. Verrattuna monien muiden maiden vastaavaan keskusteluun, suomalaisessa keskustelussa

ei puhuttu tasa-arvon takaiskusta. Kotihoito ilmeisesti miellettiin lasten kannalta niin hyväksi hoitomuodoksi, eikä sitä julkisessa keskustelussa uskallettu juurikaan kritisoida. Kotihoidon toisinajattelijat vaikenivat lähes täysin ja muutamiin esitettyihin puheenvuoroihin reagoivat lähinnä kotihoidon puolustajat, jotka torjuivat jyrkästi päivähoitoa puolustaneet kannanotot. (Jallinoja 2006, 102–107.)

1.4 Äidiksi uskaltaminen

Tässä tutkimuksessa keskityn vanhemmaksi tulemisen tematiikkaan ja siihen liittyviin huoliin ja toiveisiin. Tutkimuksen keskiössä ovat äidit ja äidiksi haluavat tai mahdollista äitiyttä muuten pohtivat naiset. Tutkimani keskustelupalstat sisältävät paljon keskusteluja monista aiheista. Tähän tutkimukseen olen valinnut niistä sosiaaliturvaa, työtä ja vanhemmuuteen uskaltamista käsitteleviä keskusteluketjuja. Palstojen ne osat, joilla käsitellään esimerkiksi lapsettomuutta, synnytystä tai lapsettomuushoitoja olen jättänyt kokonaan tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Käsittelen aihetta luottamuksen teoriakehyksen kautta, koska uskaltautuminen lasten saamiseen liittyy luottamukseen ja luottavaisuuteen. Jotta on mahdollista uskaltaa saamaan lapsia, täytyy uskoa, että omat asiat ovat riittävissä järjestyksessä. Lisäksi täytyy uskoa, että myös maailmassa asiat ovat siinä määrin järjestyksessä, että lapsen tulevaisuus ei ole mahdoton.

Koska äidiksi ryhtyminen tehdään nykyisin yleensä harkitusti, merkitsee se tietoista riskinottamista ja asettaa asiaa pohtivan potentiaalisen äidin suuren valinnan eteen. Valittu vanhemmuus asettaa ehkä enemmän paineita ja tekee ihmisen kenties tietoisemmaksi riskeistä. Riskejä on monenlaisia. Ennen lastensaamista voi pohtia esimerkiksi mahdollisen parisuhteen kestoa, lapsen mahdollisia sairauksia, opintojen tai työnteon vaikeutumista, työnsaannin hankaluuksia, perheen ja työn yhteensovittamisen haasteita, taloudellista turvattomuutta, omaa terveyttään ja voimiaan hoitaa lasta, osaamistaan vanhempana tai maailman muutoksia, esimerkiksi sotia tai ilmastonmuutosta.

Toisaalta lasten saaminen on sosiaalinen normi ja sellaisena useimmiten ihmisille myös sen täyttämistä, mitä heiltä joka tapauksessa odotetaan. Näin voisi myös ajatella, että vaikka siihen ryhdytään harkiten, se ryhtyminen saattaa joissain tilanteissa olla myös helpompaa kuin muiden vaihtoehtojen toteuttaminen.

Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään millä tavalla riskit ja pelot näkyvät äitikeskustelupalstojen keskusteluissa. Oletukseni on, että keskustelupalstoilla näkyvät samat riskit ja huolet kuin ihmisten muussakin elämästä. Toisin sanoen tutkimuksen tulokset eivät kerro ainoastaan keskustelupalstojen sisällöstä vaan äitien ja mahdollista äitiyttään pohtivien naisen ajatuksista liittyen lastensaamiseen, uskaltamiseen, sosiaaliturvaan ja työntekoon.

Jallinojan väitettä mukaellen: nettikeskustelut toteuttavat, eivät siis ainoastaan kuvaa tai reflektoi perheen aikakautta. Palstojen keskustelunaiheet ovat siis sitä, minkä ympärille perheen aika rakentuu. (Jallinoja 2006.)

2 JÄLKITEOLLISEN YHTEISKUNNAN VANHEMMUUS

Vaikka biologinen lisääntymiseen johtava prosessi on varsin samanlainen kuin aikaisemminkin, ehkä hedelmöityshoitoja lukuunottamatta, on kaikki muu lisääntymiseen liittyvä käynyt läpi radikaaleja muutoksia. Käyn tässä läpi ihmisten asenteisiin ja yhteiskunnallisiin olosuhteisiin liittyviä muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet lastensaamiseen ja perheeseen.

Ehkäisyvälineiden kehitys on mahdollistanut aikaisempaa tarkemman perhesuunnittelun länsimaissa kaikissa yhteiskuntaluokissa. Lapset eivät ole enää välttämätön seuraus heteroparin yhteiselämästä, vaan lapsista on mahdollista ja tavallista päättää irrallaan päätöksistä, jotka liittyvät seksuaalisuuden toteuttamiseen.

Viimeisen kahdensadan vuoden kuluessa kokonaishedelmällisyys on laskenut runsaasti. Vielä 1800-luvun alussa naiset synnyttivät keskimäärin kuusi lasta kun nykyinen määrä on hiukan alle kahden. (Koskinen ym. 2007, 77.)

Esiteollisessa yhteiskunnassa lapsilla oli selvää taloudellista merkitystä, koska heitä tarvittiin työvoimaksi maanviljelykseen, vanhemmilleen vanhuuden turvaajiksi ja suvun nimen jatkajiksi. Erityisesti poikalapsia toivottiin näihin tehtäviin. (Beck-Gernsheim 1990, 135.)

1900-luvulla, kun lasten taloudellinen vaikutus perheen talouteen alkoi teollistumisen myötä muuttumaan tuottavasta kuluttavaksi, alkoi vähitellen tapahtunut syntyvyyden lasku. Samoihin aikoihin alkoi valtio kompensoida tätä vaikutusta lapsiperheille suunnatuilla avustuksilla ja tuilla. Viime vuosikymmeninä lasten tuottamat menot ovat nousseet kuitenkin nopeammin kuin tulot tai muut elinkustannukset. (Beck-Gernsheim 1990, 138.)

Lapsiperheiden köyhyys on nykyisin yleisempää kuin vielä muutamia vuosikymmeniä sitten ja lasten saaminen lisää perheen riskiä siirtyä pienituloisten joukkoon. Pienituloisuus lapsiperheiden keskuudessa kasvoi neljästä prosentista yhdeksään prosenttiin vuosien 1995 ja 1998 välissä ja lapsen tulo perheeseen laskee perheen tulotasoja keskimäärin noin yhdestä puoleentoista prosenttiin. Samansuuntaista näyttää kehitys olevan myös subjektiivisilla mittareilla mitattuna. (Moisio 2005, 148–151, Moisio 2006, 50–52)

Lasten kasvatus on ollut itsestään selvä asia, mutta 1900-luvun puolivälistä lähtien se on muuttunut problemaattisemmaksi ja vanhemmat ovat alkaneet tarvita neuvoja lastensa

kasvattamisessa eri alojen asiantuntijoilta ja monenlaiset lastenkasvatusoppaat ja pedagogiset neuvot ovat tulleet suosituiksi. (Beck-Gernsheim 1990, 135.)

Neuvojen tarvetta on vaikea nähdä yllättävänä, koska ihmiset eivät yleisesti enää halua eivätkä edes voi kasvattaa lapsiaan samalla tavalla kuin heidän omat vanhempansa ovat heitä itseään kasvattaneet. Lisäksi maatalousyhteiskunnassa lapset olivat mukana arjen töissä ja läsnä jatkuvasti. Eriytyneen työnjaon yhteiskunnassa lapsia kasvatetaan tietoisemmin osin myös niin, että lasten kanssa ollaan vain osan päivää ja tietyssä vaiheessa heidän kehitystään.

Pohjoismaissa lapsia syntyi kuitenkin vielä 1980-luvulla enemmän kuin muualla Euroopassa. Tämän Manuel Castells näkee johtuvan anteliaasta sosiaalipolitiikasta ja siitä, että sekä psyykkistä että materiaalista tukea oli tarjolla runsaasti myös työpaikoilta ja erityisesti valtio tarjosi tukea lapsiperheille. Castellsin mukaan kuitenkin 1990-luvun leikkaukset hyvinvointivaltion tarjoamassa tuessa lapsiperheille ovat muuttaneet tilannetta myös Pohjoismaissa, eikä syntyvyys enää ylitä kuolleisuutta. (1997, 153–154.)

Perhetuen vaikutus syntyvyyteen näyttää kuitenkin merkittävältä kaikkialla Euroopassa, Irlantia lukuunottamatta. Esimerkiksi vuonna 1994 Espanjassa syntyvyys oli noin 1,2 ja perhetuen osuus bruttokansantuotteesta oli 0,3% ja Suomessa syntyvyys oli noin 1,8 ja perhetuen bruttokansantuoteosuus oli 4,3%. (Ilmakunnas 1994, 10–11.)

Myös julkinen päivähoitojärjestelmä on varmasti yhtenä syynä Castellsin mainitsemien syiden lisäksi Pohjoismaiden korkeammalle syntyvyydelle. Päivähoitojärjestelmä mahdollistaa sen, että vanhemmat, myös äidit, voivat kohtuullisella varmuudella ajatella saavansa molemmat, sekä työn että lapset. Monissa muissa maissa päivähoiton kalleus sekä mahdollisesti myös perheverotus, aiheuttavat tilanteen, jossa äitien, yleensä pienempää palkkaa saavina, ei ole taloudellisesti kannattavaa mennä töihin ja perheissä päädytään siihen, että naiset jäävät pysyvästi kotiin hoitamaan lapsia.

Useissa maissa syntyvyyttä lisäävät maahanmuuttajat. Heidän yhteisöissään myös patriarkaalinen elämäntapa on vahvempi kuin kehittyneissä maissa muuten. Castells kuitenkin arvioi, että syntyvyys maahanmuuttajien keskuudessa laskee, kunhan he ovat olleet uusissa kotimaissaan pitempään, päässeet mukaan koulutusjärjestelmiin ja parantaneet taloudellista asemaansa. (Castells 1997, 154.)

Castells näkee, että yleensä kehittyneissä maissa patriarkaalinen perhe on väistymässä ja tulossa vähemmistöksi muiden elämäntapojen rinnalle. Esimerkiksi Yhdysvalloissa 1990-luvun lopulla vain neljännes talouksista koostuu avioparista ja lapsista. Perheiden, joissa lapset ovat molempien puolisoitten omia biologisia lapsia, osuus vieläkin pienempi. (Castells 1997, 155.)

2.1 Miksi lapsia ylipäätään toivotaan?

Halua saada lapsia on yleisesti pidetty jonain luonnollisena. Beck-Gernsheim kyseenalaistaa tuon luonnollisuuden. Hänen mukaansa vaikuttaa, että päätöksen hankkia lapsia on oltava monimutkaisempi, eikä sillä välttämättä ole mitään tekemistä biologisten tekijöiden tai geenien kanssa. Hän näkee, että asiaa on tarkasteltava lasten ja vanhempien välisen suhteen kautta, sen mitä kaikki odotuksia ja toiveita, heikkouksia ja pakkoja siihen liittyy. Tästä voidaan arvioida mitä, tulevaisuus on tuomassa mukanaan. (Beck-Gernsheim 1990, 135.)

Nykyisin kun ihmiset hankkivat lapsia, he eivät voi tehdä sitä materiaalisten etujen toivossa. Beck-Gernsheim näkee, että lasten on siis täytettävä vanhempien elämässä joitain psyykkisiä tarpeita. Tunnetuimpia ulkoisia motiiveja ovat esimerkiksi se, että lapsilla pyritään tiivistämään vanhempien liittoa toistensa kanssa tai lasten toivotaan onnistuvan urallaan saavuttamaan jotain sellaista, jonka tavoittelussa vanhemmat ovat itse epäonnistuneet. Vähintään lasten saannin toivotaan lujittavan tunnetta pysyvyydestä ja kuulumisesta johonkin, lapsen siis toivotaan toimivan ankkurina johonkin kiinnittymisessä. (Beck-Gernsheim 1990, 138–139, 141.)

Beck-Gernsheim näkee olennaisimpina syinä lasten hankinnalle kuitenkin vanhempien emotionaalisten tarpeiden täyttämisen. Lasten ja vanhempien väliseen kanssakäymiseen latautuukin suuria odotuksia, samoin jo lasten haluamiseen ja niiden hankinnan prosessiin. Toiset myös sanovat kysyttäessä lasten hankinnalle syitä, että lapsi tuo kokonaan uuden merkityksen elämään. Kun ihmisellä on lapsia, hän tietää, kenen vuoksi hän työskentelee ja asiat saavat syvemmän merkityksen. Ihminen voi myös toivoa perheeltä sitä, että se olisi jokin, joka tarvitsee häntä ja haluaa pitää hänet muualla tapahtuvista mullistuksista huolimatta. (Beck-Gernsheim 1990, 139, 141.)

Pitkälle teollistuneissa yhteiskunnissa elämään kuuluu runsaasti kilpailua ja asiat tapahtuvat nopeassa tempossa. Lapsi kuitenkin edustaa jotain muuta, jotain luonnollisena pidettyä. Tämä luonnollisuus on myös jotain, mitä Beck-Gernsheim näkee vanhempien

toivovan vasta kuvitteellisilta ja jo todellisilta lapsiltaan. Hän näkee, että varsinkin naiset etsivät äitiydestä täydellistä vastuuta jostakin, avoimuutta ja sellaista läheisyyttä, jota heiltä työelämässä puuttuu. Vanhemmat voivat myös nähdä lapsen edustavan elämänhalua ja energiaa ja samalla tuovan vanhemmilleenkin uutta elämänhalua ja energiaa. (Beck-Gernsheim 1990, 139.)

2.2 Lapsettomuus vastuullisimpana vanhemmuuden muotona

Jo jonkin aikaa Suomessa ovat eri tahoja edustavat kirjoittajat niin tiedotusvälineissä kuin poliittisissa teksteissäkin pohtineet täydellisyyden tavoittelun ja vaativan elämäntavan vaikutusta lasten hankintaan. He näkevät, että kun elämäntapa on sellainen, että lapsille ei siinä riittäisi aikaa tarpeeksi ja kun vakituista työpaikkaakaan ei löydy, on yhä useammalle (erityisesti nuorelle naiselle) vastuullisinta vanhemmuutta jättää lapset kokonaan hankkimatta. Anne Salo on pro gradu -työssään tarkastellut vapaaehtoisen lapsettomuuden motiiveja. Hänen aineistossaan merkittäväksi motiiviksi nousee se, että elämä on muutenkin vaativaa eikä lapsista huolehtimiseen riittäisi tarpeeksi aikaa tai voimia. (Salo 2001.)

Beck-Gernsheim näkee yhtenä merkittävänä syynä olla hankkimatta lapsia sen, että nykyiset materiaaliset vaatimukset siitä, mitä lapsi tarvitsee ovat kovin suuret. Televisiossa ja lehdissä annetut ohjeet riittävästä elintasosta antavat varsin suurellisen käsityksen lapsen tarvitsemasta tilan ja tavarain määrästä. Tämä johtaa ihmisiä miettimään vanhemmuuttaan siitä näkökulmasta, että onko heillä varaa tarjota lapsilleen kaikki se, mitä yleisesti pidetään riittävästä materiaalisena hyvinvointina. (Beck-Gernsheim 1990, 143.)

Saattaa kuitenkin olla, että Beck-Gernsheimin selitys materiaalisista vaatimuksista on hiukan vanhentunut, koska nykyisin kulutuskulttuuri ei enää ole uusi asia vaan siihen on jo totuttu. Monenlaiset ulkoiset paineet riittävästä olosuhteista ovat kuitenkin osana materiaalisia ympäristöön liittyviä vaatimuksia ja varmasti osaltaan tekevät pohdinnasta edelleen haasteellista.

Yleisesti tarjottu (populääri)tieteellinen selitys nuorten naisten haluttomuudelle saada lapsia on se, että heidän nähdään pohtivan parisuhteensa vakituisuutta ja sitä pystyisikö se tarjoamaan lapsille riittävästi turvallisuutta. Samoin heidän nähdään pohtivan omaa kypsyyttään vastata lapsen tarpeisiin. Usein tämän pohdinnan tulokseksi tulee ettei lasta hankita tai ettei lasta ainakaan vielä hankita. (Beck-Gernsheim 1990, 143–144.)

Yhtenä syynä olla hankkimatta lapsia voisi myös nähdä muiden mahdollisuuksien avaruuden leviämisen. Nykyisin on tarjolla yhä vaativampia töitä ja houkuttelevampia urapolkua. Vauraassa yhteiskunnassa voi myös harrastaa kunnianhimoisesti ja täysillä vaativia asioita ja siis panostaa vapaa-ajalla johonkin muuhun kuin lapsiin. Lapset ovat vain yksi monista vaihtoehdoista rakentaa elämänkaarta ja asettaa prioriteetteja.

2.3 Lasten hankintaan liittyvä päätöksenteko

Vaikka nykyisin lasten hankkiminen on ainakin periaatteessa täysin vapaaehtoista, siihen liittyy kuitenkin runsaasti rajoittavia tekijöitä. Elämä yksilöllistyneessä yhteiskunnassa vaatii sellaista elämäntapaa, johon lapsista huolehtimista ei ole helppoa mahduttaa. Vanhemmuudesta tulee jatkuvasti entistä vaativampaa ja tämä vaikeuttaa lasten hankintaan liittyvää päätöksentekoa entisestään. (Beck-Gernsheim 1990, 142)

Toisaalta painetta on myös toiseen suuntaan. Anne Salo kertoo gradussaan normalisointipyrkimyksistä, joita lapsettomuuden valinneisiin naisiin kohdistuu. Vaikka periaatteessa lapsettomuus tai lasten hankinta on yksityisasia, ”väärin” valinneisiin kohdistuu sosiaalisia paineita normaalina pidettyyn toimintaan. Näitä normalisointipyrkimyksiä ovat esimerkiksi se, että heitä pyritään leimaamaan itsekkäiksi tai mukavuudenhaluisiksi, koska he eivät halua lapsia. Toiset Salon aineiston naisista ovat jopa kokeneet nämä normalisointipyrkimykset niin vahvoiksi, että he ovat päätyneet valehtelemaan, että eivät voi lapsia lainkaan saada tehdäkseen elämästään helpompaa. (Salo 2001, 58–61.)

Ihmiset ovat siis ulkoa esitettyjen odotusten ja omien toiveidensa ristipaineessa. On mahdotonta tehdä ”oikein” millään yksiselitteisellä tavalla, joten valintojen tekeminen on välttämätöntä valintojen sisällöstä riippumatta. Jokainen valinta sisältää riskejä ja mahdollisia hyötyjä.

Tuleville äideille tarjotaan ohjeeksi miettiä omaa elämää ja mahdollista lastenhankintaa tarkasti etukäteen. Beck-Gernsheim kertoo kuitenkin tutkimuksesta, jossa potentiaalisilta äideiltä kysyttäessä he näkivät, että spontaanisuuden häviäminen ei ole hyväksi, vaan potentiaalisista äideistä olisi parempi jos asiat tapahtuisivat vähäisemmän pohdinnan kautta, luonnollisemmin. (Beck-Gernsheim 1990, 145.)

Lastenhankinnasta, joka on ollut yksi maailman luonnollisimmista asioista, on tullut loputon kompleksien ja monimutkaisen pohdinnan aihe. Beck-Gernsheim (1990, 146)

näkee, että olisi hyvä, jos lapset olisivat toivottuja lapsia (Wunschkind) eivätkä suunniteltuja lapsia (Planungskinder), kuten nykyisin on tapana.

Epäilemättä on niin, että lasten hankinnan pitkällinen ja tarkka suunnittelu tekee siitä entistä vaikeampaa. Jos lapsia täytyy tarkkaan suunnitella, se asettaa myös vahvan vaatimuksen siitä, että täytyy olla hyvin valmistautunut ja virheisiin, tai epätäydelliseen, niin kutsuttuun riittävän hyvään vanhemmuuteen, on vähemmän vapautta. Ihmiset osaavat nimetä ja arvottaa negatiivisia seurauksia. Riittävän hyvä vanhemmuus ei monille riitä, vaan vaatimuksena, tai ainakin tavoitteena, on täydellisyys.

Myös terveyteen keskittyvät oppaat suosittelevat lastenhankintaan valmistautumista jo etukäteen. Niissä esimerkiksi kehoitetaan äitiä ryhtymään kehonsa puhdistamiseen jo ennen raskautta. Tämän sanotaan olevan hyväksi tulevan lapsen terveydelle. Yleisesti ihmiset ovat entistä tietoisempia omaan terveyteensä liittyvistä tekijöistä ja omista valinnoistaan ja niiden vaikutuksista lapsiin. (Beck-Gernsheim 1990, 148.)

Deutchin mukaan yhtenä syynä epäröinnille lasten hankinnan suhteen on se, että kotityöt jakautuvat yhä edelleen epätasaisesti perheissä. Näin on siitakin huolimatta, että kotitöiden tasainen jakaminen olisi niin naisten, miesten kuin lastenkin etu. Arjessa ihmiset luisuvat omien ihanteiden vastaisiin käytäntöihin ja ihmiset ajautuvat esimerkiksi superäidin ja luistajan rooleihin. Työn ja perheen välinen ristiriita on sukupuolittunut. Naiset ovat ristiriidassa oman kunnianhimonsa ja lapsiaan kohtaan kokemansa rakkauden välillä, miehet taas saavuttamisen tarpeen ja perheen sisäisen reiluuden kanssa. (Julkunen ym. 2004, 154–158, kotitöiden epätasaisesta jaosta myös esim. Magnusson 2005)

Suomalaisissa uraperheissä koettujen ristiriitojen valossa näyttää siltä, että miehet kokevat aikakonflikteja lähes yhtä usein kuin naiset. Tämä osoittaa, että miehet eivät (enää) ole etuoikeutettu sukupuoliluokka, jonka työtä ja uraa muu perhe ilman neuvotteluja tukee. Ristiriitoja koettiin Julkusen ym. (2004, 159–160) tutkimuksessa eniten 35–44-vuotiailla ja aikaisemmin koettuja ristiriitoja oli 45–64-vuotiailla. Eniten aikakonflikteja kokevat pienten lasten vanhemmat ja aikaristiriitoja kokevat vähiten keski-ikäiset miehet, joilla ei enää ole alaikäisiä lapsia.

Kahden puolison keskiluokkaisissa perheissä Julkusen ym. tutkimuksen mukaan kotityö on edelleen jaettu sukupuolittuneesti. Lapset ovat usein huomattavasti enemmän äitinsä kuin isänsä projekti. Naisista sanoo vastaavansa lastenhoidosta 40 prosenttia naisista mutta vain kolme prosenttia miehistä. Muiden kotitöiden osalta vastaavat luvut ovat 43 ja

kolme. Perheistä, joissa molemmista tehtävistä sanotaan vastattavan yhdessä määrä asettuu miesten ja naisten kertoman mukaan vaihdellen 54–66 prosenttiin. (2004, 162)

Lastenhankinta on tietoinen ratkaisu isolla osalla lapsia saavista naisista nykyisin. Nuoret äidit näyttävät kuitenkin olevan ryhmä, joka tulee useammin sattumalta raskaaksi ja pohtii aborttia, vaikka ei siihen päätyisikään. Hyvin nuoret (alle 18- tai alle 20-vuotiaat) äidit näkivät, että olivat aina halunneet lapsia, mutta eivät olleet ehtineet suunnitella lastenhankintaa. Tästä huolimatta hekin pohtivat hyvää äitiyttä ja olivat sitoutuneita lapsiinsa ja perheeseen. (Niemelä & Kelhä 2005, 22–25.)

Perhebarometrissä 2002 tutkittiin suomalaisten lastenhankintaan liittyviä asenteita. Perheen ihanteellista lapsilukua kysyttäessä keskimääräiseksi ihanneluvuksi vastaajilla tuli 2,4 lasta (vaihtelua nolasta kahteenkymmeneen). Miehillä ihanneluku oli 2,5 ja naisilla 2,4. (Paajanen 2002, 24.)

Suomalaisten perheiden keskimääräinen lapsiluku oli 1,7 vuonna 2002 (Paajanen 2002, 24) eli huomattavasti ihannelukua alempi. Suurin osa näiden lukujen erosta selittynee elämäntilanteeseen liittyvällä lastenhankinnan lykkäämisellä, joka monissa tapauksissa päättyy lopulliseksi lykkäämiseksi, koska lapsia ei enää myöhemmin saada tai olosuhteet eivät koskaan muutu riittävän otollisiksi.

Ne alle 30-vuotiaat vastaajat, jotka sanoivat haluavansa hankkia lapsia joskus myöhemmin mutta eivät nyt, sanoivat tähän syyksi yleisimmin sen, että itse tai puoliso haluaa saada opinnot päätökseen. Muita hyvin yleisiä syitä olivat oman taloudellisen tilanteen epävarmuus, vauvakuumeen puute itsellä tai puolisoilla, halu omistautua ensin muille kiinnostaville asioille sekä kokemus siitä, että ei ole vielä itse tai että puoliso ei ole vielä kypsä ottamaan vastuuta lapsesta. (Paajanen 2002, 48.)

Yleisimmät yli 30-vuotiaiden lastenhankintaansa lykkäävien ilmoittamat syyt olivat vauvakuumeen puute kahdella viidenneksellä vastaajista, oma tai puolison työ ei salli tai halu edetä uralla, nuorin lapsi on vielä pieni, sopivan kumppanin puute sekä taloudellisen tilanteen epävarmuus (Paajanen 2002, 49). Tässä näyttääkin siltä, että vaikka lapsia halutaankin, syyt lykätä lastenhankintaa myöhemmäksi ovat halua voimakkaampia.

Lastenhankintaa epäröi 28% tutkimukseen osallistuneista ihmisistä. Erityisen paljon epäröiviä oli 30–35-vuotiaissa lapsettomissa vastaajissa. Yleisimpiä syitä epäröinnille olivat vakituisen kumppanin puutteen, yhteiskunnan riittämättömän tuki lapsiperheille sekä

huoli lasten tulevaisuudesta. Naisilla syynä epäroidä lastenhankintaa esiintyi miehiä useammin talouden tai työn epävarmuus ja yhteiskunnan riittämätön tuki kun taas miehillä useammin syynä oli huoli lasten tulevaisuudesta tai sen hetkisen asunnon liian pieni koko. (Paajanen 2002, 57–61.)

Eräässä ruotsalaisessa tutkimuksessa lastenhankintaa lykkäävien vastauksissa sopivan partnerin puute nousee merkittävimmäksi syyksi lykätä lastenhankintaa tulevaisuuteen. Miehistä 19% ja naisista 16% mainitsee nimenomaan sopivan partnerin puuttumisen syyksi oman lastenhankinnan lykkäämiseen. (Sandström 2002, 24.)

Perhebarometrissa (Paajanen 2002) kysymys on aseteltu siten, että se ei tarjoa vastausvaihtoehdoksi lainkaan sitä, että vastaaja ei ylipäättäen haluaisi lapsia saada. Selitys haluttomuudelle saada lapsi tai lapsia löytyy kaikissa vastausvaihtoehdoissa olosuhteista, ei vastaajan omista toiveista elämänsä varalle. Tätäkin voisi pitää normalisointipyrkimyksenä lapsettomuuden suhteen, vaikka se ei suoraan yksilöihin kohdistukaan (vrt. Salo 2001).

Synnyttäjien keski-ikä on hiljalleen noussut. Vuonna 1987 synnyttäjien keski-ikä oli 28,9 vuotta ja vuoteen 2005 mennessä se oli noussut kolmeenkymmeneen. Alle 20-vuotiaiden synnyttäjien osuus on hiljalleen laskenut ja yli 35-vuotiaiden synnyttäjien osuus on noussut jonkin verran nopeammin. Vuonna 2005 synnyttäneistä 2,8% oli alle 20-vuotiaita ja 19% yli 35-vuotiaita. (Stakes 2006, 5.)

Forssén ja Ritakallio ovat tutkineet vanhemmuuteen siirtymisen muotoja eri Euroopan maissa. Heidän vertailussaan naisten korkea koulutus on yhteydessä lapsettomuuteen kaikkialla Euroopassa Pohjoismaita lukuunottamatta. Pohjoismaissa taas tilanne on päinvastainen, eli matala koulutustaso on useammin yhteydessä lapsettomuuteen. (Forssén & Ritakallio 2005, 34–36.)

Samassa tutkimuksessa selvitetään parisuhteen vaikutuksia lasten hankintaan. Forssén ja Ritakallio ovat todenneet, että kaikissa tutkittavissa maissa vanhemmuuteen siirrytään lähes aina parisuhteen kautta, yli 90 % naisista oli raskaaksi tullessaan avo- tai avioliitossa. Etelä-Euroopassa parisuhteen muoto on tyypillisesti avioliitto, kun taas esimerkiksi Tanskassa avioliitto on avioliittoa yleisempi parisuhdemuoto lapsen syntyessä. (Forssén & Ritakallio 2005, 36–41.)

Taloudellista tilannetta selvittäessä Forssén ja Ritakallio ovat todenneet, että suotuisat elinolot lisäävät todennäköisyyttä vanhemmuuteen siirtymiselle. Vertailussa

ensisynnyttäjien ja saman ikäisten lapsettomien naisten välillä ensisynnyttäjät elivät lapsettomia useammin köyhyysrajan yläpuolella, asuivat rivi- tai omakotitalossa ja omistivat asuntonsa itse tai yhdessä puolisonsa kanssa. (Forssén & Ritakallio 2005, 39–40.)

Lapsensaantiin liittyvä päätöksenteko on siis problematisoitunut monista syistä. Osa näistä syistä liittyy traditioihin kuten sukupuolten työnjakoon. Tietyt ryhmät ovat muita suuremman paineen alla ja siksi lasten saaminen on kenties monille naisille suurempi päätös ja sitoumus kuin useimmille miehille.

2.4 Vauvakuume ja äitimisen halu

Eeva Jokinen käyttää halusta synnyttää, halusta tulla äidiksi ja elää äitinä käsitettä äitimisen halu. Jokinen näkee, että äidit kirjoittavat itsestään ja halustaan, ainutlaatuisesta minästään sellaisilla tavoilla, joilla kulttuurissamme ei ole ollut tapana puhua ja näin avartavat kulttuurisen hyväksymisen rajoja. (Jokinen 1996, 21–22.)

Jokisen käsitteet äitimisen halu, äitiä ja tulla äiditetyksi ovat hänen tapansa suomentaa esimerkiksi sellaisia ilmaisuja kuin englannin *desire to mother*, *mothering* ja *to be mothered* (1996, 22). Äitimisen halu tarkoittanee kohtuullisen samaa kuin yleisesti käytetty vauvakuumeen käsite, mutta äitimisen halu jatkunee myös vauvan synnyttyä ja kuvaa myös vauvan ja kasvavan lapsen hoivaamisen halua, kun taas vauvakuume liittyy ensisijaisesti haluun saada lapsi ja yleensä poistunee lapsen saamisen myötä tai muuttuu haluksi saada uusi vauva.

Anna Rotkirch taas määrittelee vauvakuumeen tietoiseksi haluksi saada lapsia, mikä yhdistyy jatkuviin ruumiillisiin tunteisiin ja aina uudelleen ilmeneviin spontaaneihin ajatuksiin lapsista (2007, 1). Nämä molemmat, Jokisen määrittelemä äitimisen halu ja Rotkirchin määrittelemä vauvakuume, tarkoittavat jokseenkin samoja asioita ennen lapsen saamista, mutta äitimisen halu jatkuu pitempään, myös lapsen saamiseen ja vauva-vaiheen jälkeiseen aikaan.

Rotkirchin mukaan vauvakuume voi olla evoluution mukana kehittynyt ilmiö. Vauvakuume näyttää hänen tutkimuksensa mukaan liittyvän positiivisiin kokemuksiin hoivaamisesta ja parinmuodostukseen liittyväksi pariskuntien keskinäisen tunteen ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvään puheeseen. (Rotkirch 2007, 2–3.)

3 NUORI SUKUPOLVI TYÖN ODOTUSHUONEESSA TAI ODOTUSTILASSA

Manuel Castellsin mukaan työ ja työn tekemisen sen prosessit ovat aina sosiaalisen rakenteen ytimessä. Teknologiset ja johtamiseen liittyvät prosessit, tuotantosuhteet ja verkostoyritykset ovat muuttaneet yhteiskuntaa radikaalisti ja tämä muutos koskee erityisesti työtä sinänsä mutta myös muita rakenteita. (Castells 1997, 201, vrt myös Holvas & Välimäki 2005, 50–51.)

Työn muutoksen historiallisessa tarkastelussa naisten massiivinen siirtymä työmarkkinoille on muuttanut työtä ja työn tekemistä paljon. Lisäksi se on muuttanut neuvottelusuhteita perheissä, kun naiset ovat saaneet omaa rahaa ja mahdollisuuksia aikaisempaa enemmän eikä kotiäitiura ja mieselättäjäys perheessä ole enää ainoa mahdollinen elämäntapa tai tapa järjestää asioita. (Castells 2004, 215.)

Sennet kuvaa työn muutosta viime vuosikymmeninä tarkastellessaan muutosta lineaarisesta ja selkeästi etenevästä joustavuuden ja kasvavan epävarmuuden suuntaan. Ihmiset eivät pärjää koko työuraansa kerran opettelemillaan taidoilla, eivätkä he etene organisaatioissa enää lineaarisesti ylöspäin, vaan vaihtavat työpaikkoja ja tehtäviä ja joustavat vaatimusten mukana. Tätä hän sanoo kuvaavan parhaiten termin “no long term”, ajan pirstaloitumisena sekä yleisen jatkuvuuden ja pitkäjänteisyyden katoamisena. (Sennet 2002, 17–19.)

“No long term” perhe-elämän alueella tarkoittaa ettei voi pysähtyä, ei saa sitoutua mihinkään, ei saa tehdä uhrauksia. Tämä taas on täysin vastakkaista sille, miten monet haluaisivat perheissään elettävän ja kuinka he haluaisivat omia lapsiaan kasvattaa. (Sennet 2002, 22–23.)

3.1 Työn muutos ja naisten siirtymä työmarkkinoille

Suomessa naiset ovat tehneet töitä jo pitkään ja useimmissa maissa viime vuosikymmeninä tapahtunut naisten tulo työmarkkinoille on tapahtunut valtaosin jo aikaisemmin. Suomessa, toisin kuin useimmissa muissa länsimaissa, naisten tulo työmarkkinoille ei ole muuttanut työelämää samassa määrin kuin monissa länsimaissa. Naiset tulivat työpaikkoihin yleensä sopeutuen niiden toimintatapaan.

Viime vuosikymmeninä työelämä on muuttunut toisenlaiseksi. Tehtaista on siirrytty yhä useammanlaisiin työpaikkoihin ja tapoihin tehdä työtä. Pätkätyöt ovat myös muuttuneet

voimakkaasti. Aikaisemmin sesonkitöitä tehtiin erityisesti metsätöissä ja maataloudessa, mutta nykyisin pätäkätöitä tekevät eniten korkeasti koulutetut naiset, eikä tämä useinkaan enää liity sesonkiin vaan sijaisuuksiin ja jatkuvien töiden ketjuttamiseen pätäkiksi.

Vuonna 2003 kaikista työsuhteista oli määräaikaista 13% miehillä ja 20% naisilla kun vastaavat luvut ennen 1990-luvun lamaa olivat miehillä 9% ja naisilla 16%. Erityisen voimakkaasti määräaikaisten työsuhteiden kasvu vaikutti nuoriin. Miehillä kasvu kohdistui 20–24-vuotiaisiin ja naisilla 25–34-vuotiaisiin. Yleisimpiä määräaikaista työsuhteita olivat naisvaltaisilla julkisen sektorin aloilla. (Moisio 2006, 43)

Suomalaisista naisista oli työelämässä jo vuonna 1950 57% kun samaan aikaan esimerkiksi Ruotsissa naisista työskenteli 33%. Erityisesti työskentelevien ja naimisissa olevien naisten määrä on ollut korkea aikaisemmin kuin useimmissa muissa maissa ja pysynyt myös korkeampana. EU-maissa keskimäärin naimisissa olevista naisista 48 prosenttia työskenteli vuonna 1999 ja Suomessa samaan aikaan 63% oli työelämässä. (Julkunen & Nätti 1999, 45.)

Myös Suomessa naiset tekevät jonkin verran vähemmän töitä kuin miehet. Ero suomalaisten miesten ja naisten välillä on kuitenkin pienempi kuin missään muussa Euroopan Unionin maassa. Suomessa naiset tekevät keskimäärin 36,7 tuntia töitä viikossa ja miehet 40,8. EU:n keskiarvot ovat naisten osalta 33,5 ja miesten osalta 41,7 tuntia viikossa. (Julkunen & Nätti 1999, 46.)

Vielä vuonna 1960 70% amerikkalaisista naisista oli työvoiman ulkopuolella ja vuonna 1990 jo 60% naisista kuului työvoimaan. Sennet (2002, 58) katsoo että naimisissa olevista naisista iso osa oli, aikaisemmasta poiketen, hakeutunut työhön omasta tahdostaan, koska perheet tarvitsivat keskiluokkaiseen elämäntapaan kaksi elättäjää. Naimattomat naiset olivat työskennelleet jo aikaisemmin, mutta aiemmin naiset olivat yleensä lopettaneet työt naimisiin mentyään tai viimeistään ensimmäisen lapsensa syntyessä.

Sennet (2002, 58) kuvaa naisten tulon työmarkkinoille tuottaneen suuren muutoksen tarpeen työehtoihin. Suomessa kuitenkin nämä muutokset, työsuhteiden kehittäminen joustavampaan suuntaan ja erilaiset osa-aikatyön mahdollisuudet, tapahtuivat eriaikaisesti naisten työmarkkinoille tulon kanssa. Osa-aikatyöt ja liukuvat työntekijät ovat Suomessakin lisääntyneet runsaasti verrattuna tehdastyön aikakauteen.

Sennet näkee joustavan työajan työntekijän kannalta sekä vapauttavana että sitovana, koska joustavalla työajalla tai kotoa käsin työskentelevät työntekijät on sidottava organisaatioon tiukasti kiinni ja monet tutkimukset osoittavat, että kotoa käsin työskenteleviä valvotaan jopa enemmän kuin työpaikalla työskenteleviä (Sennet 2002, 58).

Elämän jatkuvuuden kokemus on ihmiselle tärkeä, mutta sitä on vaikeaa ellei mahdollista rakentaa joustavan työn kautta. Työ on uudessa kapitalismissa liian lyhytjänteistä, jotta siitä olisi mahdollista rakentaa kestävää narratiivista elämäntarinaa ja uraa. (Sennet 2002, 131.)

Prekariaatti on noussut yhteiskunnalliseen keskusteluun käsitteenä, jolla kuvataan rajoiltaan epämääräistä erilaisten prekaarien ”luokkaa”. Prekariaatilla tarkoitetaan työvoimaa, joka kokee jatkuvaa epävarmuutta oikeuksista, toimeentulosta ja tulevaisuudesta. Prekariaattiin kuuluvat niin apurahatutkijat kuin kotiäidit, keikkatyöläiset tai opiskelijat. (Korhonen ym 2006, 378–379.)

Prekariaatin voidaan nähdä syntyneen sekä markkinavoimien vaatiman joustavuuden paineessa ja sen tuottaman pakon kautta kuin myös ihmisten omasta halusta ja pyrkimyksestä pois postfordistisesta tehdaskurista. Prekaarisuus ei ole niinkään työn puutetta kuin palkitsematonta tai mielivaltaisesti palkittua elämää, jossa työtä tehdään jatkuvasti mutta palkkioita maksetaan vain murto-osasta tuottavaa työtä. (Korhonen ym 2006, 380–382.)

Prekariaatin käsitteellä on pyritty tekemään näkyväksi sitä, kuinka työsuhteet, toimeentulo ja koko elämä ovat muuttuneet aikaisempaa epävarmemmiksi. Virheellisesti epätyypillisiksi kutsutut työsuhteet, esimerkiksi pätkät, projektit, sijaisuudet, varallaolo, kotivanhemmuus ja opintojen ja työn vuorottelu, muodostavat isolle osalle erityisesti nuoresta sukupolvesta pääasiallisen elämänmuodon, joka heikentää mahdollisuuksia suunnitella elämää. (Peltokoski 2005.)

Holvas ja Vähämäki kirjoittavat tunnetyön ja kommunikatiivisen sekä kognitiivisen “tietotyön” muuttuvan muodoltaan jatkuvasti enemmän palvelustyöksi ja niiden kautta työtä järjestetään uudelleen siten, että työntekijät antavat koko ajan enemmän näkymättömiä tai eettisiä kykyjä, joiden kautta yksilön koko yhteisö otetaan osaksi tuotantoa. (Holvas & Vähämäki 2005, 19–20.)

3.2 Pätkätyösukupolvi

Tällä hetkellä lapsia saavista ihmisistä, eli tutkimuksen kohderyhmästä, iso osa kuuluu niin sanottuun pätkätyösukupolveen, niihin ihmisiin jotka ovat tulleet työmarkkinoille joko 1990-luvun lamavuosina tai laman jälkeen. He ovat eläneet koko työikänsä epävarmempien työsuhteiden todellisuudessa, tai ainakin epävarmuuden puheen ympäröiminä.

Holvas ja Vähämäki kirjoittavat, kuinka töiden odottaminen muuttaa ihmistä ja kuinka pätkätyöläiset tietävät kuinka alentavalta tuntuu odottaa projektia toisensa jälkeen ja odottaa palkkioita näistä mahdollisuuksista, näennäisestä vakituisen työn poissaolon tuottamasta vapaudesta huolimatta. Pätkätyöläisen vapaus on vapautta kilpailla uusista mahdollisuuksista, mielistellä toimeksiantajaa uuden pätjän toivossa ja olla jatkuvasti työssä, jos ei varsinaista työtä tekemässä, niin sitten uutta työtä hakemassa. Pätkätyöläisen vapaus on vapautta olla vailla mahdollisuuksia suunnitella tulevaisuuttaan, perhettä, asumista tai vapaa-aikaa, varsinkin kun palkkionmaksu on työnantajasta riippuen epävarmaa ja projekteilla itseään elättävä pätkätyöläinen joutuu arvailemaan, koska palkkio tulee tilille vailla mahdollisuutta oman taloutensa pitkäjänteiseen suunnitteluun. (2005, 23–24, 68.)

3.3 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Työn ja ja perheen yhteensovittamista on tehty epäilemättä yhtä pitkään kuin töitä ylipäättään on tehty. Nykyisen kaltaiseksi ongelmaksi tämä nousi kuitenkin vasta 1990-luvun keskusteluissa ja tutkimuksissa ja vasta tällöin otettiin käyttöön työn ja perheen yhteensovittamisesta nykyisin käytetty käsitteistö.

Pälli ja Rissanen (2006, 42–43) ovat todenneet, että työn ja perheen yhteensovittamisesta on alettu keskustella laajemmassa mitassa, ja varsinkin sitä on alettu tutkia vasta 1990-luvulla. Joitain viitteitä löytyy 1970- ja 1980-luvuilta, mutta vasta 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvulla, erityisesti vuodesta 2003 lähtien aihetta on käsitelty tutkimuksissa runsaasti. Näyttää kuitenkin siltä, että he tarkoittavat aiheen käsittelyllä ainoastaan aiheen käsittelyä näitä käsitteitä käyttäen, koska aihe sinänsä ei ole uusi.

Äitien työssäkäynti alkoi yleistyä Suomessa jo 1950-luvulla, mutta aihe löysi tiensä julkisuuteen varsinaisesti vasta 1960-luvulla. Siitä alkoi ajanjakso, jolla työtä ja perhettä sovitettiin yhteen siten, että molemmat vanhemmat olivat ansiotyössä ja lapset päivähoitossa. Aihe muuttui ongelmaksi 1990-luvulla, jolloin siitä alettiin käymään

runsaasti keskusteluja ja sen jälkeen se on muuttunut vain ajankohtaisemmaksi. (Jallinoja 2006, 143)

Suomessa erilaiset työn ja perheen yhteensovittamisen järjestelmät eivät kehittyneet mahdollistamaan naisten työssäkäyntiä etukäteen, vaan ne tulivat välttämättömiksi, koska naiset olivat jo työssä. Jo vuonna 1950 puolessa kahden vanhemman perheistä molemmat vanhemmat olivat ansiotyössä. (Salmi 2004, 5)

1990-luvulta lähtien työn ja perheen yhteensovittaminen on näyttäytynyt julkisissa keskusteluissa ongelmana, johon etsitään ratkaisuja. Jallinojan (2006, 143–145) lehtikirjoitteluaineistossa erilaisista rooleista kertovat äidit sanovat työn vievän mennessään, kiireen vuoksi työpäivien venyvän pitkiksi ja töiden tulevan myös kotiin.

Työn ja perheen yhteensovittaminen näyttää lisäksi käyneen hankalammaksi tai, syystä tai toisesta vähemmän houkuttelevaksi viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Äidit käyvät aikaisempaa vähemmän töissä ja kahden ansaitsijan malli on heikentynyt Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1987–2000. Lisäksi äitien asema on taloudellisesti muutenkin jäänyt muista jälkeen. Erityisesti suomalaisten yksinhuoltajaäitien mahdollisuudet elättää itseään ja perhettään omilla ansioillaan ovat heikentyneet Haatajan ja Nybergin tarkastelemalla ajanjaksolla (2005, 128–129).

Holvas ja Vähämäki (2005, 71–80) väittävät, että mikään muodollinen periaate, joka olisi irrotettavissa parisuhteen osapuolten ruumiillisesta olemassaolosta ei kykene tekemään tasa-arvosta muuta kuin näennäistä. Samoin he sanovat, että sukupuolten välisen työnjaon ja tasa-arvon ongelma tulisi voida ratkaista, mutta koska kotityötä ei voi yhteismitallistaa sen ruumiillisuuteen ja tekijään liittyvyyden vuoksi, tämä ongelma pitää ratkaista jokaisessa naisen ja miehen muodostamassa parisuhteessa erikseen.

Holvaksen ja Vähämäen kuvaama ongelma kotitöiden jakamisen suhteen tuottaa perheissä jatkuvasti tilanteita, jotka ovat kaikille osapuolille epätyytyttäviä, mutta joita on silti vaikea ratkaista kaikille sopivalla tavalla. Tämä on yksi niistä tekijöistä, jotka tekevät lasten saamisesta naisten kannalta merkittävemmän kysymyksen kuin millaisena se isolle osalle miehistä näyttääytyy. (vrt. Holvas&Vähämäki 2005, 71–80)

4 ÄITIYDEN JA TYÖN POLITIIKAT SUOMESSA – LUOTTAMUKSEN RAKENTAJAT

Vahva valtion osallistuminen ihmisten elämään rakentaa turvaverkkoa elämäntilanteiden varalle. Sosiaaliturva, työlainsäädäntö, päivähoitojärjestelmä ja luotettava ehkäisy mahdollistavat eriaikaisia valintoja perheellistymisen suhteen.

Toisaalta valtion tuki ei aina toimi, kuten sen on suunniteltu toimivan. Joissain tapauksissa sen kannustinvaikutus toimii jopa suunnitellun tavoitteen vastaisesti. Varsinkin jos tilanne on muuttunut voimakkaasti tukimuodon aloittamisen jälkeen, saattavat kannustimet lakata palvelemasta alkuperäistä tarkoitustaan.

4.1 Valinnan politiikat

Ehkäisyvälineiden kehitys on mahdollistanut useammille ihmisille mahdollisuuden päättää lasten saamisesta irrallaan seksuaalisuuden toteuttamisesta. Enää seksin harrastaminen ei välttämättä tarkoita lasten saantia, vaan ehkäisyvälineiden laajan saatavuuden myötä myös vähemmän varakkailta ihmisiltä on mahdollisuus käyttää ehkäisyvälineitä ja näin päättää myös olla hankkimatta lapsia lainkaan.

Ehkäisyvälineiden kehityksen lisäksi myös hedelmöityshoidot ovat kehittyneet ja enää se, että luonnonmenetelmällä raskaaksi tuleminen ei onnistu, ei tarkoita pysyvää lapsettomuutta. Lapsia on mahdollista saada myös hedelmöityshoitojen avulla tai hakemalla adoptiota.

Kaikenkaikkiaan siis valinnanvapaus lastensaamisen ja perheellistymisen suhteen on lisääntynyt paljon viimeisten vuosikymmenten kuluessa sekä lainsäädännön että ehkäisyvälineiden ja lisääntymisteknologioiden kehittyessä.

Ehkäisyn kehitys

Ehkäisyvälineet ovat kehittyneet varhaisemmista hankalista ja epävarmoista menetelmistä suhteellisen nykyaikaisiin ja varsin luotettaviin menetelmiin 1970-luvulle mennessä, jonka jälkeen kehitys ei ole ollut enää mullistavaa vaan vain parantanut hiukan käytettävyyttä ja vähentänyt sivuvaikutuksia. Miehillä soveltuvaa ehkäisytablettiä on odotettu mullistamaan ehkäisyvälineitä jo pitkään, mutta sen tulo markkinoille on jatkuvasti kohtuullisen kaukana.

Ehkäisy pillereiden käyttö yleisty Suomessa pian niiden markkinoille tulon jälkeen. Ne tulivat markkinoille 1964 ja vuonna 1965 niiden käyttäjiä oli jo 80 000 ja 1970-luvulla käyttäjien määrä oli jo 150 000–160 000 naista. (Koskinen ym. 2007, 105–106.)

Ehkäisy pillereiden suosiota verotti hiukan kierukan yleistymisen ehkäisyvälineenä, mikä tapahtui 1970–1980-luvuilla. Vuonna 1974 kierukan käyttäjiä oli jo noin 120 000 ja vuonna 1983 noin 350 000 naista käytti kierukkaa. (Koskinen ym. 2007, 106.)

Jonkin verran kemiallisia ja mekaanisia menetelmiä oli käytössä jo ennen 1960-luvun puoliväliä ja ehkäisy pillerin tuloa markkinoille, mutta nämä olivat melko epävarmoja. Näitä ehkäisyvälineitä pidettiin myös kalliina ja epämiellyttävänä. Tällöin lapsilukua säännösteltiin lähinnä keskeytetyn yhdynnän ja abortin avulla. (Koskinen ym. 2007, 106–107)

1980-luvulta lähtien ehkäisyyn käyttö ei ole enää lisääntynyt ja eri menetelmien käyttö on vakiintunut 65–80 prosenttiin hedelmällisyysikäisistä naisista. Kondomin käyttö pääasiallisena ehkäisy menetelmänä lisääntyi 1990-luvun puolivälin jälkeen, mutta viime aikoina kondomin käyttö on vähentynyt. Jälkiehkäisytabletit tulivat markkinoille vuonna 1986 ja niiden käyttö on noussut vuoden 1996 33 000 annoksesta vuoden 2004 90 000 annokseen. Jälkiehkäisyvalmisteiden suurin käyttäjäryhmä ovat 20–24-vuotiaat ja käyttö on melko yleistä myös alle 20-vuotiaiden keskuudessa. (Koskinen ym., 2007, 107–108.)

Abortit

Ensimmäinen aborttilaki tuli voimaan vasta vuonna 1950. Aborttilain tultua voimaan ”luvan” raskaudenkeskeytykseen saattoi saada lääkäriltä. Helpommin oikeuden aborttiin sai yksityiseltä lääkäriltä kuin Väestöliiton lääkärin kautta. Väestöliitto näki keskeisimmäksi tehtäväkseen abortintorjuntatyön, jota toteutettiin myös suostuttelemalla raskaana olevia naisia pitämään nekin lapset, joita he eivät olisi halunneet. Naisen valinnanvapaudesta puhuttiin ensimmäisen kerran Avioliitto ja Lääkäri -lehdessä 1966 ja silloin puhuttiin naisten ansiotyöstä ja lasten päivähoidon vaatimuksista. (Nätkin 1995, 140, 149.)

Ensimmäisen aborttilain tultua voimaan naisten suhtautuminen oli melko lääkäri vastaista ja naiset saattoivat joutua konfliktiin lääkäreiden kanssa pyytäessään aborttia lääkäriltä ja jäädessään sitä vaille. Laillista aborttia ei kaikille sitä pyytäneille myönnetty ja laittomia raskaudenkeskeytyksiä tehtiin edelleen. Lääkäreiden ja Väestöliiton suhtautuminen perheiden lapsilukuihin oli erilainen kuin naisten itsensä. Naiset kun kävivät jo töissä,

mutta sitä ei suostuttu ottamaan huomioon perheen lapsiluvusta päätettäessä. (Nätkin 1995, 141–142)

Naisille ei myönnetty abortteja aina kun he niitä halusivat vaan keskeisenä toimenpiteenä oli suostuttelu ottamaan ”tämä lapsi vielä”. Lääkäreiden suorittama neuvonta oli holhoavaa ja naisen omaa tahtoa mitätöivää. Lääkärit pyrkivät lisäksi medikalisoimaan ongelmia ja niiden syitä eli arvioimaan niiden johtuvan jostakin sairaudesta, esimerkiksi raskaudenajan masennuksesta vakavan ja harkitusti tehdyn perheen lapsilukupäätöksen sijaan. (Nätkin 1995, 142–143.)

Vuoden 1970 aborttilain muutos vapautti abortin saamista voimakkaasti. Saadakseen abortin nainen tarvitsee vieläkin lausunnon lääkäriltä, jossa lääkäri puoltaa aborttia, mutta käytännössä raskaana oleva nainen saa lääkärin lausunnon aborttia varten näin halutessaan. Vuonna 2005 tehdyistä aborteista tehtiin lääketieteellisten syiden takia 2,7%, alle 17 vuoden iän vuoksi 6%, yli 40 vuoden iän vuoksi 4%, vähintään neljän lapsen synnyttämisen vuoksi 2%. Valtaosa aborteista tehtiin sosiaalisten syiden takia eli elämänoloista tai muista olosuhteista aiheutuvan huomattavan rasituksen vuoksi. (Koskinen ym. 2007, 110.)

Hedelmöityshoidot ja adoptio

Samaan aikaan kun lastenhankinnan ikä on noussut, ovat myös vaikeudet tulla raskaaksi lisääntyneet, ja hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulevien naisten määrä ja näin syntyneiden lasten määrä ovat nousseet merkittävästi. Myös adoptiot ulkomailta ovat lisääntyneet.

Lastensaannin vaikeudet ovat lisääntyneet kaikenikäisillä naisilla, erityisesti lastenhankintaa lykänneillä, mutta myös hedelmöityshoidot ovat kehittyneet runsaasti. Hormonihoitojen, leikkausten, koeputkihedelmöitysten ja muiden hedelmöityshoitojen avulla syntyi vuonna 2002 jo noin 2500 lasta eli noin neljä prosenttia kaikista syntyneistä lapsista kyseisenä vuonna. (Koskinen ym. 2007, 112.)

Paajasen tutkimuksen mukaan tarkoituksellisesti tai suunnitelmallisesti lapsettomiksi jääneiden naisten määrä on melko pieni, vain noin 4% ja lapsettomuuden henkilökohtaiseksi ihanteekseen ilmoittavien määrä on vain 1–2%. Tästä huolimatta lopullisesti lapsettomiksi jää huomattavasti suurempi määrä naisia. (Koskinen ym. 2007, 112)

Ulkomailta Suomeen adoptoitujen lasten määrä on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana noussut tasaisesti. Vuonna 2004 ulkomailta adoptoitiin Suomeen 310 lasta, kun 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa adoptioita tehtiin noin neljännes nykyisestä. Ulkomailta adoptoitujen lasten määrä ei kuitenkaan ole kuin noin puoli prosenttia suomalaisista lapsista. (Koskinen ym. 2007, 92)

4.2 Perhepoliittinen tuki

Sosiaaliturva vaikuttaa voimakkaasti ihmisten mahdollisuuksiin ryhtyä vanhemmiksi ja arvioida mahdollisuuksiaan elättää lapsiaan jatkossa. Suomalainen sosiaaliturva tarjoaa taloudelliset mahdollisuudet hoitaa lapsia kotona ja saada näille päivähoitoa. Myös maksuton koulutus vähentää lasten tuottamia kuluja voimakkaasti.

Lapsen syntymään ja kasvatukseen liittyvästä sosiaaliturvasta ja etuuksista osa maksetaan vain äidille tai vain isälle ja osa maksetaan lapsen huoltajalle tai poikkeustapauksessa myöhemmin myös lapselle itselleen. Käyn tässä läpi perhepoliittiset tuet tämän jaottelun mukaan, koska analysoimani keskustelut käsittelevät voimakkaasti nimenomaan sosiaaliturvaa ja erilaisten etuuksien määräytymisperusteita.

Äidille ja isälle maksettava sosiaaliturva

Lapsen syntyessä äidille maksetaan äitiysavustusta, jonka useimmat äidit ottavat tavarana, eli äitiyspakkauksen muodossa. Rahana otettaessa sen summa on 140 euroa. Äitiysavustus maksetaan useamman lapsen syntyessä samaan aikaan kerrottuna lasten määrällä. Myös ottovanhemmalli on oikeus äitiysavustukseen. (Hilkamo 2007, 34–35.)

Raskauden aiheuttamia sairaskuluja, esimerkiksi lääkkeitä ja sairauslomaa, korvataan sairausvakuutuksen kautta kuten muissakin sairaanhoitoa vaativissa tilanteissa. (Hilkamo 2007, 34.)

Äitiysrahaa maksetaan äidille, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ja joka on asunut Suomessa vähintään 180 päivää välittömästi ennen laskettua synnytysaikaa.

Äitiysrahaa maksetaan 105 arkipäivältä ja se alkaa äidin valinnan mukaan joko 30 tai 50 arkipäivää ennen laskettua aikaa. Keskoslapsen äidille äitiysraha maksetaan lapsen syntymästä lähtien. (Hilkamo 2007, 35–36.)

Isyysrahaa maksetaan samoin perustein kuin äitiysrahaa ja sitä saadakseen isän tulee lisäksi osallistua lapsen hoitoon eikä olla sinä aikana ansiotyössä. Isyysrahaa maksetaan 18 arkipäivältä, jotka isä voi jakaa yhdestä neljään jaksoon ja pitää haluamaan ajankohtana

koska tahansa kunnes lapsi on noin 14 kuukauden ikäinen. Jos lapsen äiti on sairauden takia kykenemätön hoitomaan lasta äitiysrahakaudella, on äitiysrahan maksu siirrettävissä isälle vanhempainrahan muodossa. Adoptioisän oikeus isyyssrahaan määräytyy samoin kuin muidenkin isien. (Hilkamo 2007, 35–36.)

Isyyssrahan lisäksi isällä on oikeus 1–12 arkipäivää kestäväan isyyssrahaan heti vanhempainpäivärahauden päätyttyä, mikäli isä on pitänyt vanhempainrahakaudesta vähintään viimeiset 12 arkipäivää. (Hilkamo 2007, 36.)

Äitiys- ja isyyssraha määräytyvät verotuksessa vahvistettujen henkilökohtaisten työtulojen mukaan. Työtuloista maksetaan päivärahaa 70 prosentin mukaan. 1.1.2007 päiväraha nousee 90 prosenttiin tuloista ensimmäisen 56 päivän ajalta. Äitiys- ja isyyssrahan suuruus on aina vähintään 15,20 euroa päivässä ja se nousee työttömyyskorvauksen tasolle 1.1.2009. Äitiys- ja isyyssraha ovat veronalaista tuloa. (Hilkamo 2007, 36–37, Hallitusohjelma 2006, 55.)

Vähimmäismäärän suuruista vanhempainpäivärahaa saavien osuus on noussut voimakkaasti 1990-luvun alusta. Ennen 1990-luvun lamaa vähimmäismääräistä vanhempainpäivärahaa sai noin viisi prosenttia etuuden saajista, ja vuonna 2002 saajia oli 21% vanhempainpäivärahan saajista. (Moisio 2006, 41.)

Vanhemmilla on oikeus saada vanhempainrahaa heti äitiysrahan päättymisen jälkeen. Vanhempainraha maksetaan vanhempien keskinäisellä sopimuksella kummalle tahansa heistä. Vanhempainrahaa maksetaan vain yhdelle vanhemmalle kerrallaan, ellei kyseessä ole useamman lapsen syntymä. Vanhempainrahaa maksetaan enintään 158 arkipäivältä heti äitiysrahan päättymisen jälkeen. (Hilkamo 2007, 38.)

Vanhempainraha voidaan laskea myös aikaisemman vanhempainpäivärahan laskuperusteena olleiden tulojen perusteella, jos lapsi, jonka perusteella rahaa on aikaisemmin maksettu ei ole vielä täyttänyt kolmea vuotta. Vanhempainpäiväraha on vähintään 15,20 euroa. Vanhempainpäiväraha maksetaan vähimmäismäärän suuruisena, jos molemmat vanhemmat ovat ansiotyössä. (Hilkamo 2007, 39–40.)

Jos molemmat vanhemmat tekevät osa-aikatyötä, voidaan heille molemmille maksaa osittaista vanhempainrahaa. Tällöin työajan ja palkan tulee olla 40–60% kokoaikaisen työn määrästä ja palkasta ja osittainen vanhempainraha on puolet siitä, mitä se muuten olisi. (Hilkamo 2007, 40.)

Äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahan ajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 117 prosentin mukaan etuuden pohjana olevasta ansiosta. Alle kolmivuotiaan lapsen kotihoidon ajalta eläkettä kertyy 575,97 euron kuukausittaisen tulon perusteella 1,5%. Tämän saamisen edellytyksenä on lisäksi, että työansioita on työuran aikana vähintään 13 823,37 euroa. (Hilkamo 2007, 50.)

Perheelle maksettava sosiaaliturva

Lapsilisää maksetaan jokaisesta Suomessa asuvasta alle 17-vuotiaasta lapsesta. Lapsilisä maksetaan perheen lapsiluvun mukaan porrastettuna, jolloin ensimmäisestä lapsesta maksetaan 100 euroa kuukaudessa, toisesta lapsesta 110,50 euroa kuukaudessa, kolmannesta lapsesta 131,00 euroa kuukaudessa, neljännestä 151,50 euroa kuukaudessa ja viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta maksetaan 172 euroa kuukaudessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan 36,60 eurolla korotettuna jokaisesta lapsesta. Lapsilisä on verotonta tuloa ja se maksetaan lapsilisän nostajaksi ilmoitetulle vanhemmalle tai lapsen huoltajalle tai muulle lapsen kasvatuksesta huolehtivalle henkilölle. (Hilkamo 2007, 41.)

Lapsen tai lapsia ulkomailta adoptoiville maksetaan lapsen lähtömaan mukaista adoptiotukea 1900–4500 euroa ja samalla kertaa adoptoitavasta toisesta ja mahdollisista seuraavista lapsista 30% korotus. (Hilkamo 2007, 43.)

Alle kolmivuotiaan lapsen vanhemmilla on oikeus valita lasten kotihoidon tuen ja lasten yksityisen hoidon tuen väliltä, joihin molempiin voi kuulua myös hoitoraha ja tulosidonnainen hoitolisä. Lyhennettyä työpäivää tekevät vanhemmat voivat saada lisäksi myös osittaista hoitorahaa. Kotihoidon tuki koostuu hoitorahasta ja tulosidonnaisesta hoitolisästä. Hoitoraha on 294,28 euroa kuukaudessa ja seuraavista lapsista kustakin 94,09 euroa. Muista alle kouluikäisistä lapsista hoitoraha on 50,46 euroa kuukaudessa. Lisäksi jotkut kunnat maksavat kotihoidon kuntalisiä. (Hilkamo 2007, 43–44)

Näiden etuuksien lisäksi maksetaan erityiskorvauksia lapsen sairauden tai vammaisuuden tuottamien kulujen tai hoitotarpeiden kattamiseksi. (Hilkamo 2007)

Sosiaaliturvan muutos

Vuonna 2003 sosiaalimenot olivat suuruudeltaan vain 26,9 % bruttokansantuotteesta, siis alle EU-maiden keskiarvon (Palola 2006, 107–108). Sosiaalimenojen bruttokansantuoteosuus on Suomessa ollut kohtuullisen matala aina (lamavuosia, jolloin bruttokansantuote oli alhaisempi, lukuunottamatta), mutta perhepolitiikkaan käytetyn rahan

osuus bruttokansantuotteesta on Suomessa kohtuullisen korkea. Perhetuen osuus oli vuonna 1991 4,3% bruttokansantuotteesta, kun se samaan aikaan esimerkiksi Saksassa oli 1,8% ja Espanjassa 0,3%. (Ilmakunnas 1994, 10.)

Lapsiperheiden asema on hyvinvointivaltion järjestelmien piirissä kohtuullisen hyvä verrattuna muihin ryhmiin, on monien palveluiden saatavuus heikentynyt. Kunnallista kodinhoitoapua saaneiden perheiden määrä on pienentynyt vuoden 1995 29 992 perheestä (4,7% lapsiperheistä) vuoden 2005 12 812 perheeseen (2,2% lapsiperheistä). (Stakes 2006, 9)

Kunnallisessa päivähoitossa oli vuonna 2005 54,3% kaikista 1–6-vuotiaista eli päivähoitossa olleiden lasten määrä nousi verrattuna vuoden 1995 48,4 prosenttiin. Tämä johtuneen vuoden 1996 päätöksestä ulottaa subjektiivinen päivähoito-oikeus kaikkiin alle kouluikäisiin. Vuosien 2000 ja 2005 välillä on pieni lasku, 55,2 prosentista 54,3 prosenttiin. (Stakes 2006, 7)

4.3 Perhe ja työ

Suomalainen työlainsäädäntö on tiukka sukupuolen vuoksi tapahtuvan syrjinnän ja perhevapaiden pitämiseen liittyvän työntekijän syrjinnän suhteen. Monien alojen työehtosopimuksissa määritellään lisäetuuksia vanhempainvapaiden käyttäjille, esimerkiksi täysi palkka äitiysloman kolmelta ensimmäiseltä kuukaudelta.

Käytäntö vaikuttaa kuitenkin olevan toisenlainen. Hedelmällisessä iässä olevat naiset tekevät enemmän patkätöitä kuin vastaavan ikäiset miehet tai vanhemmat naiset. Tähän ainakin yhtenä syynä on se, että työnantajat eivät halua palkata potentiaalisia äitiyslomalle jääjiä ja ottaa vastatakseen äitiyslomien aiheuttamia kustannuksia ja menettää valitsemaansa ja kouluttamaansa työntekijää mahdollisesti pitkäksi aikaa hoitamaan lapsiaan kotiin. (Salmi 2004, 5–6.)

Suomessa vanhempainvapaiden kustannuksista vastaa edelleen osittain äidin työnantaja, toisin kuin muissa pohjoismaissa, joissa kustannukset on jaettu kaikkien työnantajien kesken erilaisilla menetelmillä.

Työntekijällä on oikeus saada työstään äitiys- tai isyysvapaata samalta ajalta kuin hänellä on oikeus äitiys- tai isyysrahaan. Äitiys- ja isyysvapaasta tulee ilmoittaa vähintään kaksi kuukautta ennen vapaan aiottua alkamista. Lisäksi työntekijällä on oikeus saada hoitovapaata työstä, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Hoitovapaan ajalta ei makseta

palkkaa. Lakisääteisten perhevapaiden pitäminen ei katkaise työsuhdetta vaan työntekijällä on oikeus perhevapaiden jälkeen palata aikaisempaan tai siihen rinnastettavaan työhön. (Hilkamo 2007, 37, 48.)

Alle kymmenvuotiaan lapsen sairastuessa äkillisesti vanhemmalla on oikeus palkattomaan hoitovapaaseen. Hoitovapaa voi kestää enintään neljä päivää ja se on tarkoitettu sairaan lapsen hoitoon tai hoidon järjestämiseen. Tilapäisen hoitovapaan käyttämisestä on ilmoitettava työnantajalle mahdollisimman pian. Joidenkin alojen työehtosopimuksissa on sovittu, että palkkaa maksetaan myös tilapäisen hoitovapaan ajalta. (Hilkamo 2007, 48–49.)

Vanhemmilla on oikeus tehdä lyhennettyä työpäivää lapsen hoidon vuoksi. Oikeus lyhennettyyn työaikaan on lapsen toisen kouluvuoden loppuun saakka. Työaika on mahdollista lyhentää joko viikottaisesta tai kuukausittaisesta työajasta. Työnantaja ei voi kieltäytyä osittaisesta hoitovapaasta kuin painavasta syystä ja hoitovapaan ajalta ei tarvitse maksaa palkkaa. (Hilkamo 2007, 49.)

Subjektiiivinen päivähoito-oikeus on koskenut kaikkia alle kouluikäisiä lapsia vuodesta 1996 lähtien (Stakes 2006, 7). Periaatteessa tämä tarkoittaa, että kaikki voivat ajatella saavansa sekä perheen että työn ja lastenhankintaan ryhdytään tästä lähtökohdasta. Joustavin aikatauluin toimivia tai ympärivuorokautista hoitoa tarjoavia päiväkotia on varsin vähän ja tästä seuraa se, että muulloin kuin arkisin ja päiväsaikaan työskentelevien on vaikeata löytää sopivia hoitopaikkoja lapsilleen.

Erityisesti yksinhuoltajien työnteko on vähentynyt. Syynä tähän voi olla joko se, että työnantajat eivät pidä yksinhuoltajia riittävän joustavana työvoimana tai se, että yksinhuoltajat eivät lastenhoidon vuoksi voi tai heidän ei kannata työtä ottaa vastaan. (Moisio 2006, 43)

Kinnusen ja Maunon tutkimuksessa työnantajat näyttävät eroavan toisistaan perhemyönteisyydessä. Perhemyönteiset yritykset ja julkisen sektorin työnantajat katsovat, että perheen vuoksi työaikaansa lyhentävät tai perhevapaita käyttävät työntekijät ovat yhtä sitoutuneita työhönsä kuin muutkin työntekijät. Perhemyönteisyyttä näytti tutkimuksen mukaan löytyvän enemmän julkisen sektorin naisvaltaisista työpaikoilla, kuin miesvaltaisista yrityksissä, mikä liittyyneen pitkiin perinteisiin perheen ja työn yhteensovittamisen ja niiden tuottamista vaatimuksista työnantajille. (Kinnunen & Mauno 2002, 114.)

Työpaikkojen erilaiseen suhtautumiseen saattaa osaltaan liittyä myös miesten haluttomuus pitää perhevapaita, jonka syynä saattaa olla se, että heidän tyyppillisissä työpaikoissaan ei ole sellaiseen totuttu. Erityisesti teollisuudessa perhettä ei ole tuotu näkyväksi työpaikalla, mutta uudemmissa informaatioalan työkuultuureissa perhevapaat ja perheen ja työn yhteensovittaminen on nähty helpompana ja siihen on kannustettu enemmän. Myös ne organisaatiot, joissa työskentelee sekä miehiä että naisia samantyyppisissä tehtävissä ovat tasa-arvoisempia ja näissä työntekijöiden perhe-elämä saa näkyä enemmän. Näissä perheystävällisissä työpaikoissa myös työntekijät voivat paremmin. (Kinnunen & Mauno 2002, 114–115.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA AINEISTO

Tutkin tässä työssä sitä, kuinka äidit ja äidiksi haluavat puhuvat lastensaamisesta, sosiaaliturvasta ja uskalluksesta saada lapsia. Aineistona käytän internetin äitikeskustelupalstojen keskusteluja työstä, uskalluksesta ja sosiaaliturvasta. Näiden aiheiden kautta lähestyn aiheita sellaisten ihmisten puheen kautta, joille nämä aiheet ovat ajankohtaisia, jotka tekevät parhaillaan niihin liittyviä päätöksiä oman elämänsä suhteen tai muuten pitävät aiheita riittävän kiinnostavina, että valitsevat niistä keskustelupalstoilla keskustella.

5.1 Nettiaineisto

Aineistoni koostuu 59 keskusteluketjusta, joissa on yhteensä 517 viestiä. Olen kerännyt aineiston Vauva-lehden ja Suomi24.fi:n keskustelupalstoilta keväällä 2005, käyttäen valintaperusteena keskusteluketjujen aiheita. Jos aihe näytti minusta liittyvän sosiaaliturvaan, työhön tai uskaltamiseen olen poiminut koko keskusteluketjun itselleni talteen.

Aineistoa analysoidessani olen huomannut siinä runsaasti puutteita, jotka johtuvat tekemistäni virhearvioista aineiston keruun vaiheessa ja ajatuksistani tämän tutkimuksen suhteen silloin. Arvioni kuitenkin on, että aineisto on puutteistaan huolimatta riittävän hyvä ja tarjoaa mahdollisuuden tutkia äitien puhetta näistä aiheista ja sen kautta on mahdollista löytää palstoilla kirjoittavien äitien ja potentiaalisten äitien ääni ja tutkia heidän näkemyksiään näistä aiheista.

Samoin kuin Jokinen kirjoittaa tekevämässään tutkimuksessaan, tutkin äitien puhetta kirjoituksena. Kirjoittavat äidit ovat ruumiillisia, paikallisia ja hetkittäisiä subjekteja. (Jokinen 1996, 22.)

Niemi tulkitsee internetin keskustelupalstojen äitikeskustelut äitien vastakulttuuriksi. Internet tarjoaa yhden ratkaisun kotiäitien yksinäisyyteen ja aikuiskontaktien puutteeseen ja näin tulee mahdolliseksi hoitaa lapsia kotona pitempään kuin muuten aikuiskontaktien puutteessa olisi kiinnostavaa. Toinen kannustin löytyy Niemen mukaan keskustelujen sisällöstä, kun äidit kannustavat toisiaan läsnäolevaan ja lähellä pitävään (attachment parenting) äitiyteen, jossa käytetään kantoliinoja, imetetään pitkään ja hoidetaan lapsia kauan kotona. (Niemi 2006b, 176–177.)

5.2 Luottamus tutkimusperspektiivinä

Luottamus on keskeinen käsite kun puhutaan uskaltamisesta ja riskeistä, kuten tässä äitiyteen uskaltamisen suhteen tutkin. Esimerkiksi Ilmonen ja Jokinen (2002, 10) näkevät, että luottamus on yksi olennaisimmista käsitteistä pohdittaessa kuinka on mahdollista samaan aikaan pitää yllä järjestystä ja sosiaalista moninaisuutta kummankaan jäämättä heikkoon asemaan. Luottamus liittyy selvästi äidiksi uskaltamiseen, koska vanhemmuuteen ryhtyessään kukaan tuskin tietää tarkalleen mitä odottaa.

Luottamuksen käsitteen käyttö on yksi tapa yrittää löytää hajanaiselle järjestelmälle integroivaa perustaa, joka helpottaisi ihmisten välistä vuorovaikutusta ja heidän keskinäistä yhteistoimintaansa ja tekisi yhtenäisyyden mahdolliseksi (Ilmonen & Jokinen 2002, 10–11). Nimenomaan tästä on kysymys äitikeskustelupalstoilla, joilla ihmiset eivät yleensä toisiaan etukäteen tunne, mutta jossa he silti toistensa vertaisina muodostavat yhteisön ja auttavat toisiaan erilaisissa arjen huolissa.

Luottamus ja luottavaisuus ovat toisistaan jonkin verran poikkeavia käsitteitä. Luottamus liittyy tilanteisiin, joissa ihmisten välinen yhteys on välitöntä ja tapahtuu ensisijaisesti henkilökohtaisella tasolla. (Ilmonen & Jokinen 2002, 13.)

Luottavaisuus sen sijaan liittyy lähinnä tilanteisiin, joissa toimijoiden väliset suhteet ovat persoonattomia ja välillisiä eli systeemisiä. Luottamus ja luottavaisuus ovat kuitenkin hyvin samankaltaisia käsitteitä, jotka voivat muuttua toisikseen, koska kyse on lähinnä aste-eroista. Luottamuksesta voi tulla luottavaisuutta ja ansaittu voi muuttua vähitellen muuttua annetuksi roolien vakiintumisen kautta. (Ilmonen & Jokinen 2002, 13.)

Luottamus voidaan jakaa kahteen osaan. Voidaan puhua systeemisestä luottamuksesta ja henkilötason luottamuksesta. Samoin voidaan puhua luottamuksesta ja luottavaisuudesta, kuten kotimaisessa kirjallisuudessa yleensä näytetään tekevän. (ks. esim. Ilmonen & Jokinen 2002, 13.)

Systeemisellä luottamuksella tarkoitetaan luottamusta suhteessa abstrakteihin järjestelmiin eli luottavaisuutta ja henkilötason luottamuksella tarkoitetaan luottamusta, joka ilmenee suhteessa toisiin yksilöihin. (Ruuskanen 2000, 95.)

Esimerkkinä näistä erilaisista luottamuksen lajeista voidaan esittää aineistossani näkyvät luottamuksen lajit. Systeemisestä luottamuksesta voidaan puhua silloin kun puhuja sanoo

luottavansa vaikka sosiaaliturvajärjestelmään ja henkilötason luottamuksesta silloin kun luottamuksen keskeinen kohde on esimerkiksi puoliso tai äiti.

Englannin sanaa trust käytetään tarkoittamaan henkilötason luottamusta, ja ainakin Giddens ja Baier käyttävät sitä myös abstraktista luottamuksesta. Kuitenkin esimerkiksi Luhmann ja Seligman erottavat nämä toisistaan käyttämällä systeemisestä luottamuksesta puhuessaan termiä confidence tai reliance, vaikkakin Luhmann tekee sen vasta myöhemmässä tuotannossaan, aiemmassa tuotannossaan hän puhuu systeemisestä luottamuksesta, system trust. (Ruuskanen 2000, 115–116, Seligman 1997, 18, 21.)

Toisinaan käsite jakautuu myös kolmeen osaan. Nämä kolme osaa ovat luottamus ihmisiin, luottamus ihmisiin institutionaalisissa järjestelmissä ja luottamus abstrakteihin järjestelmiin. Näistä kaikista käytetään englannin sanaa trust. (Seligman 1997, 18.)

Seligman näkee luottamuksen määritelmässä olevan olennaista sen, että osallistaa yksilön suhteeseen, jossa toimintaa, persoonallisuutta ja tarkoituksperiä ei voida vahvistaa. Yksilö luottaa tai on pakotettu luottamaan. Kun ei ole mahdollista tietää varmasti, on vain luotettava. (1997, 21.)

Luottamuksen merkitys

Monimutkaisten järjestelmien, jotka eivät enää perustu ihmisten henkilökohtaiseen kohtaamiseen, toiminta ja ihmisten toimintakyky niissä perustuvat edellyttävät perusluottamusta tai luottavaisuutta järjestelmiin ja omaan asemaan niissä. Yhteistyö ihmisten kanssa taas edellyttää luottamusta siihen, että yhteistyökumppani ei käytä hyväkseen yhteistyöstä riippuvaisen osapuolen haavoittuvuutta tilanteessa. Luottamus mahdollistaa toiminnan näissä tilanteissa. (Ruuskanen 2000, 95.)

Luottamuksen merkitys näkyy esimerkiksi siinä, että toisten ihmisten ontologinen vapaus mahdollistaa heille monenlaisia toimintamahdollisuuksia. Koska on mahdollista olettaa, että toiset ihmiset käyttävät vapauttaan johonkin muuhun kuin häirintään tai vahingoittamiseen, todistaa tämä luottamuksen merkityksestä. (Seligman 1997, 18.)

5.3 Metodi

Käytän tässä tutkimuksessa menetelmänä teemoittelua. Teemoitellessani aineistoa nostan aineistosta esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja ja vertailen niiden esiintymistä aineistossa. Olen käsitellyt aineistoa ja pyrkinyt nostamaan sieltä keskeisiä aiheita ja

esittelemään ne siten erilaisten kysymysten asettelun kokoelmana, kuten Eskola ja Suoranta kehottavat oppaassaan tekemään. (2000, 174.)

Aloitin analyysin lukemalla aineistoa läpi ja vain ihmettelemällä sen sisältöä. Jo pidempään kirjoituksia luettuani päädyin jakamaan ne keskusteluketjuittain otsikoiden alle. Uusia otsikoita olen muodostanut sitä mukaa, kun käsittelyssäni ollut keskusteluketju ei mihinkään aikaisemmista aiheista näyttänyt soveltuvan.

Kuten Eskola ja Suoranta kehoittavat tekemään aineistoa teemoitellessa, pyrin aluksi erottamaan tekstimassasta tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet (2000, 174–175). Tämän oikeastaan tein jo aineistoa kerätessäni ja varsinaisen analyysin alussa jaottelin kaiken kertyneen aineiston otsikoiden alle. Näitä yläotsikoita löysin aineistosta yhteensä kolme

Kun olin jaotellut aineiston keskusteluketjuittain otsikoiden alle, ryhdyin jakamaan saman otsikon alle jaottelemiani keskusteluketjuja teemoihin, jotta paremmin hahmottaisin mistä aineistossa oikeastaan keskustellaan ja mistä näkökulmasta ja mitä kirjoittajat näyttävät pitävän olennaisena. Papereiden pilkkominen yksittäisiksi viesteiksi helpotti tämän ja koko jaottelun hahmottamista, koska tässä vaiheessa keskusteluketjujen yksittäiset viestit erosivat eri teemoihin.

Olen päätenyt esittelemään kutakin teemaa aineistossa sekä itse että antamalla siitä esimerkin suoraan palstalta olevana sitaattina. Johtopäätöksissä ja keskustelussa olen kuvannut aiemmin esittelemiäni teemoja ja analyysia aineiston pohjalta täysin ilman sitaatteja, jotta välttäisin raskaslukuisuutta. Teemoittelun varsinaiset ratkaisut olen kuitenkin esitellyt jo aiemmin, joten johtopäätöksiin ei välttämättä siis sitaatteja tarvittu.

Eskolan ja Suorannan mukaan runsaassa sitaattien käytössä on sekä hyvät että huonot puolensa. Runsas sitaattien käyttö kuvaa aineistoa laajasti mutta samalla tekee raportista laajan ja raskaslukuisen. Sitaatit antavat lukijalle mahdollisuuden arvioida tutkijan tekemiä ratkaisuja ja näin tekevät analyysista ja sen perusteluista näkyvämmän lukijalle. Tällöin on kuitenkin riskinä, että tutkimus jää raportin tasolle ja syvälliset teoreettiset ajatukset ja kytkennät puuttuvat. (Eskola & Suoranta 2000, 180.)

5.4 Eettiset kysymykset tässä tutkimuksessa

Käytän aineistona vain avoimien keskustelupalstojen aineistoa. Aineisto, joka on avoimilla palstoilla, on rinnastettavissa julkaistuihin lehtiteksteihin tai muihin julkisiin teksteihin,

koska se on kaikkien saatavilla. Siksi materiaalin käyttämiseen ei erikseen tarvitse pyytää lupaa. Yleinen sääntö on, että tutkittavilta on saatava suostumus tutkimukseen. Kuitenkaan suostumusta ei tarvita, jos aineisto kerätään julkisella paikalla, julkisesta aineistosta tai julkisista asiakirjoista (Mäkelä 2005, 389). Tämä antaa minulle mahdollisuuden käyttää keskustelupalstoilta keräämääni aineistoa erikseen kirjoittajilta lupaa kysymättä.

Monet palstat vaatisivat rekisteröitymisen joillekin suljetuille osille pääsemiseksi, mutta näitä palstoja tai niiden osia en käytä lainkaan tässä tutkimuksessa. Monet käyttämistäni palstoista vaativat rekisteröitymisen vain kirjoittamiseen, eivät lukemiseen (esimerkiksi www.vauva-lehti.fi) ja ovat siten avoimia palstoja.

Koska tekstit ovat Internetin julkisilla palstoilla kaikkien saavutettavissa, ne voidaan rinnastaa mihin tahansa julkisiin teksteihin. Siksi niiden käyttämiseen aineistona tutkimuksessa ei liity mitään erityistä tarvetta häivyttää tunnistettavuutta kirjoittajien yksityisyyden suojan vuoksi. Tästä syystä myöskään aineistoa ei ole tarpeen käsitellä erityisen varovaisesti.

Käsittelen kuitenkin kaikkia tekstejä nimettöminä ja myös ilman nimimerkkiä (silloinkin kun kirjoittaja on sellaisen itselleen valinnut), joten kenenkään tunnistaminen tästä tutkimuksesta on tuskin mahdollista. Olen päätenyt tähän ratkaisuun, koska nimimerkkien käyttö palstoilla on osin satunnaista, joten nimimerkkien hyödyntäminen ei nähdäkseni tuottaisi mitään lisäarvoa. Eri nimimerkkien taustalta ei ole löydettävissä lisätietoja, muutoin kuin joidenkin kirjoittajien osalta muutakin palstaviestittelyä seuraamalla, mikä olisi ollut suhteettoman työlästä, eikä kuitenkaan olisi tuottanut merkittävää lisätietoa ja tällöin mahdollisesti tuottanut myös tarpeen erityisesti keskittyä kirjoittajien tunnistettavuuden piilottamiseen.

6 ÄIDIKSI TULEMISEN RISKIT, EPÄVARMUUDET JA KONFLIKTIT

Palstojen kirjoittajat kirjoittavat monista riskeistä ja huolenaiheista liittyen lasten saamiseen ja äidiksi tulemiseen. Ihmiset kirjoittavat riskeistä ja näkevät omassa elämässään huolenaiheita perheellistymisen suhteen. Olen tässä teemoitellut riskejä, epävarmuuksia ja konflikteja käsittelevät keskusteluketjut aihekohtaisten otsikoiden alle ja laskenut viestimäärät ketjuissa niiden aiheen mukaan.

6.1 Valmis äidiksi?

Palstoilla kirjoittelevat ihmiset pohtivat omaa valmiuttaan äitiyteen tai omaa kypsyyttään vastuuseen lapsesta ja lapsen hoivaamisesta. Omaa valmiutta äitiyteen pohtivia kokonaisia viestiketjuja on aineistossani yksi ja se koostuu kaikkiaan seitsemästä yksittäisestä viestistä, joista kaksi on pohdintoja uskaltamisesta ja valmiudesta vanhemmuuteen ja loput viisi vastauksia näihin huoliin ja kannustusta uskaltamiseen vastauksena muiden kirjoittajien pohdintoihin.

Tästä aiheesta keskusteltaessa kirjoittajat käyvät läpi niitä uhrauksia, joita lapsen saamiseen liittyy ja oman elämän tulevaa muutosta ja omaa valmiutta suureen elämänmuutokseen sekä lapsen mukana tulevaan vastuuseen. Samalla kysyjät itse myös vastaavat omiin huoliinsa kertomalla, että baarielämä ei enää kiinnosta, että elämä on muutenkin vakiintunutta tai kuinka nuoruuden menot on jo menty ja niihin liittyvä elämänvaihe riittävästi koettu ja nähty.

”Suurin pelkoni onkin että en osaa olla hyvä äiti ja luovun jostakin tutusta elämäntyylistä jota en koskaan saa enään takaisin... vaikka ei minua kiinnostakaan baarissa rilluttelu.”

Tässä palsta toimii selvästi vertaistuen areenana ja paikkana käydä läpi omia huolia yhdessä toisten suunnilleen samassa tilanteessa olevien kirjoittajien kanssa. Tätä aihetta käsittelevissä ketjuissa toiset kirjoittajat vastaavat kysyjälle yleensä vahvistaen alkuperäisen kysyjän uskoa omaan kykyynsä vanhempana ja kertoen kuinka äitiyteen kyllä tulee kypsäksi viimeistään odotusaikana, jos ennen sitä aivan kaikki ei vielä olisikaan valmista.

Valmiutta äitiyteen käsittelevissä keskusteluissa näkyy erityisen hyvin palstojen tarjoama mahdollisuus pohtia asioita samankaltaisessa seurassa, saada vertaistukea toisilta samassa

tilanteessa eläviltä ja vahvistusta omille ajatuksille ja toiveille omasta tulevasta vanhemmuudesta ja siihen uskaltamisesta. Usein neuvot tai arviot toisten keskustelijoiden ongelmista ovat hyvinkin selkeitä. Vertaisella on erityinen asema antaa neuvoja. Siksi neuvoja annetaan ja niitä kuunnellaan:

”Kuulostaa siltä, että olet valmis äidiksi. Itse pohdin aikoinaan samoja kysymyksiä mielessäni ja tulin siihen tulokseen, että kyky punnita asioita monelta kantilta on juuri sitä kypsyyttä mitä tarvitaan. Tietenkin suuri elämänmuutos pelottaa, mutta ethän sinä ole yksin, sinulla on ymmärtävä mies tukenasi. Ja vauva kasvattaa sinua koko ajan paremmaksi äidiksi, vaikka alussa olisikin hieman epävarma.”

Tässä keskustelussa kirjoittajat listaavat epävarmuuden lähteiksi pelon, ettei osaisi olla hyvä äiti, luopumisen tutusta elämäntyylistä, jota ei sitten voi saada takaisin ja sen, että lapsi on siinä loppuelämän eikä sitoumuksesta pääse eroon, vaikka se myöhemmin kaduttaisikin.

Toisaalta syiksi haluta lapsia, mikä on ketjun kantava ajatus lastensaamisesta, listataan oma kasvava kiinnostus perheen perustamiseen ja lapsiin, vakaa parisuhde ja rakkaus puolison kanssa, huuma äidiksi tulemisesta ja halu seurata lapsen kasvua. Vauvakuumeesta ei sinänsä tässä ketjussa kirjoiteta, mutta monet viesteissä listatuista syistä voisi hyvin kirjoittaa myös vauvakuumeen käsitteen alle.

”Olen enemmän ja enemmän kiinnostunut perheen perustamisesta ja lapsista, uskon olevani valmis, sillä välillä olen aivan huumassa äidiksi tulemisesta, mutta sitten joku muistuttaa, että olen tekemässä suuren päätöksen jonka tiedän olevan lopullinen.”

6.2 Työttömyys

Työttömänä lapsen odottamista käsitellään yhteensä kolmessatoista viestissä. Näissä viesteissä kirjoittajat pohtivat asiaa enimmäkseen henkilökohtaisesta näkökulmasta ja useimmissa viesteissä on vahva toisten tukemisen ja oman tilanteen jakamisen tunnelma.

Joissain viesteissä kirjoittajat kertovat omasta tilanteestaan ja tyytymättömyydestään työttöminä. Näissä viesteissä kirjoittajat kertovat olevansa masentuneita, kun töitä ei löydy tai kun työttömyys tuntuu muuten turhauttavalta eikä mitään tekemistä oikein ole. Joissain viesteissä vaikuttaa siltä, että irtosanomisperusteet eivät ole olleet laillisia, mutta näissä viesteissä ei jostain syystä siitä keskustella vaan keskitytään kertomaan tunnelmista työttömyyden ja toimeettomuuden suhteen.

”Pää hajoo!!!

Mul oli osa-aika töitä vielä n. 14 vklla, mut oli vähän aamupahoinvointia, niin ette pystyny töihin. Olin kaksi päivää pois, niin pomo sano ettei tartte tulla enää, vastasin et en olis täälä kauaa ollukaa, ku saan vauvan.

Siitä asti ollu työtön ja hyppiny seinille. Nyt rv 32+1”

Toiset kirjoittajat suhtautuvat valoisasti omaan työttömyyteensä ja kertovat myös työttömyyden hyviä puolia kuten siitä, että saavat rauhassa keskittyä lapsen odotukseen ja oman olon kuulostelemiseen.

”-- Tällä hetkellä en stressaa yhtään työttömyydestä. Nää reilut pari lomaviikkoa ovat olleet tervetulleita ja ne ovatkin menneet hyvin rästiin jääneitä asioita ja tehtäviä hoidellessa. Jossain vaiheessa saatan hypellä seinille ja olenkin yrittänyt hakea vaikka kuukaudenkin kestäviä pätkätöitä, jos nyt joku paksuna olevan tahtoo. Olisin kyllä hyvä työntekijä.

Jos en mitään saa, niin en mitään menetäkään. Sitten vaan lomailen ja kasvattelen mahaa ja nautin. Menen vaikka anopin kanssa mökille aikaa viettämään, jos en muuta keksi. Tai siskon lapsia hoitamaan, että siskokin saa hiukan omaa aikaa. Kyllä sitä tekemistä löytyy. Eikä onneksi tarvitse ihan pienimmällä mahdollisella rahallakaan äitiyslomalle jäädä tai olla työttömänä.”

Toiset kirjoittajat kannustavat muita työttömiä odottajia kertomalla esimerkiksi siitä, kuinka monet muutkin ovat samassa tilanteessa. Vahva vertaistuki ja kokemusten jakaminen näkyy näissä viesteissä ja samalla kirjoittaja toteaa työelämän epävarmuuden olosuhteena, jolle ei mitään voi ja jonka kanssa, tai ainakin siitä huolimatta, voi ihan hyvin elää.

”Minulla päättyy määräaikainen työsuhde huhtikuun lopussa ja lapsi syntyy heinäkuussa. Enpä taida olla sitten kuudennella kuukaudella raskaana ihan työmarkkinoiden aatelia! Otan ihan rennosti ja kasvattelen masua, jos en töitä saa. Rahatilanne tulee olemaan niukka, mutta eiköhän tässä pärjätä. Kyllä meitä lisääntymisikäisiä pätkätyöläisnaisia on Suomessa tuhansia, että älä huolestu, et ole ainoa :)”

7 TYÖLLISTYMISEN MORAALISET RISTIRIIDAT

Palstoilla kirjoitetaan runsaasti lasten hankinnasta suhteessa omaan työllistymiseen.

Aihetta käsitellään pelkojen kautta ja kirjoittajat pohtivat työnhakunsa oikeutusta raskaana ollessa, oikeata aikaa kertoa raskaudesta työnantajalle ja jakavat kokemuksia kasvavan vatsan piilottamisesta työhaastatteluissa tai kertovat kuinka heille tai jollekin tutulle oli käynyt kun he olivat kertoneet tai jättäneet kertomatta raskaudesta tai kuinka he tai potentiaaliset työnantajat ovat toimineet työhaastattelutilanteissa.

Työllistymisen ja työssä toimimisen moraalisia ristiriitoja käsitteleviä keskusteluketjuja aineistosta löytyi kaikkiaan viisi, joissa oli yhteensä 48 viestiä. Tästä aiheesta käytetyt puheenvuorot jakautuvat neljään teemaan, huolestuneet, moralistit, oikeudenmukaisuutta korostavat sekä myötätuntoa ja toivoa välittävät. Näiden lisäksi jäi pieni määrä kirjoituksia, jotka eivät mahtuneet mihinkään teemoista, koska niissä ei ollut varsinaista sisältöä, vaan niissä vaan pyydettiin lisää kertomuksia ja kommentteja muilta kirjoittajilta.

7.1 Huolestuneet

Näiden viestien ryhmässä, jonka nimesin huolestuneiksi kirjoittajat olivat yleensä huolissaan joko omasta tai alkuperäisen ketjun aloittajan, tai mahdollisesti molempien, työllistymisestä. Vaihtoehtoisesti niiden kirjoittajien osalta, jotka olivat kirjoittamisen hetkellä työssä huolestuneisuus koski raskaudesta työnantajalle kertomista, työsuhteen kohtaloa tai työnantajan reaktiota raskauteen ja siitä kertomiseen. Tähän ryhmään laskin kuuluvan kaikkiaan 13 viestiä. Näissä viesteissä myös etsitään mahdollisimman hyvää aikaa kertoa työnantajalle tilanteesta, jotta siitä ei aiheutuisi hankaluuksia itselle tai työnantajalle ja samalla monet kirjoittajat, kuten sitaatin kirjoittaja, ovat huolissaan myös esimiehen reaktiosta raskauteen ja äitiyslomalle jäämiseen.

”Toisaalta painaa kauhean huono omatunto kun olen töissä erittäin pienessä firmassa ja haluaisin tietysti ataa esimiehilleni aikaa hankkia rauhassa tilalleni sijaisen. Mutta sitten taas toisaalta ajattelen, että ehkä esimiesteni suhtautuminen ei olekaan positiivista jolloin olisi parempi pitkittää kertomista.”

Monet tämän ryhmän kirjoittajista näkivät ongelmana työllistymisen vaikeuden erityisesti raskaana ollessaan. Jotkut olivat myös lannistuneita ja pettyneitä työnhakuun kokonaisuudessaan, omaan asemaansa työmarkkinoilla tai lisääntymisikäisten naisten tai äitien asemaan työmarkkinoilla.

”On ihan sellainen olo, kuin olisin moraaliton tyyppi, mutta töitä on niin vaikea löytää muutenkin että raskaan ollessa se on jo mahdotonta, ainakin omalta alalta!”

Tämän ryhmän viestit menevät osittain päällekkäin oikeudenmukaisuutta korostavien ryhmän ja moralistien ryhmän viestien kanssa, mutta olen laittanut pääsävyltään huolestuneet viestit kuitenkin huolestuneiden ryhmään, jos kirjoittajan näkökulma aiheeseen on kuitenkin näyttänyt olevan ensisijaisesti huolestunut ja vasta toissijaisesti esimerkiksi korostanut oikeudenmukaisuutta.

”työnantajana olisi julkinen sektori, joten yhden miehen yritystä en tulisi kaatamaan, mutta eipä kunnillakaan mikää hyvä rahatilanne ole.

--

toisaalta onhan se ihan perustuslaissammekin sanottu että raskauden takia ei saa syrjiä. käytännössä se menee kyllä toisin.”

Näissä viesteissä kirjoittajat pohtivat myös toisinaan omaa uraansa kokonaisuutena ja ovat huolissaan äitiyslomien ja lastenhankinnan ajoituksen vaikutuksista omalle uralla ja työllistymismahdollisuuksille myös tulevaisuudessa ja näkevät huolia myös äitiysloman jälkeisen työllistymisen suhteen.

”vastavalmistuneena pelottaa suuresti että tipahdan kotiäidiksi kun en koskaan tunnu sinne työelämään asti pääsevän kunnolla.”

7.2 Moralistit

Moralisteiksi nimeäni ryhmän viesteissä korostetaan työnantajan näkökulmaa ja useimmat kirjoittajat ovat lähinnä huolissaan työnantajan (taloudellisista) menetyksistä äitiyslomalle jäävän työntekijän vuoksi. Tähän ryhmään tuli yhteensä viisi viestiä.

Tämän ryhmän kirjoittajat kehottavat jättämään työt hakematta raskaana ollessa tai tyytymään ainoastaan määräaikaisiin töihin, jolloin työnantajalle ei aiheudu harmia äitiyslomasta. Tässä ryhmässä jotkut kertovat olevansa itse yrittäjiä tai sanovat kokevansa huolta naisten maineesta huonoina työntekijöinä, joita ei kannata palkata, kun he saattavat hakea töitä jopa raskaana ollessaan ja aiheuttaa työnantajalle sitten kustannuksia jäämällä äitiyslomalle, vaikka ovat uusia työntekijöitä.

Pitää mielestäni ymmärtää työnantajaakin. Menee paljon resursseja ja kolutusta (=rahaa) henkilöön, joka sitten muutaman kuukauden kuluttua häipyä äitiyslomalle ja kenties hoitovapaalle = mahdollisesti vuosiksi pois. Itse en hakisi raskaana töitä, paitsi keikkaluontoisia hommia tai määräaikaista työtä.”

Tässä ryhmässä jotkut kirjoittajat korostavat myös avoimuutta ja rehellisyyttä suhteessa työnantajaan. Heidän viesteissään korostuvat moraalit ja vastuu, ja jotkut myös kysyvät, että miten muut kirjoittajat itse toimisivat esimiehinä ja millaista toimintaa he toivoisivat omilta alaisiltaan. Lisäksi ryhmässä vedotaan myös omaan paluuseen, joka on mukavampi jos on ollut ennen äitiyslomalle jäämistään avoin tilanteensa ja suunnitelmiansa suhteen.

”Itse olen aina ollut avoimuuden puolestapuhuja – tosin olen kyllä joskus saanut kärsiäkin siitä – mutta sitä kuitenkin puollan vieläkin. Sitä on kiva tulla takaisinkin, kun tietää ettei esimies ole joutunut minun takiani pulaan.”

7.3 Oikeudenmukaisuuden korostajat

Oikeudenmukaisuutta korostavat kirjoittajat perustelevat asioita vetoamalla lakiin ja kertomalla siitä, että raskaana olevia ei lain mukaan saa syrjiä työhaussa. Tähän ryhmään kertyi yhteensä 17 viestiä.

Tässä ryhmässä kannustetaan muita kirjoittajia hakemaan raskaudesta huolimatta töitä, sillä eihän äitiysloma kestä kuin rajatun ajanjakson ja sen jälkeen henkilö palaa hyväksi työntekijäksi pitkäksi aikaa saman työnantajan palvelukseen, jolloin työnantajan äitiysloman vuoksi kokema vahinko on kuitenkin kohtuullinen verrattuna koko työsuhteen keston.

Monet tässä ryhmässä ovat myös hyvin tietoisia itsestään erinomaisina työnhakijoina raskaudesta huolimatta ja näkevät, että heidät tulisi valita tehtävään. Näyttää siltä, että tässä ryhmässä pyritään vahvistamaan omaa ja muiden käsitystä siitä, että työnhakuun ja työpaikkaan todella on oikeus ja raskaus ei sitä oikeutta sulje pois. Raskaanaolevien ei tarvitse tyytyä odottelemaan vauvaa tulevaisuuteen työttömänä kotona.

”En koe viran hakemista moraalisenä ongelmana, korkeintaan sitä jos minua ei valita: olen hakijoista pätevin ja sopivin. Jos minua ei valita katson raskauteni olleen syy siihen ja saatanpa hyvinkin valittaa. Kyseessä on nimittäin todella harvoin auki oleva oman alan johtotehtävä, jonka oikeasti haluaisin.”

Tässä ryhmässä oli selvästi eniten myös naisten tilannetta yhteiskunnallisena ongelmana pitäviä. Tämän ryhmän viesteissä otetaan voimakkaasti kantaa siihen kuinka epäreilua on, että naiset joutuvat kantamaan työelämässä lastenhankinnan hankaluudet ja hyvät työpaikat jäävät monilta naisilta saamatta joko raskauksien tai työnantajan huolten takia.

”Ota vaan työ vastaan. Sinulla on oikeus siihen sekä myös lasten tekoon!”

”Toi on kyllä persettä ...että naiset ylipäättää joutuu kelaamaan tällaisia...lain mukaanhan raskauden takia ketään ei työelämässä syrjitä, mutta kaikkihan me tiedämme että ihmisiä tässä vaan ollaan ja kyllä se vaan vaikuttaa työpaikalla jos täräytän olevasi raskaana.”

Lisäksi tämän ryhmän viesteissä kirjoittajat vetoavat tiukasti lakiin ja erittelevät toisilleen oikeuksiaan ja näiden oikeuksia. Tässä ryhmässä kannustetaan toisia olemaan turhaan kertomatta raskaudestaan tai lapsenhankinnastaan työnantajille ennen kuin se on välttämätöntä.

”Haastattelussa ei lain mukaan edes saa kysyä tuollaisia vaikuttamattomia asioita, kuten oletko naimisissa, tai onko sinulla lapsia tai aiotko hankkia lapsia.”

7.4 Myötätuntoa ja toivoa välittävät

Myötätuntoiset kirjoittajat kannustavat toimimaan alkuperäisen ketjun aloittajan tai edellisen viestin kirjoittajan itse parhaaksi katsomallaan tavalla. Tähän ryhmään tuli yhteensä 11 viestiä. Tämän ryhmän kirjoittajat eivät välttämättä esitä omia kantojaan vaan usein myötäilevät muiden kirjoittajien näkemyksiä

”Mutta siis älä hätäile, kerro sitten kun hyvältä tuntuu, kuitenkin tosiaan viimeistään 2kk ennen äippälomaa. Mutta pienessä firmassa jos ilmapiiri on hyvä niin välit pysyy parempina jos nyt et ihan loppuun sitä jätä, vaikka kylähän se näkyykin varmaan jo aiemmin.”

Myötätuntoisten ryhmän kirjoittajat näyttävät usein myös yleisesti surkuttelevan omia ja muiden tilanteita antamatta sen kummemmin neuvoja. Näyttää siltä, että monet kirjoittajat nimenomaan hakevat palstoilta tukea omille näkemyksilleen ja haluavat jakaa asioitaan ja saada ymmärrystä ja vahvistusta, eivät niinkään neuvoja tilanteensa ratkaisemiseen.

”Ymmärrän kyllä fiiliksesi, jos haluat saada töitä edes raskausajaksi. Moni työnantaja ottaa mieluummin jonkun muun, ettei tarvitse olla heti uutta ottamassa.”

Ryhmittelin myötätuntoa välittävien ryhmään myös ne viestit, joissa kirjoittaja kertoo omia kokemuksiaan. Näiden kohdalla näytti usein siltä, että kirjoittajat kertovat omia yleensä positiivisia kokemuksiaan antaakseen toivoa ja kertoakseen muille kirjoittajille palstalla, että asiat järjestyvät ja työllistyminen on mahdollista.

”Sain määräaikaisen sopimuksen pariaksi kuukaudeksi ja ajattelin melko itsestään selvästi, että sen jälkeen sopimustani ei jatkettaisi. Mutta yllätys yllätys, minut vakinaistettiin! :)”

8 LUOTTAMUKSEN RAKENTAJAT – PUHETTA SOSIAALITURVASTA JA RAHASTA

Tähän päälukuun olen jaotellut kaikki ne keskusteluketjut, joissa käsitellään sosiaaliturvaa tai rahaa muutenkin. Tähän lukuun jaottelemiani ketjuja ovat siis ne, joissa kirjoittajat pohtivat toimeentuloa, rahan riittävyttä ja sosiaaliturvaa. Suurin osa aineistostani onkin päätynyt tähän päälukuun.

8.1 Miten nuorten äitien rahat riittävät?

Rahan riittävyttä erityisesti nuorten äitien perheissä käsitellään neljässä keskusteluketjussa, joissa on yhteensä 58 viestiä. Näissä viesteissä kirjoittajat kyselevät toisiltaan rahan riittämisestä, siitä mistä rahaa voisi saada ja antavat toisilleen neuvoja siitä mistä rahaa voisi saada tai kuinka sen saa riittämään. Näissä viestiketjuissa on kiinnostavaa se, että ne ovat houkutteleet erityisen paljon asiattomia ja aggressiivisia viestejä, joissa kirjoittajat kutsuvat toisiaan ikävillä nimillä tai paheksuvat toistensa valintoja. Toinen huomionarvoinen asia näissä viestiketjuissa on, että monet kirjoittajat kertovat erikseen, että he eivät mitään ”sossupummeja” ole, ja tämä kerrotaan yleensä oma-aloitteisesti, kenenkään asiasta edes vihjailematta.

Olen jakanut nämä rahan riittämistä käsittelevät keskusteluketjun viestit viiteen ryhmään, joista ensimmäisessä kysellään toimeentulosta tilanteessa, jossa vauva jo on tullut, vauva on tulossa tai vauvasta vasta haaveillaan. Toisessa ryhmässä kirjoittajat neuvovat toimeentulon suhteen tai vakuuttelevat toisilleen, että kyllä sitä aina pärjää. Kolmannen ryhmän viesteissä kirjoittajat kertovat siitä, miten he itse tulevat toimeen ja neljännessä ryhmässä vakuutellaan, että kirjoittajat eivät ole kenenkään siivellä eläjiä vaan ovat ansainneet toimeentulonsa itse tai ovat oikeutettuja saamiinsa tukiin. Viidennen ryhmän viestit ovat häirikköviestejä. Häirikköviestien osuus, joka näillä palstoilla on kohtuullisen pieni, vaikka yleisesti keskustelupalstoilla on hyvinkin yleistä. Häirikköviesteissä provosoidaan muita kirjoittajia tai esitetään ilkeitä kommentteja näiden kirjoituksista tai laajemmin näiden elämäntavasta ja muista kirjoittajista itsestään.

8.2 Miten tulla toimeen?

Toimeentulosta kysyviä viestejä näistä ketjuista löytyi yhteensä kuusi ja niissä joko kirjoittajat kysyvät, millä muut tulevat toimeen tai etsivät kohtalontovereita ja vertaistukea

jakamaan kehoja taloudellista tilannetta. Toiset kirjoittajat myös pohdiskelevat mahdollisuuksiaan itsenäistyä vanhempien luota tai mahdollisuuksiaan saada lisää lapsia.

”Olis mukavaa kuulla miten muut nuoret, perheelliset tulevat toimeen. Kuinka paljon on suunnilleen kuukaudessa rahaa, missä säästää, millaiset asunnot. Kuinka usein turvaudutte muiden apuu. Mitä avustuksia on mahdollista saada.

Pikkasen jännittää palanaako sitä häntä koipien välissä takaisin kotiin, kun rahat loppuu :)”

8.3 Neuvoja

Toimeentuloneuvoja kirjoittajat antavat toisilleen näissä ketjuissa yhteensä yhdeksässä viestissä. Kaikkien näiden viestien sävy on tukeva ja kannustava. Joissain viesteissä kannustetaan hyvinkin voimakkaasti käyttämään tarjolla olevia mahdollisuuksia ja tukimuotoja.

Toisissa viestiessä kannustetaan erityisesti tekemään töitä, elättämään itsensä ja lapsensa työnteolla ja kerrotaan, että koulutuksen puute ei ole ongelma töitä hakiessa, jos vaan on valmis tekemään sitä mitä tarjolla on.

”Siis jos ei työtä pelkää niin kyllä sitä pärjää. Hienoja koulutuksiakaan ei tarvitse, perusduunareitakin tarvitaan :)! Töitä löytyy aina jos ei ole nirso niiden suhteen...”

Joissain viesteissä kirjoittajat kannustavat toisiaan käyttämään palveluita löytääkseen oman tiensä tai saadakseen oman elämänsä järjestykseen. Näissä viestiessä kirjoittajat kannustavat toisiaan hakemaan apua esimerkiksi työvoimatoimistosta tai sosiaalitoimistosta.

”...Joten suosittelen nyt joka ootta sitä lasta, et ota yhteyttä työkkäriin, sieltä saat apua ja suunnittelette yhdessä sun tulevaisuutta hyvälle mallille. Luulempa myös että ehdottavat myös tota harjoittelua ati sitä työvoimakoulutusta. Onhan muitakin vaihtoehtoja ja sit haet johonkin kouluun kun aika tulee :)”

Lopuissa tämän ryhmän viesteissä kirjoittajat neuvovat toisiaan säästämistavoissa ja mahdollisuuksissa vähentää käyttämänsä rahan määrää. Monissa tämän ryhmän viesteistä kirjoittajat myös kehottavat toisiaan olemaan tekemättä velkaa, koska se tulee lopulta kuitenkin kalliimmaksi. Myös vaihtoehtoisia tapoja hallita omia kuluja päivittäisissä talousmenoissa esitellään:

”Ihan paras säästövinkki on ruokailla sesongin mukaan. Siis muodostaa ruokalista marketin tarjouksien mukaan. Samaten talvella kannattaa välttää kotimaisia tomaatteja ja kesällä niillä voi herkutella mielinmäärin. Mitä vähemmän syötte valmista ja puolivalmista, sitä pienemmät kauppalaskut saatte”

8.4 Kertomuksia pärjäämisestä

Kolmannen ryhmän viesteissä kirjoittajat kertovat omasta pärjäämisestään ja niistä keinoista joilla he pärjäävät. Tähän ryhmään kuului 20 viestiä. Tähän ryhmään luokittelemani viestit ovat pääasiassa kahdenlaisia: toisissa kerrotaan Kelan tuista ja toisissa pärjäämisestä (puolison) palkkatuloilla.

Monet kirjoittajat tässä ryhmässä luettelevat niitä tukia, joita he saavat ja toiset kertovat myös säästövinkeistään. Tämän ryhmän viestit menevät isolta osin päällekkäin edellisen ryhmän viestien kanssa, mutta olen jakanut ne eri ryhmiin, koska tämän ryhmän viestien sävy on enemmän omaan elämään keskittyvä, edellisessä ryhmässä on selkeämmin kyse toisille annettavista neuvoista.

Palkkatulojen turvin pärjäävistä kirjoittajista monet kertovat, kuinka he laskevat tulonsa ja menonsa tarkkaan ja kertovat haaveilevansa tulevasta, jolloin rahaa olisi enemmän. Lisäksi kirjoittajat kertovat, kuinka he selviytyvät säästäväisyydellä.

”Saamme yhteensä kuussa rahaa noin 2000 ja vuokra on todella pieni eikä sähkölaskutkaan pilviä kosketa. hyvin pärjätään ja välillä jää paljonki ylitte ja voidaan ostaa jotain kuten vaatteita tai säästää :)”

Monet enimmäkseen tai kokonaan sosiaaliturvan varassa elävät kertovat, kuinka tuet ovat melko pieniä mutta kuinka niillä on silti mahdollista tulla toimeen. Monet kirjoittajat kertovat kuitenkin olevansa onnellisia ja pitävänsä lasta kaikkein tärkeimpänä asiana, joka tekee rahattomuudesta merkityksettömämpää kuin se ilman lasta olisi.

”...Suurin rahareikä on tietenkin vaipat, korvikkeet, vellit, soseet m. Omia menoja mielellään vähentää kun näkee lapsen tyytyväisenä naureskelevan ja hymyilevän.”

Jotkut kirjoittajat kertovat myös muille palstan kirjoittajille, että tuet ovat pieniä eikä niillä voi tehdä sen enempää kuin huolehtia omista ja lapsen perustarpeista.

”Tosiasiasa aika huonosti rahat riittää. Olen minimiäitiyspäivärahalla, eikä siitä kyllä kustanneta kuin ruuat, vaipat jne. Lelujakaan ei ole paljoa varaa ostaa. Teille jotka väititte että valtion rahoilla eletään: KELAn tuki on naurettavan pieni! Sillä ei todellakaan muuta kustanneta kuin ihan välttämättömät menot! Ei ostella vaatteita

jne. niinkuin jotkut kuvittelee. Sitten on eri tilanne, jos on ollut töissä ennen äitiyslomaa ja saa suuremman päivärahan tai jos jompikumpi käy täysipäiväisesti töissä.”

”Ettei kukaan pitäis mua minään yhteiskunnan kasvattina...(?)”

Tähän ryhmään olen luokitellut ne kirjoitukset, joissa kirjoittaja keskittyi kertomaan muille palstan käyttäjille, että hän ei elä kenenkään siivellä tai kuinka hän itse tekee työtä toimeentulonsa eteen. Näitä viestejä löytyi näistä ketjuista yhteensä kuusi. Halu pärjätä omillaan, tai ainakin halu olla oikeuttu samaansa tukeen, näyttää olevan voimakas, vaikka usein samoissa kirjoituksissa kerrotaan esimerkiksi Kelalta saaduista etuuksista. Useissa näistä kirjoituksista myös vastataan jonkun edellisen kirjoittajan kysymykseen siitä, kenen rahoilla vastaa elää.

”Kiitos kysymästä. En ole yh. Itseasiassa avioliitossa elävä nainen. Mies käy töissä ja niin minäkin. Ja aion käydä loppuun asti. Ja sitäpaitsi jos äitiyslomalla saan tukia niin itse olen ne työlläni ansainnut. 14-vuotiaasta asti olen illat tehnyt töitä ja nyt kokopäivä työtä. Verot olen maksanut. Omat rahani noston takaisin!!”

8.5 Häiriköt

Joillain keskustelupalstoilla esiintyy runsaasti häiriköintiä ja ikävään sävyyn kirjoittamista. Tässä tutkimuksessa käyttämilläni palstoilla tätä häiriköintiä esiintyy kohtuullisen vähän, joten en käsittele sitä erikseen muualla. Tämän aiheen alla käydyissä keskusteluissa häiriköintiä on kuitenkin melko paljon, joten käsitelen sitä erikseen. Näissä ketjuissa oli kaikkiaan 15 viestiä, joista osan luokittelen häirikköviesteiksi ja osan vastauksiksi häiriköille ilman juuri muuta sisältöä.

Muiden elämää ikävällä tavalla kommentoivat viestit puuttuvat usein nimenomaan toisten siivellä elämiseen. Monet näistä viesteistä näyttävät sellaisilta, että kirjoittaja ei oikeastaan kuulu palstan kohderyhmään eikä ainakaan koe itseään osaksi palstan vertaisyhteisöä vaan ulkopuoliseksi kommentaattoriksi, joka tietää paremmin, mikä olisi muille kirjoittajille hyväksi ja kuinka heidän tulisi elää.

”WHITETRASH...elätit...hyi saatana..

Toinen useita kertoja esiintyvä kommentointitapa näyttää olevan muiden kirjoittajien koulutustason, valintojen tai yleisemmin koko elämäntavan kommentointi. Tällaiset kirjoittajat näyttävät pitävän palstoille kirjoittavia yleisesti moraalittomina tai vähintäänkin kyvyttöminä tekemään järkeviä ratkaisuja oman elämänsä ja tulevaisuutensa suhteen.

Samalla he yleensä nostavat itsensä muiden kirjoittajien yläpuolelle ja yrittävät näyttää ulkopuolisilta ja objektiivisilta tarkastelijoilta, joilla on muita kirjoittajia enemmän tietoa ja ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta ja jopa muiden kirjoittajien elämäntavasta.

”Miksi niitä mukuloita pitää siementää, jos ei ole rahaa niistä huolehtia?”

”Pelkkä rakkaus ei riitä. Rakkaus ei täytä lapsen vatsaa. Urpot”

Muita viestejä lukiessa niiden kirjoittajat, joita näissä ketjuissa kritisoidaan, eivät kuitenkaan yleensä näytä lainkaan avuttomilta tai kyvyttömiltä pitämään huolta itsestään tai perheistään. Monet kirjoittajat näyttävät viestiensä perusteella neuvokkailta ja selviytyvät arkensa haasteista ainakin kirjoitustensa perusteella yleensä varsin hyvin. Lisäksi palstojen käyttö ylipäätään osoittaa vähintään jonkinlaista kykyä hakea neuvoja ja vertaistukea silloin kun sellaisen tarvetta on, eivätkä palstojen kirjoittajat varmasti ole erityisen avuttomia, vaikka välillä neuvoja kaipaavatkin.

Koska näen, että äitikeskustelupalstat kertovat jotain kulttuurimme tavasta käsitellä lasten saamista ja siihen liittyvää valintaa, kertovat häirikköviestit myös ehkä sen, että valintoihin liittyvät yhteiskunnalliset instituutiot ja mekanismi herättävät monenlaisia reaktioita ja niiden asema on osa keskustelua. Tämä keskustelu luultavasti vaikuttaa myös itse lasten saamistaan pohtiviin, vaikka häirikkökommentit tässä tulevatkin ryhmän ulkopuolelle itsensä positioivilta.

8.6 Sosiaaliturva ja lainsäädäntö

Äitikeskustelupalstoilla kysellään toisilta palstan kirjoittajilta neuvoja sosiaaliturvasta ja työolainsäädännöstä. Näitä julkisiin järjestelmiin liittyviä kysymyksiä käsiteltiin yhteensä 41 ketjussa. Olen jakanut näiden keskusteluketjujen viestit neljään eri ryhmään, jotka ovat kysymykset järjestelmistä ja lainsäädännöstä, vastaukset järjestelmistä ja lainsäädännöstä, yleinen sympatia ja omien kokemusten jakaminen sekä kritiikki järjestelmiä, erityisesti Kelaa kohtaan.

Osittain nämä ryhmät menevät päällekkäin ja erityisesti ison osan omien kokemusten kertomisesta olisin voinut sijoittaa myös vastaukset järjestelmistä -otsikon olle. Päädyin kuitenkin erottelemaan nämä toisistaan, koska tällöin on helpompaa muodostaa tästä aineistosta kokonaiskuva. Samoin kritiikkiä järjestelmiä kohtaan löytyi lyhyesti myös muiden otsikoiden alta ja laskinkin ne erikseen myös kritiikin otsikon alle.

Kysymyksiä järjestelmistä ja lainsäädännöstä

Tämän otsikon alle olen sijoittanut sellaiset viestit, joissa kirjoittajat kyselivät joko sosiaaliturvasta, toimeentulosta tai työlainsäädännöstä vanhempainvapaisiin liittyen. Yhteensä näistä aiheista kysyviä viestejä kertyi 59 kappaletta.

Yleisin kysymyksen aihe oli äitiyspäiväraha, johon liittyviä kysymysviestejä oli yhteensä 41 kappaletta. Monet kirjoittajat kysyvät esimerkiksi äitiyspäivärahan määräytymisajankohdista ja siitä, kuinka toisistaan eroavat määräytymisperusteet oikeastaan toimivatkaan ja kuinka etuutta hakevan tulee toimia voidakseen varmistaa, ettei menetä osaa itselleen kuuluvasta ansiosidonnaisesta äitiyspäivärahasta.

Kirjoittajat kaipaavat myös tietoja esimerkiksi järjestelmän muutosten, matkakulujen, tulospalkkioiden ja lomarahojen vaikutuksista äitiyspäivärahan määräytymiseen. Erityisen paljon kysymyksissä käsitellään sitä työnteon kautta, jonka mukaan äitiyspäiväraha määräytyy, jos etuuden saaja on ollut työssä ptkittain tai osa-aikaisesti ja osittain työttömänä tai osa-aikaisesti työssä.

”Siis... Nyt rupes mietityttämään meikäläistä..kertokaa viisaammat: Jos vuonna 2004 on ollut kokopäivätyössä ja 2005 työttömänä, ja saa lapsen 2006, lasketaanko äitiyspäiväraha vuoden 2004 tulojen mukaan?”

Kuusi kirjoittajaa kysyy työehtosopimuksista ja niiden sitovuudesta työnantajan suhteen tai siitä, kuinka toimitaan, jos työntekijä jää äitiyslomalle ennen määräaikaisen työsopimuksen päättymistä ja on huolissaan mahdollisista juridisista seuraamuksista joutuessaan lopettamaan työnteon lapsen saamisen vuoksi jo ennen työsopimukseen kirjattua työsuhteen päättymispäivää.

”Onko kenelläkään lain kiemurat hallussa? Eli jos olen määräaikaisessa työsuhteessa ja tulen raskaaksi, tai pikemminkin synnyttän ennen kuin se on päätynyt miten tässä laki sanelee? Päätyykö työsuhde tällöin ihan normaalisti n. kuukausi ennen la aikaa, koska määräaikaista työsuhdettahan ei pystyisi tavallisesti purkamaan ennen kuin se tosiaan päättyy milloin on sopimukseen kirjoitettu? Toivottavasti joku ymmärsi jotain minun sepustuksesta... Eli siis huolehdin ettei tule jotain lakiongelmia kun joutuu lopettamaan työsuhteen ennen kuin on sopimukseen kirjoitettu...”

12 viestissä kysellään yleisemmin tuista, tukimuodoista ja vaihtoehtoista. Yksi kirjoittaja on menossa naimisiin ja pohtii tämän mahdollisia vaikutuksia tukiin, toinen kaipaa monen viestin voimin neuvoja, kuinka toimia, kun on itse menossa töihin mutta lapsia ei ole kotihoidontuen menetyksen pelossa mahdollista viedä päivähoitoon. Yksi kirjoittaja pohtii

tilannettaan, kun on ilmoittautunut työttömäksi saadakseen ansiosidonnaista mutta ei kuitenkaan tahtoisi töihin vaan haluaisi jatkaa lastensa hoitamista kotona ja pelkää nyt saavansa työtarjouksia ja joutuvansa työhön tai työvoimakoulutukseen. Kolme kysyjistä etsii tietoa toimeentulomuodoista, koska haluaisivat vielä jatkaa kotiäiteinä, mutta edellinen tukimuoto on loppunut tai loppumassa pian.

”Asun Espoossa. Paljonkohan saisin kuussa rahaa, jos jään kotiin hoitamaan lasta. Mies opiskelee!! En haluaisi viedä lasta vielä hoitoon, mutta toimeentulo arveluttaa??”

Vastauksia sosiaaliturvasta ja lainsäädännöstä

Yhteensä 63 viestiä muodostavat ryhmän vastauksia sosiaaliturvasta ja lainsäädännöstä -otsikon alle lajittelemani viestit. Näissä viesteissä kirjoittajat yleensä vastaavat edellisen ryhmän kysyjille, täydentävät toistensa vastauksia tai korjaavat virheitä toistensa vastauksista.

Vastauksia äitiyspäivärahan määräytymisestä kerrotaan kysyjille 38 viestissä. Vastaukset käsittelevät esimerkiksi lomarahoja, lapsen ennenaikaisen syntymän vaikutuksista äitiyslomaan, työnteosta äitiysloman aikana ja sen vaikutuksista äitiyspäivärahaan.

Useissa vastauksissa annetaan vinkkejä, kuinka äitiyslomalla ollessa työt on mahdollista merkitä sunnuntaiksi ja silloin ei menetä päivärahoja ollenkaan, tai kerrotaan toisille kirjoittajille kuinka, töitä ei kannata tehdä monena päivänä vähän, koska silloin menettää kaikkien työssäolopäivien äitiyspäivärahan, vaikka työtä ei tekisikään paljon.

”Jos vain pystyt sopimaan, että työ merkataan tehdyksi sunnuntaisin ei tarte ilmoittaa KELAlle eikä tule päivärahamenetyksiä. Pieniä tuntimääriä ei kannata ripotella eri päiville, sillä työstä tulee taloudellisesti ”tappiollista” silloin, mikäli päiväraha on yhtään yli minimin. Minimillä työnteoko ei vaikuta pv-rahamen suuruuteen. Veroprosentti kannattaa aina lasketuttaa verotoimistossa, sillä yleensä arvioprosentit ovat yläkanttiin ja palautukset saa niin paljon myöhemmin.”

Jotkut kirjoittajat kertovat äitiyspäivärahojen määräytymisestä eri vuosien verotusten perusteella ja antavat vinkkejä toisilleen esimerkiksi siitä, kuinka suuret muutokset tuloissa kannattaa laskettaa uudelleen päivärahanmääräytymisen perusteeksi ja minkä kokoisten muutosten kohdalla kannattaa tyytyä aikaisemmin verotuksessa vahvistettujen tulojen mukaan laskettuun päivärahaan.

”Tuloja ei tarvitse olla koko 6 kk ajalta eli siis vaikka hakee päivärahaa 6 kk tulojen perusteella, tuloja ei tarvitse olla koko 6 kk:n ajalta, jos on ollut vaikka työttömänä. Itsellä oli tällainen tilanne, ja hain (ja sain juuri päätöksenkin) päivärahaa 5 kk:n tulojen perusteella, silloin tämä 5 kk kerrotaan kahdella, ja lisäksi siihen nuo lomarahat yms, ja tehdään vähennykset.”

Monet kirjoittajat ovat myös keskustelleet muutoksista äitiyspäivärahan määräytymisperusteissa silloin, kun sama henkilö jää uudelleen äitiyslomalle olematta välissä töissä ollenkaan.

”Riippuu milloin äitiyslomasi alkaa

Eli kelahan on tehnyt uuden päätöksen, jonka mukaan äitiyspäiväraha jatkuu vähintään samansuuruisena kuin edellisellä ä-rahakaudella, jos edellinen lapsi on alle kolmivuotias. Mutta muistaakseni tämä säädös tulee voimaan tänä vuonna joskus syksyllä alkaviin äitiyslomiin. Tarkistappas vaikka kelalta tarkka aika. Hieno päätös sinänsä – tämän turvin voi hoitovapaalainenkin ”huoletta” jäädä äitiyslomalle eikä tartte rahan takia mennä puoleksi vuodeksi töihin välillä. Hurraa kela – kerrankin =o)

Tässä viestissä näkyy myös kiinnostavasti luottamuksen puute. Samalla kun kirjoittaja kehuu tätä yhtä muutosta järjestelmässä, hän samalla sanoo, että muuten Kelaan (tai ehkä järjestelmään yleisemmin) ei juuri hyvää liity, eikä sen varaan voi juurikaan laskea.

Viestejä, joissa kirjoittajat kertovat kysyjille äitiysloman ja sairausloman käytännöistä ja mahdollisuuksista oli yhteensä kolmetoista. Näissä viesteissä kirjoittajat antavat toisilleen esimerkiksi käytännön vinkkejä etuuksien hakemisesta.

”Saat neuvolasta raskaustodistuksen, kun 22 rv tulee täyteen. Todistuksen saatuasi voit hakea äitiysavustusta, äitiyspäivärahaa, vanhempainrahaa ja lapsilisää. Kaikki haetaan samalla lomakkeella. Minun kohdallani meni niin, että vein raskaustodistuksen ja esitäytetyn kelan hakemuksen työnantajalleni, josta lähtivät sitten eteenpäin Kelalle. Käsittelyajat taitavat vaihdella suuresti. Minä olen odotellut päätöstä jo viitisen viikkoa. Äitiyspakkaus pitäisi tulla noin parin viikon päästä päätöksen saamisen jälkeen”

Toisissa viesteissä kirjoittajat kertovat toisilleen mahdollisista saatavissa olevista tuista. Tämän ryhmän viesteistä suurin osa on vastauksia suoraan edelliseen ryhmään luokittelemiini kysymyksiin ja loput korjauksia tai täydennyksiä jonkun muun kirjoittamiin vastauksiin samoissa viestiketjuissa.

”Saisit normaalin hoitorahan (eli ensi vuonna jotain 294 ja risat), Espoo-lisän, joka on 218 euroa+risat ja lisäksi varmaan saisit sen jonkun hoitolisän täysimääräisenä,

kun teillä ei taida olla paljon tuloja, jos miehesi opiskelee. Se lisä on kai jotain 168 euroa, en tiedä kun ei sitä saada. Laske vielä nuo yhteen, niin siitähän sen summan saat.

Voi katsoa vielä Kelan sivuilta tarkemmin.”

Työlainsäädännöstä vastataan kolmessatoista viestissä toisten kirjoittajien kysymyksiin. Monissa vastauksissa kerrotaan erityisesti irtisanomisen hankaluudesta raskausaikana ja suositellaan voimakkaasti olemaan tarkkana omista oikeuksista irtisanomistilanteissa.

”En ole työoikeusjuristi mutta näin se käsittääkseni menee. Eli periaatteessa raskaana olevankin voi irtisanoa juuri YT-perusteilla, mutta käytännössä firmat eivät tähän ole lähteneet. Sillä laki lähtee siitä oletuksesta, että jos raskaana oleva irtisanoon, niin irtisanomisen katsotaan tavallaan automaattisesti työnantajalla on erityinen näyttövelvollisuus sen suhteen, että pystyy osoittamaan irtisanomisen johtuneen muusta syystä kuin raskauden takia. Työnantajalle tämä ei suinkaan ole kovin yksinkertaista, joten siksi useimmat firmat eivät irtisano raskaana olevia edes YT-syistä...--”

Työlainsäätöä käsittelevissä viesteissä on muutenkin voimakas painotus omista oikeuksista huolenpitämiseen ja siihen kirjoittajat kannustavat toisiaan voimakkaasti. Joissain viesteissä kirjoitetaan työehtosopimuksista ja siitä kuinka työnantajan täytyy toimia työehtosopimuksen mukaan.

”Kyllä, työnantajasi on velvollinen noudattamaan sitä työehtosopimusta johon on sitoutunut. Eli sinulle kuuluu 3 kk palkka äitiysloman alussa.”

Sympatia ja omien kokemusten jakaminen

Sympatiaa välittävien ja omia kokemuksia jakavien ryhmän viestit käsittelevät muiden kertomia kokemuksia joko yleisen sympatian kautta tai kertomalla omasta vastaavan tyyppisestä kokemuksesta. Tähän ryhmään jaottelussani kuuluvat sekä viestit, joissa käsitellään työsuhteita että ne joissa käsitellään äitiyslomaa tai sosiaaliturvaa.

Tähän ryhmään luokittelemisani viesteissä käydään kiinnostavaa keskustelua siitä, kuinka jotkut ovat ilmoittautuneet työttömiksi, vaikka todellisuudessa ovat, ja haluavatkin olla lastensa kanssa kotona. Jotkut kirjoittajat kertovat tekevänsä näin ja kaipaavat vertaistukea ratkaisulleen tai pohdiskelevat toistensa kanssa tämän ratkaisun hyviä ja huonoja puolia.

”Sama juttu esikoisen ollessa pieni. Kun esikoisemme oli vauva siirryin ansiosidonnaiselle heti vanhempainvapaan jälkeen. Rahallisestihan ero on tosi suuri kotihoidontukeen verrattuna. Odottelin myös kauhuissani pestiä ja puhelimen pirinää..

Työkkärissä ehdottivat työnhakukurssia johon totesin että tulen jos sinne voi ottaa vauvan mukaan... En todellakaan halunnut viedä lastani vieraalle hoitoon muutamaksi päiväksi. Lisäksi totesin että osaan kirjoittaa hakemuksia ja käyttäytyä haastattelussakin. Virkailija oli töykeä ja kirjoitti koneelle ”Ei ole kiinnostunut kurssista.”

No, onneksi työkkärin kautta tuli vain yksi puhelu, ja sekin kaatui siihen etten ole koskaan ennen tehnyt sihteerin tehtäviä vaikka merkonomi olenkin... Itse lähettelin kllä hakemuksia ja kävin parissa haastattelussakin, mutta sain olla kotona kunnes lapseni oli 1 v 8 kk. Tuolloin aloitin itse löytämäni ja hakemani vakituisen työn, josta olen tällä hetkellä hoitovapaalla

--

Jos sinulle tulee työpaikkatarjous jota et halua, niin käyttäydy typerästi haastattelussa (teeskentele tyhmää) niin työnantaja ei sinua valitse.... Sillähän siitä pääsee eikä tule karenssia, koska työnantajahan sen valinnan tekee. Työkkärin tarjoamat kurssithan ovatkin sitten kinkkisempi juttu.”

Vastauksena näihin viesteihin, joissa kerrotaan omasta tilanteesta tai haetaan vertaistukea lasten kanssa olemisen rahoittamiselle työttömyyskorvauksella on tähän ryhmään jaottelemieni viestien joukossa monia paheksuvia ja syyttäviä viestejä. Kotiäitejä syytetään työtä vieroksuviaksi tai paheksutaan muin tavoin. Monet myös kertovat omista selviytymistarinoistaan, kuinka hekin ovat tulleet toimeen huijaamatta ja silti hoitaneet lapsensa kotona ja menneet töihin vasta kun ovat sitä halunneet.

*”Itse ollessani hoitovapaalla ei tullut mieleenkään hakea ansiosidonnaista työttömyyskorvausta! Kun hoidetaan kotona lapsia, niin tehdään se sitten niin, vaika vähän pienemmälläkin korvauksella yhteiskunnan taholta. Ja sitten mennään töihin ja ansaitaan enemmän rahaa! Eikä vain lusmuilla siinä välimaastossa. Eihän se kotihoidontuki kummoinen ole, mutta tuollainen työttömyysturvan väärinkäyttö kyllä hämmästyttää. Kuinka voi olla sinut itsensä kanssa, kun oikein pelkää joutuvansa HOITOVAPAALTA töihin? *huoh* Onko tämä mulle-kaikki-muille-ei-mitään-asenne levinnyt jo kotiäiteihinkin? Tympäisee.”*

Kritiikkiä sosiaaliturvajärjestelmää ja valtiota kohtaan

Sosiaaliturvan tuottamasta turvallisuudesta tai luottamuksesta ei eksplisiittisesti puhuta kuin hyvin harvoin. Enemmän näyttää siltä, että sitä pidetään itsestänselvyytenä ja enemmän puhutaan sosiaaliturvajärjestelmän, yksittäisten virkailijoiden tai lainsäädännön ongelmista. Yksinomaan tätä aihetta käsitteleviä viestejä löytyi neljä, mutta samaa aihetta käsiteltiin myös lyhyemmin monien muiden aiheiden alle jaottelemisissä viesteissä, joita käyn myös tämän otsikon alla läpi.

Kelan käsittelyn hitaudesta ja päätösten voimaantulon viiveestä kirjoittajat kertovat monissa viesteissä. Näissä viesteissä kerrotaan, kuinka omalla kohdalla on jouduttu odottelemaan päätöstä tai kuinka kirjoittajaa harmittaa, kun jokin muutos tulee voimaan vasta myöhemmin. Samassa viestissä kirjoittaja saattaa todeta, että valtiota hyödyttävät päätökset pannaan täytäntöön hänen näkemyksensä mukaan huomattavasti nopeammin kuin etuuksien saajia hyödyttävät päätökset.

”-- Harmittaa miten kauan voi kestää tuollainenkin asia käytäntöön, nythän se on tiedetty jo jokusen kuukauden että se tulee voimaan 1.10.05.

”Jos kyse olisi vaikka verojen korotuksesta valtion hyväksi astuisi se voimaan tietenkkin heti ensi kuun alussa. Näin ainakin nämä asiat tuntuvat rullaavan täällä suomessa.”

Jotkut kirjoittajat kertovat yleisestä järjestelmään liittyvästä epävarmuudesta. Näyttää siltä, että joko ihmiset kokevat, että järjestelmä voi toimia satunnaisella tavalla tai sitten tällainen puhetapa saa oikeutuksen jotenkin muuten, esimerkiksi sitä reittiä, että itsestäänselviä asioita ei ole tarpeen arvostaa ja siksi niistä voi puhua kuin ne sinänsä olisivat huonoja tai toimimattomia. Toiset kirjoittajat kertovat jostain mikä heidän mielestään on toiminut hyvin mutta näyttävät silti kritisoivan järjestelmää tai jotain yksittäistä laitosta samassa viestissä.

”-- Tiedä sitä sitten. Kela kun on kyseessä”

”-- Ja avioliiton jälkeen ei jaksaisi enää täytellä mitään muutoshakemuksia kun muutenkin menee tuon kelan kanssa hermot...”

Toiset kirjoittajat kertovat sellaisista tilanteista, kun he ovat kokeneet, että heitä on kohdeltu väärin heidän hakiessaan sosiaaliturvaa, joko pysyvästi tai erityisesti tilapäisissä tilanteissa heidän asioidessaan sosiaalitoimiston kanssa toimeentulotuen osalta.

”Mulla ei äitiyshousuihin myönnetty tukea, vaikka mielestäni se etteivät housuni mahdu enää päälle on kyllä riittävä perustelu. ja näitä ”vanhoja housujakin” omistan kahdet...”

Toisaalta monet myös kertovat positiivista kokemuksistaan ja siitä kuinka heitä ja heidän perheitään on kohdeltu sosiaalitoimistossa tai Kelassa hyvin ja oikeudenmukaisesti ja heidän ollessaan tuen tarpeessa tuki on myös heille myönnetty.

”Minä en usein juoksentele sossun luukulla, mutta sittenpä tuli tilanne, että tarvitsin hiukan toimeentulo apua. Olin ostanut lapselle vaunut, sitterin ja hiukan äitiysvaatteita ja vein kuitit sossuun. Viikon päästä sain nühin kuluttamani rahat sossusta!”

Muita huolenaiheita

Viidessätoista viestissä kirjoittajat käsittelevät lapsivakuutuksen saamista eri vakuutusyhtiöistä. Päädyin ottamaan tämän vain osittain aiheeseen kuuluvan keskustelun myös mukaan, koska siinä kirjoitetaan huolista ja riskeistä lapsen saamiseen ja lapsen terveydenhuoltoon liittyen.

Tässä viestiketjussa monet kirjoittajat kyselevät toisiltaan lapsivakuutuksen saamisesta ja mahdollisista syistä, joiden vuoksi vakuutusyhtiöstä voi tulla kielteinen päätös kyseisen lapsen kohdalla.

”Onko kukaan saanut kieltävää päätöstä lapsivakuutuksesta (ennen synt. otettu) ?

Jos,niin millä perustein ovat ”evänneet” tämän vakuutuksen? Voiko esim. sairaslomat olla esteenä? Vaikuttaako edelliset raskaudet? Kiitos jo etukäteen!!!”

Toisissa viesteissä kirjoittajat vastaavat kysyjille kertoen omista kokemuksistaan vakuutusta hakiessaan ja niistä syistä, joiden vuoksi heille ei ole vakuutusta myönnetty.

”En saanut mistään

Kohdunkaula alkoi lyhetä rv18 ja edellinen raskaus päättyi ennenaikaisesti.”

Toisissa viesteissä pohditaan syitä ottaa tai olla ottamatta lapsivakuutusta. Näissä viesteissä kirjoittajat keskustelevat terveydenhuollosta ja sen toimivuudesta ja pohdiskelevat sen kautta tarvetta erilliselle vakuutukselle ja mahdollisuuksiaan saada lapselleen hoitoa julkisen terveydenhuollon kautta.

”-- No minulle on aivan samantekevää, koska tälle pikkukolmosellemme emme enää ota vakuutusta, noilta kahdeltakin sen lopetimme. Tuli tosi kalliiksi, kun maksoi yli 200 euroa/vuosi. Siihen vielä kolmas, niin EI KIITOS! Meillä ollaan sitä mieltä, että kun lapsi sairastaa, niin rahat löytyy kyllä vaikka mistä kun niitä tarvitaan. Sitäpaitsi Suomessa sentään pelaa terveydenhuolto etenkin LASTEN kohdalla niin hyvin, että vakuutus on melkoisen turha, mielestäni.”

Näissä julkista terveydenhuoltoa käsittelevissä viesteissä kommentoidaan asiaa kahdesta näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma on, että kyllä julkiseen terveydenhuoltoon voi luottaa ja odottaa, että kyllä ainakin lapset saavat tarvitsemansa hoidon sen kautta. Toinen näkökulma on, että julkiseen järjestelmään ei voi luottaa, eikä sitä kautta voi olla varma lastensa saamasta hoidosta ja sen riittävästä nopeudesta. Tässä luottamuksesta kirjoitetaan kahtalaisesti.

Useimmissa viesteissä ei kuitenkaan pohdita yksityisen vakuutuksen tarvetta, kuten viestiketjun aihe antaakin ymmärtää, vaan nimenomaan vakuutuksen saamista tai perusteita sille, miksi vakuutusyhtiöstä voisi tulla kielteinen päätös tai soveliainta ajankohtaa vakuutuksen hankinnalle, jotta merkinnät neuvolakortissa eivät antaisi aiheita vakuutusyhtiölle olla myöntämättä haettua vakuutusta.

9 YHTEENVETO JA KESKUSTELUA

Keskustelut äitikeskustelupalstoilla ovat hyvin moninaiset ja niissä puidaan elämän eri osal alueita, äidiksi tulemisesta ja elämästä lapsen kanssa ja perheenä. Kirjoittajat käsittelevät keskusteluissaan runsaasti sosiaaliturvaa. Satunnaisenkin kävijän on helppo löytää äitipalstoilta aihetta sivuavaa keskustelua ja jopa muodostaa tällä perusteella jonkinlaista näkemystä siitä, mitkä ovat vanhemmuuden kannalta keskeiset sosiaaliturvan kysymykset. Palstat näyttävätkin toimivan sosiaaliturvan vertaistiedottamisen paikkana, jolle esimerkiksi Kelan virallinen tiedotus kalpenee.

Keskusteluissa käsitellään runsaasti myös työlainsäädäntöä ja kuten jotkut kirjoittajista asian ilmaisevat, sen ”kiemuroita”, joiksi monimutkainen järjestelmä käsitteellistyy keskusteluissa. Toisaalta iso osa kirjoittajista näyttää luottavan järjestelmään, erityisesti lainsäädäntöön voimakkaasti, joskin Kelan kohdalla luottamus näyttää olevan välillä hyvinkin hataraa.

Järjestelmää ja sen ehtoja käsittelevät keskustelut jättävät varjoonsa muut keskustelut tässä tutkimuksessa, mutta myös valmiutta äitiyteen ja työelämää sekä moraalialia työelämässä toimimisen suhteen pohditaan ja niistä keskustellaan.

9.1 Sosiaaliturva, turvallisuutta vai satunnaisuutta ja lisähuolia?

Kansaneläkelaitos eli Kela kirjaa toiminta-ajatuksensa ja arvonsa siten, että se ”turvaa väestön toimeentuloa, edistää terveyttä ja tukee itsenäistä selviytymistä”. Toimintaa ohjaaviksi arvoiksi taas on Kelassa nimetty ”ihmistä arvostava”, ”osaava”, ”yhteistyökykyinen” ja ”uudistuva”. Asiakaspalvelun periaatteikseen Kela määrittelee, että etuudet ratkaistaan nopeasti, yhdenmukaisesti ja oikein. (www.kela.fi)

Toimeentulotuen tavoitteeksi taas on listattu, että sen tarkoituksena on turvata toimeentuloa ja edistää itsenäistä selviytymistä ja ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edellisen lisäksi ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

(www.finlex.fi)

”Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.”

Sosiaaliturvan virallinen ja julkisesti lausuttu tarkoitus on tuottaa turvallisuutta ja auttaa ihmisiä selviytymään itsenäisesti omilla elämäntilanteissaan. Tämän aineiston pohjalta näyttää kuitenkin, että ainakin tietyn ryhmän osalta sosiaaliturvajärjestelmä pystyy tällä hetkellä toteuttamaan vain osan sille asetetuista tavoitteista kunniallisesti ja osa tavoitteista jää auttamatta vain periaatteelliselle tasolle ja lausutuiksi tavoitteiksi mutta kauas ihmisten arjen kokemuksesta.

Vertaistiedotus sosiaaliturvasta

Esimerkiksi tästä periaatteiden ja arkipäivän kokemusten etäisyydestä soveltuvat aineistostani ne kirjoitukset, joissa kritisoidaan sosiaaliturvajärjestelmää epäselväksi ja hankalaksi käyttää. Lisäksi näyttää siltä, että sosiaaliturvajärjestelmä näyttäytyy monille käyttäjille niin hankalana ja mahdollisesti myös epäluotettavana, että monet uskovat tarvitsevänsä vertaisneuvoja ennen kuin uskaltavat ottamaan yhteyttä Kelan toimistoon esimerkiksi äitiyspäivärahan laskemista varten.

Toisaalta vertaistukea ja sitä, että ihmiset kokevat yhteisönsä erinomaisina lähteinä tiedon saamisille, voidaan pitää myös osoituksena sosiaalisesta pääomasta ja siten hyvin positiivisena merkinä ihmisten omien yhteisöjen elinvoimaisuudesta ja äitien ja äitiyttä pohtivien naisten kyvystä löytää ja muodostaa yhteisöjä ja etsiä tukiverkostoja silloin kun sellaiset muutoin heidän elämästään puuttuvat tai niitä tuntuu olevan muutoin liian vähän. (vrt. esim. Putnam 2000)

Kuten luottamuksesta ja sosiaalisesta pääomasta kirjoittaneet Ilmonen ja Jokinen kirjoittavat, sosiaalinen pääoma lisää luottamusta ja kykyä hallita elämää. Aineistoni perusteella äitien kyky muodostaa yhteisöjä esimerkiksi internetin keskustelupalstoilla siten lisää heidän käytössään olevia selviytymiskeinoja ja mahdollisuuksiaan pärjätä. (Ilmonen & Jokinen 2002)

Aineiston perusteella näyttää siltä, että sosiaaliturvajärjestelmä näyttäytyy ainakin näillä palstoilla kirjoittaville epäselvänä ja hankalana ”viidakkona” kuten joku kirjoittajista sitä kuvaakin. Toisaalta nämä kirjoittajat näyttävät selviytyvän tässä viidakossa kulkemisesta melko hyvin.

Tukien suuruus

Eri otsikoiden alla toistuu viesti siitä, että tuet eivät ole riittävän suuria, jotta niiden varassa voisi elää kyseisen elämänvaiheen yli. Toisinsanoen, ne eivät kirjoittajien mielestä täytä niille asetettua tavoitetta. Toisaalta olennainen kysymys tukien riittävyyden suhteen on

myös se, onko olemassa sellaista mahdollisuutta, että tukien saajat sanoisivat, että tuki olisi riittävä tai ainakaan, että se olisi liian suuri. Tällöinhän näin sanovat voisivat todeta, että he eivät halua heille annettua rahaa vaan että joku muu olisi sen tarpeessa enemmän, mikä tuskin on kovin monille ihmisille mahdollinen toimintamalli, kieltäytyminen tarjotusta ”ilmaisesta” rahasta tai muusta etuudesta.

Monien palstoilla kirjoittavien kokemus näyttäisi myös olevan, että sosiaaliturva on itsestäänselvää rahaa, joka kuuluu heille ja jos he eivät sitä saa, on kyseessä selvä vääryys, vaikka saamisen esteenä olisivat esimerkiksi muut tulot tai se, että etuutta maksetaan vain jonkin tietyn aikaa ja se aika on heidän osaltaan jo käytetty ja he ovat heille kuuluneen tuen kyseiseltä ajalta jo saaneet. Tästä argumenttina jotkut kirjoittajat aineistossani kertovat esimerkiksi maksaneensa veroja jo pitkään ja nostavansa vain omia rahojaan takaisin tai kertovat kuinka muillekin, kirjoittajien mielestä vähemmän sosiaaliturvaan oikeutetuille ryhmille, vaikkapa alkoholisteille, maksetaan tukia enemmän kuin heille ja heillä olisi näihin tukiin suurempi oikeus kuin joillain muilla tukia saavilla ryhmillä. Joku jopa kertoo olleensa verottajan ”ryösteltävänä” riittävän pitkään ja nyt olevansa siksi oikeutettu saamiinsa tukiin.

Luottamus sosiaaliturvajärjestelmän oikeudenmukaisuuteen ei näytä erityisen vahvalta. Luottamus siihen, että sosiaaliturvan varassa voi yleensä selviytyä ja toimeentulotukea on mahdollista vaikeassa tilanteessa saada, näyttää vaihtelevan. Jotkut kirjoittajat kertovat positiivisista kokemuksistaan tai vakuuttelevat toisille kirjoittajille heidän mahdollisuuksiaan saada erilaisia tukia. Toiset kirjoittajat kertovat omia huonoja kokemuksiaan ja epäilevät, että tukea jaetaan helpommin esimerkiksi maahanmuuttajille, jolloin joku esimerkiksi neuvoo toimeentulotukea haluavia ”naamioitumaan somaliksi” enemmän tukea saadakseen.

Niemen tutkimuksessa näkyvä joidenkin aikaisempiin sukupolviin kuuluvien ihmisten kokemus siitä, että sosiaaliturva olisi köyhäinapua tai muuten epäilyttävää ja llameimaavaa rahaa, jota ei tule ottaa vastaan, ei tässä aineistossa näy, ainakaan tukia saavien puheessa, vaan kirjoittajat aineistossani suhtautuvat sosiaaliturvaan itsestäänselvästi itselleen kuuluvana oikeutena. (Niemi 2006a, 65)

Säännöt taipuvat

Aineistossani näkyy myös keskustelua mahdollisista tavoista taivutella järjestelmän sääntöjä omaksi eduksi esimerkiksi ilmoittautuessa työttömäksi työnhakijaksi

ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen takia, vaikka todellisuudessa tästä kertovat kirjoittajat eivät ole valmiita ottamaan vastaan työpaikkaa, vaikka sellaista heille tarjottaisiinkin, vaan hoitavat ja haluavat jatkossakin hoitaa lapsiaan kotona. Aineistossani aiheesta keskustellaan sekä näin toimineiden kesken, vinkkejä, kannustusta ja vertaistukea jakaen että muilla tavoilla toimivien suulla, jolloin kirjoittajat paheksuvat sosiaaliturvan väärinkäyttäjiä.

Tulkitsen tätä tukien väärinkäyttöä siten, että aineistoni sosiaaliturvaa väärinkäyttävät kirjoittavat ihmiset kokevat jäävänsä lapsia hoitaessaan lähes paitsi kaikista tukimuodoista. Heidän näkemyksensä mukaan he tekevät tärkeätä työtä ja näkevät tilanteen epäoikeudenmukaisena. Siksi he pitävät sääntöjen taivuttamista sekä oman edun mukaisena että oikeudenmukaisena toimintana. Niemen tutkimuksessa jotkut kirjoittajat kokevat tullessa epäoikeudenmukaisesti kohdelluiksi esimerkiksi silloin, kun heiltä evättiin terapian jatko, eikä heillä ollut mahdollisuutta tilannettaan muuttaa (Niemi 2006a, 68–70).

Sakari Kainulaisen auttajille suunnatussa tutkimuksessa kyselyyn vastanneet pitivät suurimpina ongelmina lainsäädännössä taloudelliseen toimeentuloon liittyviä ongelmia, viranomaisten ja palveluiden toimintaa, yhteiskunnan eriarvoistumista ja lasten ja lapsiperheiden asemaa. Taloudellisen toimeentulon suurimpana ongelmana he näkivät perusturvan pienuuden ja toimeentulotuen sekä ehkäisevän toimeentulotuen riittämättömyyden. (Kainulainen 2006, 77–79). Samantyyppiseltä tilanne näyttää aineistoni äitien kirjoituksissa: toimeentuloturva ei vastaa heidän kokemustaan heidän ja heidän perheidensä välttämättömistä tarpeista ja luottamus horjuu.

Taipuuko moraali?

Palstoilla kirjoitetaan runsaasti myös sosiaaliturvan käyttämisestä ylipäättään moraalisenä kysymyksenä. Jotkut kirjoittajat kertovat oma-aloitteisesti kenenkään asiaa kysymättä, että he tekevät työtä tai kuinka he ovat tehneet työtä aikaisemmin ja aikovat jatkossakin tehdä, mutta juuri nyt ovat poikkeustilanteessa eli sosiaaliturvan varassa hoitamassa lapsiaan kotona.

Erityisesti toimeentulotukeen näyttää tässä aineistossa liittyvän leimautuminen tai leimautumisen pelko, jonka vuoksi kirjoittajat kertovat, kuinka heidän toimeentulotuen käyttönsä on vain tilapäistä ja normaalisti he elättävät itsensä työnteolla. Toimeentulotuki on viimesijaista sosiaaliturvaa ja siten se on leimaavampaa kuin kaikille kuuluvat

universaalit etuudet. Tämä jako näkyy myös tässä aineistossa ja tavassa kirjoittaa palstoilla toimeentulotukeen turvautumisesta. Niin siihen turvautuneet kuin siihen turvautumista kritisoivat perustelevat tai vaativat perusteluja sen käytölle ja käytön välttämättömyydelle.

Esimerkiksi Raija Julkunen on kirjoittanut, että poliittinen haluttomuus tai kyvyttömyys tuottaa tasa-arvoistavaa sosiaalipolitiikkaa on siirtänyt sosiaaliturvan painopistettä kohti toimeentulotuen varaan perustuvaa köyhyyspolitiikkaa (2006, 52–53). Tämä on vienyt yhä useampia toimeentulotuen asiakkaisiksi ja saanut asiakkaat pysymään toimeentulotuen piirissä entistä pidemmän aikaa kerrallaan.

Toimeentulotuen saajista monet joutuvat turvautumaan viimesijaiseen sosiaaliturvaan eli toimeentulotukeen pitkiä jaksoja kerrallaan. Stakesin (2006, 26) mukaan vuonna 2005 toimeentulotukea saaneista kotitalouksista 24 % sai toimeentulotukea 10–12 kuukautta ja 34% sai tukea neljän kuukauden ajan tai pitempään.

Toisaalta aineistossani on sellainenkin kirjoittaja, joka kertoo oman työpaikkansa kahvipöydässä paheksutun toimeentulotuen käyttöä ja niitä ”sossupummeja”, jotka sitä käyttävät. Tähän tilanteeseen hän oli reagoinut kertomalla itsekin käyneensä ”sossun luukulla” muutaman kerran erityistilanteessa, äitiyslomalla ollessaan ja tästä kertomalla ”laittaneensa luun kurkkuun” paheksujille. Tämä kertonee vahvasta luottamuksesta niin järjestelmään kuin omaan painoarvoon työpaikalla. Toisinsanoen tällaisen kertomuksen kertominen ei heikennä ainakaan kirjoittajan omaa asemaa työyhteisössä.

Kun aineistossani ihmiset kertovat niukkuudesta tai suoranaisestä köyhyydestä, he kertovat usein selviytymisestä. Selviytyminen nousee hankalaa tilannetta keskeisemmäksi ja se näyttää sankariteolta, joka näyttäisi tekevän köyhyydestä siedettävämpää kuin mitä se muuten olisi joka päiväisenä ja toistuvana kokemuksena. Samanlaisen havainnon ovat tehneet Isola ym. kirjassaan Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä. Arjen pärjääminen on köyhyydestään kertoville ihmisille keskeinen osa kertomusta (2007, 14–15).

9.2 Työ

Työstä keskustellaan tässä aineistossa enimmäkseen melko ulkokohtaisesti, ei siis kiinnostavana, motivoivana ja elämää eteenpäin vievänä urana. On kuitenkin vaikea sanoa, onko työ näille kirjoittajille niin merkityksentöntä kuin se tässä aineistossa näyttää olevan, vai onko vain niin, että he pohtivat uraan liittyviä kysymyksiä jossain muualla.

Useimmiten työ näyttäytyy jonain, jonka kanssa täytyy selviytyä ja jonka kohdalla täytyy selvittää asioita ja järjestää lapsen saaminen soveltumaan sopivaksi työnantajan kannalta.

Monet kirjoittajat kysyvät neuvoja muilta työlainsäädännöstä ja siitä, kuinka tulee toimia erilaisissa tilanteissa, milloin työnantajalle olisi hyvä kertoa ja voiko ja kuinka voi hakea töitä raskaana ollessa, kun kuitenkin on jäämässä äitiyslomalle.

Työnantajalle kertominen

Palstoilla pohditaan runsaasti parasta mahdollista aikaa kertoa työnantajalle raskaudesta ja äitiyslomalle jäämisestä. Monissa viesteissä kirjoittajat pohtivat äitiyslomalle jääntiään työnantajan kannalta ja pohtivat kuinka voisivat tehdä kaiken työnantajan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Joidenkin tilanne on sellainen, että he ovat töissä omien perheidensä perheyriyksissä ja näkevät, että he eivät voi ottaa palkkaa lainkaan sairauslomalla tai äitiysvapaalla, koska työnantajalle halutaan olla lojaaleja, itselle kuuluvien etujenkin kustannuksella, jolloin työnantajan etu näyttää omaa etua tärkeämmältä.

Perheyriyksissä töissä olevat ovat yleensä jo kertoneet työnantajalle, mutta he työskentelevätkin esimerkiksi oman isänsä alaisena, jolloin heistä osa on kertonut lapsesta jo silloin, kun lasta on alettu yrittää.

Työnhaku

Joissain viesteissä pohditaan moraalista oikeutusta hakea työtä raskaana ollessa. Jotkut näkevät asian selvästi lainsäädännön kautta ja painottavat oikeutta hakea töitä ja olla kertomatta työnantajalle raskaudestaan, toiset taas kirjoittavat asiasta enemmänkin työnantajan näkökulmasta ja painottavat vastuuta kertoa tilanteesta rehellisesti alusta alkaen tai jättää työt kokonaan hakematta raskaana ollessa. Yhtenä vaihtoehtona raskaanaoleville jotkut kirjoittajat näkevät ainoastaan määräaikaisten töiden hakemiseen keskittymisen, jotta ei aiheuttaisi työnantajalle hankalaa tilannetta tai ylimääräisiä kustannuksia.

Toisaalta monet kirjoittavat myös turhautumisestaan työnhakuun kokonaisuudessaan, koska työllistyminen näyttää kohtuuttoman vaikealta raskaudesta riippumatta. Monissa viesteissä kirjoittajat myös kannustavat toisiaan jaksamaan jatkaa työnhakua tai kertovat kuinka monien muiden tilanne on yhtä hankala eikä siitä kannata lannistua vaan jatkaa

töiden hakemista tuloksista riippumatta: lopulta työpaikka kuitenkin löytyy, jos työntekijä vain ei ole liian vaativa sen suhteen.

Ura

Joissain viesteissä pohditaan oman uran kohtaloa äitiyslomien jälkeen. Tämä näkyy ensisijaisesti sellaisten kirjoittajien viesteissä, jotka samalla kertovat, että he eivät ole juurikaan tehneet töitä aikaisemmin, vaan ovat kirjoitushetkellä joko valmistumisvaiheessa tai vastavalmistuneita. Yllättävän harvoin tätä huolta mainitaan muunlaisten kirjoittajien viesteissä. Näiden äitien huoli näyttää myös tilastojen valossa aiheelliselta. Kotiin päätyvät jäämään pidemmäksi aikaa nimenomaan ne äidit, jotka eivät ole ennen äitiyslomaansa olleet töissä ja heistäkin isompi osa tekee määräaikaisia, osa-aikaisia ja satunnaisia töitä. (Lammi-Taskula 2004, 203)

Yllättävää aineistossa on, että uraa pohditaan hyvin harvoin ja silloinkin melko lyhyesti ja ulkokohtaisesti. Halu tehdä töitä ei juurikaan näy, ennemmin aineiston kirjoittajat haluaisivat viettää pidemmän aikaa hoitaen lapsiaan kotona. Jonkin verran uraan liittyvää pohdintaa löytyy kuitenkin.

Monissa lähteissä pohditaan mahdollisuutta kotihoidon tukeen ja osittaiseen hoitovapaaseen eriarvoisuuden lisääjänä. Lammi-Taskula näkee tuet erityisesti äitien keskinäisen eriarvoisuuden lisääjänä, kun taas toisaalta tämän voisi nähdä ylipäättään uhkana naisten työurille. (Esim. Lammi-Taskula 2004)

Laki kotihoidon tuesta on valmisteltu aikana, jolloin pienten lasten äitien työssäkäynti oli yleistä. Ansiotyössä oli tuolloin noin 80% 1–2-vuotiaiden lasten äideistä ja osuus pysyi lähes samana koko 80-luvun, vaikka äideillä vuodesta 1985 oikeus kotihoidon tukeen olisi ollutkin. Työssäkäyvien äitien osuus kaikista 1–2-vuotiaiden äideistä alkoi laskea hiljalleen vuodesta 1985 alkaen, ja vuoteen 1992 jo 70% äideistä käyttä oikeuttaan kotihoidon tukeen. Samaan aikaan kotiäidit ovat järjestäytyneet ja löytäneet tilaa myös mediassa. (Jallinoja 2006, 98–100.)

Järjestäytymisen tai ainakin mediatilan haltuunoton tyyppistä liikehdintää voisi nähdä tapahtuvan myös äitien keskustelupalstoilla. Aineistoni äidit keskustelevat toisinaan esimerkiksi lapsilisän poistamisesta hyvätuloisilta ja jotkut suunnittelevat esimerkiksi nettiadressin keräämistä vaikuttamisen keinona epäoikeudenmukaiseksi kokemaansa lapsilisäkysymykseen. Kiinnostavaa kuitenkin on, että ainoa kerta kun aineistossani tulee esille yhteiskunnallinen vaikuttaminen kyse on nimenomaan etuuden poistamisesta joiltain

lapsiperheiltä, eikä esimerkiksi etuuden lisäämisestä tai tason korottamisesta. (Vrt. Jallinoja 2006.)

Samoin kuin aineistoni kirjoittajat, myös Ketokiven haastateltavat näkevät työn enemmän välttämättömänä pahana kuin keskeisenä elämänsisältönä tai edes varsinaisena urana. Työ näyttää olevan perhettä uhkaava tekijä, johon ei saa käyttää liikaa aikaa, koska se olisi pois lapselta (Ketokivi 2002, 86–91.). On vaikea sanoa liittyykö tämä lähinnä siihen, ketkä palstoilla kirjoittavat, miten palstoilla on tapana kirjoittaa, kirjoittajien elämänvaiheeseen vai onko todella niin, että monetkaan ihmiset eivät pidä työtä merkittävänä elämänsisältönä ja urana tai ainakaan sitä ei ole sopivaa sanoa.

Kotona vai työssä

Iso osa kirjoittajista vaikuttaa olevan vielä siinä tilanteessa, jossa lapsi, joko ensimmäinen tai seuraava, on vasta tulossa. Tällöin ristiriita kotona lasta hoitamassa olemisen tai kodin ulkopuolella työskentelyn välillä ei näytä olevan erityisen merkittävä vaan käytännössä kaikki äidit pitävät vähintään äitiyspäiväraha-ajan vapaata työstä ja hoitavat lasta kotona vähintään sen ajan, eli hiukan vajaat 18 viikkoa.

Vuoden 2001 perhevapaakyselyssä kävi ilmi, että keskimäärin äidit hoitavat lapsiaan kotona kunnes lapsi on puolitoistavuotias. Lähes puolet aineiston äideistä on ollut kotona ainakin jonkin aikaa hoitovapaalla ja neljäsosa vastaajista ei pitänyt lainkaan hoitovapaata. (Lammi-Taskula 2004, 203)

Kotona lasten hoitamisen ja työhön menemisen välinen ristiriita ei lastenhoidollisena valintana nouse erityisen vahvasti esille. Aiheesta kuitenkin keskustellaan jonkin verran muiden otsikoiden alla, esimerkiksi silloin kun kirjoittajat pohtivat taloudellisia mahdollisuuksiaan jäädä vielä kotiin töihin palaamisen sijaan. Lisäksi kotona ja työssä olemisen ristiriita näkyy jonkin verran teeman ”työllistymisen moraaliset ristiriidat” alla.

Perhevapaakyselyn mukaan ne äidit, jotka ovat jääneet työpaikastaan äitiyslomalle palaavat nopeammin töihin. Ne, joilla ei ole työpaikkaa johon palata, ovat jääneet pitemmäksi aikaa kotiin hoitamaan lasta kotihoidon tuen varassa. (Lammi-Taskula 2004, 203)

Myös tässä aineistossa ne äidit, joilla ei ole työpaikkaa näyttävät olevan nimenomaan ne äidit, jotka erityisesti pohtivat taloudellisia mahdollisuuksiaan jäädä kotiin vielä pidemmäksi aikaa töihin menemisen sijaan. Samoin niistä äideistä, joilla ei työpaikkaa ole,

jotkut kertovat ilmoittautuneensa työttömiksi työnhakujoiksi rahoittaakseen lapsen hoitamisen kotona, koska se ei muuten onnistunut tai taloudellinen tilanne tuntui liian tukalalta.

9.3 Äitimisen vahva halu vai epävarmuus uskalluksesta ja valmiudesta

Jonkin verran aineistossani keskustellaan valmiudesta ja kypsyydestä äitiyteen. Kirjoittajat pohtivat omaa valmiuttaan ja välillä myös puolisonsa valmiutta vanhemmuuteen monista näkökulmista.

Sevón ja Huttunen (2002, 77) ovat todenneet monien muiden tutkijoiden tavoin, että nykyisin vanhemmuuteen valmistaudutaan monin tavoin jo ennen kuin lasta on edes saatettu alulle. Tämä sama näkyy myös aineistoni kirjoituksissa. Lasten saamista pohditaan tarkkaan ja monet kirjoittajat pohtivatkin omaa kyvykkyyttään ja halukkuuttaan sitoutua lapsen kasvatukseen ja kokonaisvastuuseen lapsesta.

Paljon pohdintoja herättää myös kysymys omasta iästä ja aikuisuudesta ja mahdollisesta halusta vielä jatkaa omaa nuoruutta ja kaksin olemista puolison kanssa tai työelämään keskittymistä.

Toisaalta vauvakuume tai äitimisen halu näyttäytyvät syynä uskaltautua antamaan mahdollisuus lapsen tulolle perheeseen. Huolet näyttäytyvät pienempinä kuin halu saada vauva, halu ryhtyä äidiksi lapselle ja halu saada se, mitä monet pitävät oikeana perheenä. Luottamusta ja luottavaisuutta siis löytyy, koska vauvakuumeen varaan on mahdollista uskaltautua ja sen mukaan toimia.

Sitoutuminen

Jotkut kirjoittajat ovat huolissaan elämänmittaisesta sitoutumisesta lapseen ja huolenpitoon tästä. Samoin ajatus siitä, että lapsi ei pärjäisi ilman heitä, näyttää joillekin kirjoittajille olevan syy epäröidä uskallustaan saada lapsia sekä jonkin verran huolestuttava tulevaisuudenkuva.

Ketokivi kirjoittaa pro gradu -työssään vapauden mahdollisuuksista ja elämysten kaipuusta, jotka hänen tutkimuksessaan määrittyvät joksikin, joka on enemmän mahdollista ennen lopullista sitoutumista ja sitoutumista lisäävää lasten saamista (2002, 51–54). Tämä sama ajatus näkyy myös äitikeskustelupalstojen keskusteluissa: kirjoittajat pohtivat haluaan sitoutua lapseen ja ovat huolissaan, että jos he katusivatkin tekemäänsä

ratkaisua myöhemmin ja haluaisivat sittenkin mieluummin elää pitempään nuoren parin elämää, varmuuden vuoksi.

Vastuunkanto näyttäytyy myös yhtenä keskeisimmistä kysymyksenä lastenhankinnasta päätettäessä. Vastuu ja vapaus rakentuvat toistensa vastinpareiksi ja halu vapauteen on syy siirtää lastenhankintaa tulevaisuuteen niin Ketokiven (2002, 69) tutkimuksessa kuin omassa aineistossanikin.

Aineistoni kirjoittajat antavat toisilleen neuvoksi, että asiat järjestyvät yhdeksän kuukauden odotuksen aikana ja lapsen syntyessä sitä on jo valmiimpi vastaanottamaan lapsen kuin mitä raskaaksi tullessaan on. Luottamuksesta siihen, että ”luonto on järjestänyt kypsymisajan” kirjoitetaan jonkin verran näissä viesteissä. Sama pohdinta näyttää löytyvän myös Ketokiven (2002, 78) aineistosta, jossa odotusaika nähdään apuna uskaltamisessa ja perheen tuoman riskin hyväksymisen apuvälineenä.

Näkisin, että myös Jokisen muotoilema ajatus siitä, että rakastavan äidin rooliin liittyy ajatus siitä, että äiti jaksaa aina, lisää myös pelkoa sitoutua äitiyteen. Sitoutuminen siihen, että jaksaa aina, on iso sitoumus, jota on mahdotonta varmasti tietää voivansa täyttää. Vasta viime vuosina arkeemme ovat tulleet esimerkiksi äiti on vähän väsynyt -paidat, joiden takana lienee ajatus siitä, että pienten lasten äidit ovat usein väsyneitä, mutta silti he jaksavat. (1996, 82)

Nuoruus ja vauvakuume

Lopullinen aikuisuus on aikaisemmin määrittynyt (Rich 1976, 25) ja näyttää määrittävän edelleen vasta vanhemmuuden kautta. Ennen lasten saamista nuori aikuinen on edelleen monella tavalla nuori ja tulee aikuiseksi vasta lapsen saatuaan. (Esim. Ketokivi 2002, 36)

Halu pitäytyä vielä nuoruudessa ja siihen liittyvässä vapaudessa on vastakkainen halu äitimisen halulle, ja saa epäröimään uskallusta saada lapsia. Kirjoittajat aineistossani pohtivat nimenomaan haluaan elää ”nuoren parin elämää” tai mahdollisuuksiaan pitäytyä tutussa elämäntyyliissä vaikka lapsi perheeseen tulisikin ja pohtivat tätä kautta lasten saamista mahdollisuutena mutta erityisesti uhkana nykyiselle elämäntyyliille, josta monet kirjoittavat nauttivansa, tai ainakin joistain puolista siinä.

Ne nuorina lapsia saaneet, jotka aineistossani kirjoittavat nuoruudesta kertovat ”aina” halunneensa lapsia ja ajatelleensa, että haluaisivat saada lapsia jo nuorena. Samantyyppisesti Rotkirch kuvaa aineistossaan yhtä vauvakuumeilijoiden ryhmää siten,

että he ovat tienneet hyvin nuorina jo haluavansa lapsia ja nähneet, että vaikka he sattuisivat tulemaan raskaaksi täysin suunnittelematta he varmasti pitäisivät lapsen, joska he olivat lasta halunneet jo aikaisemmin (Rotkirch 2007, 5)

Vauvakuume näyttäytyy aineistossa keskeisenä syynä uskaltaa lastenhankintaan ja seuraavaan elämänvaiheeseen siirtymiseen. Samaa tapaan Paajanen (2002) on hahmottanut vauvakuumeen roolin perhebarometrin kysymyksiä tehdessään, perhebarometrin tutkimuskysymyksissä kun vauvakuumeen puute itsellä tai puolisolalla on yksi vastausvaihtoehdoista ja näyttää lisäksi olevan ainoa vastausvaihtoehto, joka soveltuu vastaukseksi tilanteessa, jossa vastaaja ei lapsia halua ilman sen erityisempää syytä tälle haluttomuudelle.

Rotkirch kirjoittaa vauvakuumeesta, että se voi alkaa monin tavoin. Hänen aineistossaan syiksi vauvakuumeelle nousevat esimerkiksi ikä, vertaisen (esimerkiksi sisaren tai parhaan ystävän) saama lapsi, oma päättynyt raskaus (esimerkiksi keskenmeno tai abortti) tai lääkärin kehoitus hankkia lapsia (Rotkirch 2007, 7). Omassa aineistossani ei syitä vauvakuumeelle juuri eritellä, vaan se näyttää enemmänkin kirjoittajien kannalta asialta, joka vain on tai joka vain tulee jostain ja jonka alkuperää tai syitä ei sen enempää ole tarpeen pohtia.

Lähteet

Beck-Gernsheim: Alles aus Liebe zum Kind. Teoksessa Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth: Das ganz normale Chaos der Liebe. Suhrkamp, Frankfurt am Main 1990,

Castells, Manuel: The Power of Identity, Blackwell 1997.

Eskola, Jari ja Suoranta, Juha: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere 2000.

Forssén, Katja & Ritakallio, Veli-Matti: Ensimmäisen lapsen hankinta, Vertaileva tutkimus vanhemmuuteen siirtymisen muodoista Euroopassa. Teoksessa Isoniemi, Henna & Penttilä, Irmeli (toim.): Perheiden muuttuvat elinolot. Artikkeleita lapsiperheiden elämänmuutoksista. Tilastokeskus, Helsinki 2005, s.

Haataja, Anita & Nyberg, Anita: Vahvistuiko vai heikkenikö kahden ansaitsijan malli Suomessa ja Ruotsissa 1990-luvulla? Teoksessa Isoniemi, Henna & Penttilä, Irmeli (toim.): Perheiden muuttuvat elinolot. Artikkeleita lapsiperheiden elämänmuutoksista. Tilastokeskus, Helsinki 2005, s. 123–144.

Hallitusohjelma 2006, Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma. Helsinki 2006.

Hilkamo, Pauliina (toim.): Toimeentuloturva 2007. Lakisääteinen sosiaaliturva ja vapaaehtoiset vakuutukset. Varma, Helsinki 2007.

Holvas, Jakke & Vähämäki, Jussi: Odotustila. Pamfletti uudesta työstä. Teos, Helsinki 2005

Ilmakunnas, Seija: Perhetuki ja syntyvyys. Palkansaajien tutkimuslaitos, Helsinki 1994.

Ilmonen, Kaj & Jokinen, Kimmo: Luottamus modernissa maailmassa. SoPhi, Jyväskylä 2002.

Isola, Anna-Maria, Larivaara, Meri & Mikkonen, Juha (toim.): Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä. Avain 2007.

Jallinoja, Riitta: Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Gaudeamus, Helsinki 2006.

Jokinen, Eeva: Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Gaudeamus, Tampere 1996.

Julkunen, Raija & Nätti, Jouko: The Modernization of Working Times. SoPhi, Jyväskylä 1999.

Julkunen, Raija, Nätti, Jouko & Anttila, Timo: Aikanyrjähdys Keskiluokka tietotyön puristuksessa. Vastapaino, Tampere 2004.

Julkunen, Raija: Universalismista köyhyyspolitiikkaan? Teoksessa Helne, Tuula & Laatu, Markku: Vääräyskirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006a, s 43–59.

Kainulainen, Sakari: Hyvinvointivaltio ei turvaa hyvinvointia kaikille. Teoksessa Helne, Tuula & Laatu, Markku: Vääräyskirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006, s 77–85.

- Ketokivi, Kaisa: Vapauden lumo ja vastuun taakka. Perheen perustaminen pidentyneen nuoruuden kulttuurissa. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto 2002. TARKISTA!
- Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija: Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.): Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. PS-kustannus, Jyväskylä 2002, s. 99–118.
- Korhonen, Anna-Reetta, Peltokoski, Jukka & Saukkonen, Miika: Prekariaatti. Teoksessa Jakonen, Mikko, Peltokoski, Jukka & Virtanen, Akseli (toim.): Uuden työn sanakirja. Tutkijaliitto, Helsinki 2006, s. 378–383.
- Lammi-Taskula, Johanna: Äidit työmarkkinoille–kahden kerroksen väkeä? Yhteiskuntapolitiikka 2004, 69, 2, 202–206
- Magnusson, Eva: Gendering or Equality in the Lives of Nordic Heterosexual Couples with Children: No Well-Paved Avenues Yet, *Nordic Journal of Women's Studies*, 2005, 13, 3, s 153–163.
- Moisio, Pasi: Lapsiväestön tulo- ja köyhyysliikkuvuus Suomessa. Teoksessa Isoniemi, Henna & Penttilä, Irmeli (toim.): Perheiden muuttuvat elinolot. Artikkeleita lapsiperheiden elämänmuutoksista. Tilastokeskus, Helsinki 2005, s. 145–156.
- Moisio, Pasi: Kasvanut polarisaatio lapsiperheiden parissa. Teoksessa Kautto, Mikko (toim.): Suomalaisten hyvinvointi 2006. Sosiaali- ja tutkimusalan kehittämiskeskus, Helsinki 2006, s 36–56.
- Mokka, Roope & Neuvonen, Aleks: Yksilön ääni hyvinvointiyhteiskunnassa. Sitra, Helsinki 2006.
- Mäkelä, Klaus: Sosiaalitutkimuksen eettinen sääntely. Yhteiskuntapolitiikka 2005, 70, 4, 386–395.
- Niemelä, Anna & Kelhä, Minna: Varhainen äitiys - riskiäityttä? Nuorisotutkimus 2005, 23, 2, 20–31.
- Niemi, Riikka: Pitääkö hyvinvointivaltio lupauksensa? Teoksessa Helne, Tuula & Laatu, Markku: Vääräyskirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006a, s 61–75.
- Niemi, Riikka: Kuka pelkää kotiäitiä? Teoksessa Helne, Tuula & Laatu, Markku: Vääräyskirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006b, s 173–183.
- Nätkin, Ritva: Väestöpolitiikka, abortti ja äitiys teoksessa Anttonen, A, Henrikson, L & Nätkin, R (toim.): Naisten hyvinvointivaltio. Vastapaino, Tampere 1995.
- Oinonen, Eriikka: Perheellisyys ja vanhemmuus aikuisuuden määrittäjinä. Teoksessa Kuure, Tapio (toim.): Aikuistumisen pullonkaulat, Nuorisotutkimusseura 2001, s. 109–125
- Palola, Elina: On tämäkin yhteiskunta, jossa möröt saavat syödä kenet vain haluavat eli pohdintoja sosiaalityön arjesta EU:n retoriikkaan. Teoksessa Helne, Tuula & Laatu, Markku: Vääräyskirja. Kelan tutkimusosasto, Helsinki 2006, s 103–112.
- Peltokoski, Jukka: Kaikkien maiden prekaarit... Verkkolehti Megafoni 2005 [viitattu 29.3.2008]. Saatavilla www-muodossa <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=251>.

- Putnam, Robert: Bowling alone. The Collapse and Revival of American Community. Simon & Schuster, New York 2000.
- Pälli, Pekka & Rissanen, Tapio: Työ ja perhe. Teoksessa Jakonen, Mikko, Peltokoski, Jukka & Virtanen, Akseli: Uuden työn sanakirja. Tutkijaliitto, Helsinki 2006, 41–49.
- Rich, Adrienne: Of Woman Born. Motherhood as Experience and Institution. W.W.Norton & Company Inc, New York 1976.
- Rotkirch, Anna: What is “baby fever”? Contrasting evolutionary explanations of proceptive behavior. 2007 (viitattu 3.4.2008) Saatavilla [www-muodossa http://www.valt.helsinki.fi/staff/rotkirch/](http://www.valt.helsinki.fi/staff/rotkirch/).
- Ruuskanen, Petri: Luottamus verkostotalouden laidalla teoksessa Ilmonen, Kaj (toim.): Sosiaalinen pääoma ja luottamus. SoPhi, Jyväskylä 2000.
- Salmi, Minna: Työn ja perheen yhteensovittamisen kentät. Teoksessa Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna: Puhelin, mummo vai joustava työaika? Stakes, Helsinki 2004, s 1–9.
- Salo, Anne: Lapsettomuus naisen tietoisena valintana, Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2001.
- Sandström, Birgitta: Gärna barn – men inte nu. Från välplanerade till bortplanerade barn. Locus Institutionen for individ, omvärld och lärande vid Lärshögskolan i Stockholm 2002, 1, 20–31.
- Seligman, Adam B.: The Problem of Trust. Princeton University Press, Princeton 1997.
- Sennet, Richard: Työn uusi järjestys. Miten uusi kapitalismi kuluttaa ihmisen luonnetta. Vastapaino, Tampere 2002.
- Sevón, Eija & Huttunen, Jouko: Odottavan äidin vastuu. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.): Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. PS-kustannus, Jyväskylä 2002, s. 72–98.
- Stakes, Sosiaali- ja terveydenhuollon taskutieto 2006. Stakes, Helsinki 2006.
- Tuuva, Sari: ”Sä et oo enää syrjässä” - Paikasta ja paikallisuudesta Ylä-Karjalassa. Teoksessa Uotinen, Johanna, Tuuva, Sari, Vehviläinen, Marja & Knuuttiä, Seppo (toim.): Verkkojen kokijat. Paikallista tietoyhteiskuntaa tekemässä. Kultaneito IV Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura 2001, s. 55–72.
- www.finlex.fi [viitattu 29.3.2008].
- www.kela.fi [viitattu 29.3.2008].